శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పామర్తి బుచ్చిరాజుచే

రచియింపఁబడి ప్రచురింపఁబడియె.

మొదటి కూర్పు 1000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము.

బ్రౌన్ ఇండస్ట్రియల్ మిషన్ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1912

అంచెకూలి గాక
వెల 12 అణాలు.

ఓం

అత్యంత పవిత్రుడును, సకల ప్రాణిప్రియుడును,

సర్వశక్తుడును, సర్వవ్యాపకుడును, సర్వసామాన్యుడును, అగు

శ్రీరామ దేవునకు,

గంగిరెడ్డి బ్రహ్మయ్యగారి స్వర్గసౌఖ్యమునకై

మిక్కిలి భక్తియుక్తముగా

వాని సూతిసూతి

గ్రంథకర్తవలన,

అంకితమొనర్పబడియెను.

TO

The most sacred, beloved, omnipotent,

omnipresent and omniparity

GOD SREE RAMA,

FOR

Gangiredla Brahmayya Garu's eternal bliss

THIS WORK

is

most reverently dedicated

by his grandson

THE AUTHOR

Photo by N. RAMAROW.

Gamarty Butchiraju.

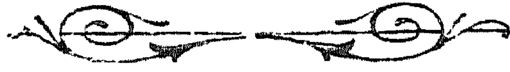
జననము: విరోధినామ సం॥ ఫాల్గుణ శు ౧ గురువారం

Date of Birth: 20th February 1890

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పీఠిక.

ఆర్యులారా! భాషాభిమానులారా!

చిన్ననాటనుండియు నది యేమియో యాంధ్ర మన నాకధికాభిలాషయై యుండె. దానం జేసి నేను శృంగారాది కావ్యనాటకంబులు జదువఁ జొచ్చితి. ఇట్లే నైదవ ఫారము [V. Form] లోఁ జదువుచుండ నొక కొన్ని దినములు మహారాజశ్రీ వఠాది సుబ్బారాయాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు గారు పాఠకుల కవశ్యమగు ఛందశ్శాస్త్రమును గొంత చెప్పియుండిరి. అయ్యది శ్రద్ధతో నాలించి యప్పటి నుండియు నేను నా యల్పజ్ఞానముతోన దాన దీనఁ బద్యములల్లుచు నా గురురాయని కగుపఱచుచు వచ్చితి. అనంతరము కొంత కాలమునకు 1909 వ సం॥ అక్టోబరు మాసంబున నొక నాఁడు గౌతమీతీరంబున నేను నా మిత్రరత్నంబులతో సుఖాసీనుండనై యుండ ప్రసంగవశమున నా నెచ్చెలి శ్రీయుత మానాప్రగడ వేంకటనరసింహారావు నాతోఁ జెలికాఁడా? మానవతీచరిత్రంబునంగల దొంగలభాగము హాస్యరస మొలుకునట్లు గ్రామ్యమున వ్రాయుము చూతమన సరియే యని మఱునాఁడే నిందుగల చతుర్థాంకము షష్ఠరంగము తుదివరకు వ్రాసి వానియొద్దం జదివితి. అది విని యాతఁడు సోదరా? ఐన నది యెట్లుండునో చూతము ఇది యొక కల్పితకథానాటకంబునం బొందుపఱచి పూర్తిగ వ్రాయుము పాత్రమంతయు నన బాల్యకౌతూహలంబున నా యసమగ్రతనైనఁ దలఁపక దీని వ్రాయఁదలఁపూనితి. ఇందలి తొలిరంగమును రచించితి. కాని ప్రవేశపరీక్షకేఁ జదువవలసి యుంటచే నా కాతురము వ్యర్థపుచ్చ

నిశ్చయించి దీని నొక ప్రక్కఁ బెట్టితిని. అనంతరము కార్యావసరంబున దీని నే నం టకుంటుకంటిఁ గాంచి శ్రీయుత చిలకమర్తి చిన వేంకటకృష్ణమాచార్యుఁడను నామి త్రుఁడు దీని నిట్లుపేక్షించుట యుచితము గాదు. తప్పక యీ సెలవుదినముల నిది ముగిం పవలయునని హెచ్చరింప నాతని కోరిక ప్రకారంబున నేను దినంబున కొక్కొక టియు రెండు మూఁడును రంగముల వంతున వారము దినములలోఁ ద్వితీయాంకము నక్కడక్కడ కొన్ని చిన్నచిన్ని భాగములును దక్క మిగిలిన దెల్లయు వ్రాసి వినిపించితిని. అంత సాదరాయత్తచిత్తులై నా స్నేహితులు నాహోత్రమున దోష ములు గలవు లేవు అనియైన గణింపక నన్ను బురికొల్పుచునే యుండిరి. ఐనను మాతామహుని మరణము కంటె విషాదయుండమి నొంటరినై యుండుటచేఁ గాగ్రంథ గాయము లలవాటును నే దీని ముఖుల యందే కట్టిపెట్టి ప్రక్కఁ బెట్టినయడ్డ. నానంద డీల యాత్రాలతిక నెండింపనయ్యె. ఐనను వారలు పిసువుఁ జేయదికి తమయుట్టు గ్రామంబులనుండి సఖుఁడా? నాటకము పూర్తియైనదని వినిపింపఁదలంపక యుం టివా? కనఁగాని నక్కలవాలోన యున్నావా? యనుచు నుత్తరములు వ్రాయుచు రాఁ గాఁ గొఁ అంతిపడిన భాగంబు లేను దీర్చి 1911 సం॥ ప్రారంభమున నాగుగు గాయకుఁడౌ వద్దాది సుబ్బారాయని హస్తపద్మంబుల నిడితిని.

ఆహా ప్రియసఖుల ప్రోత్సాహబలము ఎట్టి దుర్బలులనైన నెట్టి దుస్సాధ్య మునైనఁ జేయ సమకట్టించును గదా? ఇట్టి యపారకృపాపారావార హృదయులు నాచిరతర స్నేహితులు శ్రీయుతులు మానాప్రగడ వేంకటనరసింహరావు, చిలక మర్తి చిన వేంకటకృష్ణమాచార్యుఁడు, ఆమంచి హనుమంతరావు, వేమూరి శివరా మయ్య, బలిజేపల్లి లక్ష్మీనరసింహమూర్తి, బలిజేపల్లి కుటుంబరావు, ఖండవిల్లిరామ చంద్రరావు, టంకసాల శేషగిరిరావుగారు మున్నగుగాఁగలవారికెని, నాయందుగల పుత్రవాత్సల్యంబున నవ్యయానందంబున నీగ్రంథంబునందందు కప్పవడిన తప్పులొప్పు లుగమాపిన గురువరునకును బూర్ణాయురారోగ్య ధనధాన్య కనక వస్తువాహనసంప త్తులు ఇచ్చి సంతోషసాగరంబున నోలలాడింపఁ జేతులుకట్టి యాశ్రీవరుని, ద్రౌపదీ మానరక్షకుని, గరివరదుని, కుచేలాత్మసఖుని, సదాస్తవ మొనర్చుటదక్క ప్రత్యు పకారమే నేమియొనరుపఁగలను.

కరుణామయులగు చదువరులారా? జ్ఞానమోయల్పము; ప్రాయమా యిరువది వత్సరములు; అనుభవమానాస్తి; వంగడమా నాలుగవది; విద్యార్థిని; మొత్తమున.

బహుమైన దినములంగోన నాపొత్తము పూర్తి. అహో? ఇందు తప్పులుదప్పులుఁగ బడి యుండక యెట్లుండును. ఐనను దీని కంతయుఁగారణ మానా నోటఁబలికించిన వాణియే గాని యేనుగాను. కాన దీనన్న యెడల గుణములనె గణించ సర్వజ్ఞులు ప్రార్థితులు.

కం॥ ఎఱుఁగను ఛందోశాస్త్రం
బెఱుఁగను వ్యాకరణమింత ♦ గొనియుమునే
నెఱవగు పొ ములు జదివి
యెఱుఁగనయిన దీని నే వ ♦ హించితిఁ బ్రాయన్

కావున

సీ॥ అనమతముఁగ నంబురుహ ♦ కాత్మజు వోలె మదిందలంచి నా
కవనమునం బ్రయోగముఁ ♦ గాంగనయ్యెడు తప్పులేర్చి నా
కవిరళభంగిఁ దెల్పుఁడవి ♦ యన్నియు రెండవకూర్పునందునే
సవరణజేసికొందు బుధ ♦ సత్తములార! యనుగ్రహింపరే

ఈనాటకమున వచ్చు పాత్రముల పేర్లు.

పురుషులు.

జయంతుఁడు:—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు

సుబుద్ధి:—పాంచాలనాథుని మంత్రి

విక్రమసింహుఁడు:—సింధుప్రభుఁడు

ధనపాలుఁడు:—శ్రీనగరపుర వైశ్యుఁడు

ఇద్దరు రాకొమరులు:—కాశ్మీర రాట్పుత్రులు

సుధర్ముఁడు:—నేపాళ భూపాలుని ప్రాడ్వివాక

సుబ్బావధాన్లు | పాంచాలపుర
వెంకావధాన్లు | బాడబులు

యోగి:—జయంత జగన్మోహినీపాణి గ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు:—జగన్మోహినిని చిక్కులు పెట్టిన చోరుఁడు

స్వామిగాఁడు:—ధనపాలుని సేవకుఁడు

స్త్రీలు.

జగన్మోహిని:—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి

చిత్రరేఖ | పంచాలపురియువతులు
మంజువాణి | జగన్మోహిని చెలికత్తియలు

గుణవతి:—నేపాళపాలకుని పట్టి

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిద్దరు ముగ్గురు పురుషులు సేవకులు వత్తురు. అయిన నీనాటకమాడ పన్నిదరు చాలుదురు.

చాలుచాలు సుఖముసనే ♦ సంతసము నొందగ వలదందువు

నటి:—బళి! బళి!

మేలమాడుటకు సభ్యుల ♦ మున్న మేమందు మానావల

సూత్ర:—మేలమాడుటకును గాను ♦ లలిత నిన్ను టకుం బిలచితిగా

నటి:—ఏల నన్ను టకుం బిలిచితివి

సూత్ర:—తెలిసి తెలియ కడిగెదవా

నటి:—జాలమేల తెల్పుడు వేగిరా

సూత్ర:—బాలనేల తెల్పెద వినవే [అని సంతసిల్లి నాటకమును]

నటి:—[కోపము గలిగినటుల జరికించి] చాలు చాలు మీ నాటకమెంతో నాకేల

మెలు మేలు తెలిసె నీతో నాటకము ♦ మేలమాడుటకుం బిలచితివిసి

[అని ముఖము త్రిప్పుకొని పోవును]

సూత్ర:—చెలీ? త్వరపడకుము [అని చెంగుపట్టి పట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును విడువుము నన్ను విడువుండు [అని చేయి విదల్చుకొని పోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలి నాటకము నాడంబలంచి ♦ మెలత నిన్ను టకుం బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈవాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాడువారి యోర్పెంతయో చూతమనియిట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమైకనఁబడు మీపురుషు తాళిమి యెఱుఁటుమా స్త్రీజాతికుమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించినటులంగాన నీసభ్యులొప్పువహింపమియే నీసహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:— అప్పుడే మరచితివా? కాదుకాదు నాచేమఱల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁడీ

చాలుచాలు నుడికినుడిని నే ♦ సంతసమున నెంచగ పలుకాయడము

నటి:—బళీ! బళీ!

మేలమాడుటకు నచ్చలపి ♦ మానన్న ఫలము నా నాథ

సూత్ర:—మేలమాడుటయును గాదు ♦ నా లలిత నిన్ను బటుచుం బిలచుటయే

నటి:—ఏల నన్ను టక్కుం బిలచితివి నాథ

సూత్ర:—తాళుతాళు తెల్పెదనో దానా

నటి:—జాలమేల తెల్పుము వేగిరా

సూత్ర:—బాల నేల తెల్పెద వినగా [అని సంకల్పితమును నాకరొసగు]

నటి:—[భర్త మొగముం బరికించి] నాగు నాగ . [illegible] నా కెటుంగింపక
మేలు మేలు తెల నందో లలితనినాదా ♦ మేలమాడుటకొం బిలచితివని

[అని ముఖము కోపముతెలుపగ బోవును]

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము [అని కొంగుబట్టి పట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును మీ పరిహాసము నన్ను విడువుఁడు [అని కొంగును విడదీసికొనఁబోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడఁదలఁచి ♦ నాలలితనిన్ను టకొం బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈవాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాడువారి యోర్పెంతియో చూతమనియిట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీపురుషు తాళిమి యెఱుఁటుమా స్త్రీజాతికుమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులోర్పు వహింపమియే నీసహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:— అప్పుడే మరచితివా? కాదుకాదు నాచేమఱల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁడీ

మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత మృదు మధుర వచోదాయకంబగు నాటకమే దేనిఁ బ్రదర్శింపవలయును. అట్టి సంతోషజనకంబగు నవీన నాటకము స్ఫురణకుఁ దెచ్చుటయే కర్తవ్యము.

నటి:— నాథా? నీపలుకు లాశ్చర్యజనకములగుచు నుండె

జంఝాటిరాగము: రూపకతాళము:

వేరెనాటకములకై యహా ♦ వెదకు చుంటివా
ఆరయుము నీకెగోచర ♦ మౌను ప్రియసఖా 1
పచ్చపట్టునణంగఁ ద్రొక్కి ♦ పచ్చికయ నెడు
పచ్చచీర గట్టికనుల ♦ పండువుగాఁగన్ 2
భ్రమరాళియనెడు నీలకురుల ♦ భారముతోడన్
కమలంబుల నెడు కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోన్ 3
శుకపిక శారిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో
వికసితసుమతావి మేను ♦ బ్రిదులు తావితో 4
పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ
గాలుపోగు జడముంతయురాముఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5
జగాననున్న జాగచోరులఁ ♦ జాలవేచుమన్
జగన్మోహిని నాఁ భువి విలసిల్ల ♦ సమ్మోదమ్మునన్ 6

సూత్ర:— వహ్వా! తరుణీ! బహుబాగుగ జ్ఞప్తిదెచ్చితివి నీకుశాగ్రబుద్ధి కెంతయు మెచ్చవచ్చుఁ గదా?

నటి:— ఆర్యా? నేనేమి తప్పుగఁ జెప్పితి

సూత్ర:— జగాననున్న జాగచోరులఁ ♦ జాలవేచుమన్
జగన్మోహిని నాఁ భువి విలసిల్ల ♦ సమ్మోదమ్మునన్

అని సుడివిలివే దానినే మనమిపుడు ప్రదర్శింతము.

నటి:— ఏమీ జగన్మోహిని నాటకము నాఁబరగు నొక్కటి రచియింపఁబడెనా? నాథా? ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూ॥ :—కాంతామణీ! ఈకవి యొక్క యోతి తేటిన పండితుఁడు కాఁడిదియే
| థమ ప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెద నాలింపుము.

॥ గంగాధరుని కటా ♦ క్షములు పైఁ బ్రసరింప
గిరిపుత్రి ప్రేముడి ♦ బరఁగు కతన
రెచ్చు ఖలులు పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృప నొం
ట్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మికరుణ
బ్రహ్మ ప్రసాదము ♦ ప్రాప్తి చేకురుటబ్రబ
హ్మసతి యనుబర ♦ మ సుచరిత్రి
యాదిమాంబమును శౌ ♦ ర్యయుతుఁడౌ నాగనా
ఖ్యునకునును వ ♦ మొందినట్టి

ఆ॥వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు సుజన
తుచ్ఛుల యెడనుదన ♦ యిచ్ఛవింత
కోదువ లేకయుంచి ♦ గుణులనోనర్చువాఁ
డు గురులఁగని మ్రొక్క ♦ డి గుణగణుఁడు
కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
పాడు గంగిరెడ్డ ♦ వంశ విధుఁడు

నటి:—మనోహరా? గంగిరెడ్ల బ్రహ్మయా ఁడా?
సూత్ర:—అవునాతఁడే యాతని నెఱుంగనివా ర్వరు
మహిఁదనువుతోఁ అగిన ♦ మానఘనుం డుకీ
ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కట్టా! అది యెప్పుడు?
సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత్సరము మేయి నెల ఒకటవ తేదీకి సమమైన
సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖశు ఏకాదశి స్థిరవారమున

మ ♦ ల వసుధ జల
బుద్బుద జననములు ♦ పొందకుంటకునుల
చ్చిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్మయునకు
రామునకుఁ గృతినిడి ♦ పామర్తి బుచ్చిరా
జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యీకృతికర్త?
సూత్ర:—ఔను

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున న◆తంబును దాస్మరియించుచుంటకున్
నీతిఁదొలంగి సజ్జనుల◆నిందకుఁ జోటునొసంగకుంటకున్
ప్రాతల నేర్చినట్టి*వ॥సు॥◆రాయని శిష్యుఁడు బుచ్చిరాజెయీ
నీతులుగల్గు పాత్రమవి◆నీతులు నీతులు నేర్వఁ బ్రాసెనూ

నటి:—పాపము పుట్టిననాటనుండి పోషించి పెద్దఁజేసి విద్యాసుబుద్ధులు కలిపిన మాతామహున కిట్టులైనఁ గృతజ్ఞత నెరవేర్ప నెంచెఁగాఁబోలు నీబుడుతఁడు
సూత్ర:—అట్లనే చూఁడు మంత్రిశేఖరుఁడగు సుబు యెడఁ దనను పొఁరక్షించి గద్దెపై నిడినందునను జయంతమహారాజెట్టి గౌరవ— గనంబునఁ చుచు నున్నవాఁడో వినను

తే॥గీ॥ ఎన్ని యున్నను మోదము◆నున్న నరున
కందుమారుఁ బోలునవవ◆యన్కనకిఁక
నెన్నఁదరమె యేరికినైన◆

అది యెటు చేయరునందువేమో యేదియాడుటకు నెలుంగక చింతిలిన నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిపి నీవామోద మొడఁగూర్పవా? అట్లనే

నిన్నుఁబోలి
వలచిపలపించు చెలి యుండ◆వలయుఁగాక

నటి:—అట్టి చెలి లేదుకావున నీరాజున కెల్లప్పుడుఁ జింతయే కాఁబోలు?
సూత్ర:—అయో మరచితి విచారమేల? నేఁడు పేరోలగంబునరత్న సువర్ణ ఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలువుతీరియుండును. ప్రసంగవశమున నటకుఁ బోవనున్న కాలము మఱచితి. నీవిఁక లోనికరుఁగుము నేనేగెద.
నటి:—చిత్తము. [ఇరువురు చెటియొకవైపున కరుఁగుదురు]

ఇది ప్రస్తావన.

---

*వ॥సు॥ [రాజమహేంద్రవరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయునగు వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు]

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ప్రథమాంకము— ప్రథమ రంగము.

పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.

[ప్రవేశము:— జయంతుఁడు; సుబుద్ధి;]

జయం:— మంత్రివరా!

సీ॥ తల్లిదండ్రులు పసితనమునందునఁ బోవఁ
బితమాతకొఱలేక పెంచినావు
ప్రభులోటు లేకుండఁ బ్రజలనెల్లర నీవు
సిలుగులు బాపి రక్షించినావు
రాజ్యంబునకుఁ గీడు రాకుండుటకుఁ గాను
శత్రువర్గము నెల్ల జఱిచినావు
ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ బడయంగ బాటలు
వనములు పెక్కులేర్పఱచినావు

తే॥గీ॥ కరుణావిద్యాసుబుద్ధులు కఱపినావు
పట్టణములెల్ల బహుబాగు పఱచినావు
నలువ చిలువలకైనను దలఁప నీ ప
రగుణములు పొగడను లేద రసిస లావు

సుబు:— రాజకుమారా? నీవింతగాఁ బల్కుటకు నాయందెక్కుడేమియు లేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేఁజేయవలసిన కృత్యము జేసితి.

జయం:— సచివాగ్రణీ? అట్లనకుము

ఆ॥వె॥ న్యాయవంతులైన నన్యాయమొనరింత్రు
ధనము దక్కునంచుఁ దలఁతురేని

ఇంతియే గాక

ధనము గిరగిరనుచు ♦ దక్కుచు లేకున్న

సంకట సఫల్యత్రి ♦ నేని చెప్ప

ఇయ్యది యబద్ధమా? మనము మన కన్నులారఁ జూచుచునుండలేదు.

సుబు:—సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబులు విచారింపవలదా? ఒరులకుఁ గీడొనరించిన దైవము తమ్ముఁ గండలను ననుభవింపనీయదా? కతిపయ హ్రస్వకాలక్షణ ధనాపేక్షచే నితరులఁ బాధపెట్టఁదలఁచుకొనిన వారికి యమయాతనలు తప్ప నెట్టులఁ దప్పునని యగుదా?

జయం:—పాపంబు పుణ్యము సత్యమంతయుఁ గాని మనకాశాతురులగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా! ఇట్టి యన్యాయముల నెఱుఁగుటఁ గష్టమే గదా? మఱియు "రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువమ్ము"ని పెద్దలు శాసించిరి.

తే॥గీ॥ రాజ్యసుఖములు మనుకొని ♦ రంజిల్లి తుదిని

నరకవహ్నిని బడుటకే ♦ నను నిముషమాత్ర

మున సుఖమే మేలని తలఁతు ♦ మనము నందు

కాసవోలుతఁ గష్టంబు లే ♦ కలుగనిమ్ము

సుబు:—[చెవులు మూసికొని హరిహరీ? గోవిందా? ఏల యిట్టి యమంగళవాక్యము లాడుచు నుంటివి? నీ వలెఁ దలఁచిరేని సింహాసనమునఁ గూర్చుండి ప్రజలఁ బాలించు ప్రభువు లెవ్వరు. దైవ మెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితర మొనర్ప నరులతరమా? అదియునుంగాక

తే॥గీ॥ బాలుఁడవుగాన నెఱుఁగక ♦ పల్కుచుంటి

వెందఱెందఱు రాజ్యంబు ♦ లేలలేదు

వారలేరైన నిట్టివి ♦ చారమునకుఁ

బాత్రులై రేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ

జయం:—సుబు ? నేనేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రాజ్యమున సుఖపడుట కన్న నడవుల జడదారినై యిడుమలు పడుటయే కడుశ్రేయస్కరమని నుడివితి దాని కింత వగపేల నీకు?

సేవ:—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకురా నొక భిక్షుకుఁడుద్వారమున వేచి యున్నాఁడు. దేవర శెలవైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం:—[మంత్రితో] అమాత్యవరా! అతఁడే నిమిత్తమై యిటు వచ్చియుం డెనో? కానిము తెలసికొందము. తినఁబోవుచు రుచులడుగనేల. [సేవకునితో] సేవకా వానిని నిరాటంకముగ లోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

సేవ:—చిత్తము. [నిష్క్రమించుచున్నాఁడు]

జయం:—మంత్రిపుంగవా! వాని కెట్టి యిక్కట్టులు ప్రాప్తించెనో లేనిచో నాతఁ డియ్యెడకు రాఁబనియేమి? కావుననే

తే॥గీ॥ ప్రజల ప్రజలనువోలె కా♦వంగవలయు
వారివారి యిక్కటులెల్ల♦బాపవలయు
నట్లుగాక స్వలాభమే♦యరయుచుండు
రాజునకు బిరుదులేలను♦రాజ్యమేల

[ప్రవేశము:—భిక్షుకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీసురటరాగము: రూపకతాళము:

అహా! నేఁడరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
మహా-రాజా-జోహార్ 1
కన్నులకు నానందము♦ఘటిల్లెనుగా
మన్న-నేఁడ-మన్నిం-పుమా 2
కాంచితి మిమునా-కటవ్వుదీఁగను-గనకాసనమునను
కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప 3

మేదినీవరా? నాదియొక్క చిన్నిమనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింపవేడెద. మీజననమాదిగఁ గొన్ని నాళ్ళవరకు మీదాస దాసీజనములు మిమ్మునే పీడయుఁ బొందకుంటకుఁగాను గొన్ని నాణెములు ముడివైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బారవైచుచు వచ్చిరి. అది కని నేనాకాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదారిద్ర్యమొక్కింత నన్నుఁ బాసె. అందునకుఁగానో ధరాధిపా? నాశక్తి చాలినంత పర్యంత మొక సంగతి మీకెఱిఁగించి ప్రయత్నించి ఋణవిముక్తుఁడఁగా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని • నో నరనాథ! ధరిత్రి నింక మీ
కొక్కటి లోటు గల్గె నది • యున్నను లోపము తీఱదేదనన్
జక్కని చుక్క నొక్కతెను • జాయగఁ జేకొనుటే సుఁడీ

అట్లు చేయ నాకేమి లాభము నా విచారము మెండగుటకా యనెదరేమో కాదుకాదు. ఆ నారీరత్నము

సదా

చక్కెరమాటలం దెలిపి • శ్రాంతినిదో లెడు సౌఖ్యమిచ్చెడున్

సుబు:—[తనలో] బళిరా? ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురించెను.

జోగి:—ఆపె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుఁడు

కం॥ కంటిని బలుమాఱును నే
నొంటరిగా నొక్కయువిద • నుర్వీనాథా!
తుంటవిలుకానినైనన్
బంటునుగాఁ జేయును బలు • పలుకులి కేలా

సుబు:—వహ్వా! అట్టి కలికియే లభించిన నిఁకఁ గొఱఁత యేమి?

జోగి:—మఱియు

మ॥ మొగమా చంద్రునిగన్ను లాతొగలనా • మోవిక్షుమాధుర్యము
న్నగవా వెన్నెల శంఖమున్గళము స్వ • ర్ణంబున్ శరీరాభయున్
గగనంబున్న డుమూరులాకదళి చు • క్కల్ గోరులుం గేరెడున్
దగుదీవాపెకు నాపెనీకునుదగున్ • దథ్యంబు రాజోత్తమా

వేయేల?

ఉ॥ చూడఁగ లేదు నేనెచట • సుందరిఁ బోలెడు ముద్దుగుమ్మలన్
జూడఁగలాఁడనంచు మది • సుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం:—ఆలలితాంగి యెవ్వతెయొ • యాపెను గన్న జనంబు లేరొ యె
వ్వాడలనుండెనో యెఱుఁగఁ • బల్కుము నామము దేదియోత్వరన్

కన్నడ రాగము: రూపక తాళము:

జోగి:— దేవా! తెల్పెద వినుఁడ ♦ ద్దేవి చరిత మెల్ల మీకు
జగతి క్షత్రియవంశమున ♦ జననమయ్యె నా ♦ మగువను
జగన్మోహిని యందురు ♦ జగమునందలి ♦ జనులెల్లరు 1

జయం:— బళిరే! పేరికిఁ దగి యుండును గాఁబోలు?

జోగి:— జనన మయిన వెనుక జనని ♦ చనిపోయెను నాటనుండి
జనకుఁడా పెను ♦ సాకుచుండె ♦ మనయూరనె ♦ మనుచుండిరి 2

జయం:— కట్టా! మాత కఱవయ్యెనా? ఐనను నాకొక్కటి తోఁచుచునుండె వినుము

చం॥ వనితను జూడకే ధర వి ♦ వాహము చేసికొనంగ రాదు చే
కొని యటుపిమ్మటం జెలిని ♦ గుందఁగఁ జేయఁగ రాదు మోహమ
న్య నళిననేత్రలందున నె ♦ నాటఁగఁ జేయుచు భార్యపీడిఁ; గా
వునఁ జెలిఁ జూచుమార్గమును ♦ బూనియొనర్చెదఁ జెప్పుమెట్టులో

సుబు:— రాజపుత్రా? కడుఁ జక్కఁగఁ బల్కితివి!

జోగి:— ఏలికా? నాకొక్క యుపాయము మాత్రము తోఁచుచున్నది. కాని దానిఁ జెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనను దేవరకార్యమే కావున చెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నొనర్పుఁడు. లేనిచో నన్ను క్షమింపుఁడు.

జయం:— అట్లే. దానఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి:— ధరావల్లభా? ఈరేయి నావెంటను మీరుకూడ నావలెనే భిక్షుకుని వేషము ధరించి వత్తురేని నాపె మీకొంటరిపాటునఁ గంటఁబడును.

జయం:— సరే నీవీ సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్ము. నేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషమున నీ వెంట వత్తును.

జోగి:— చిత్తము. [నిష్క్రమించుచున్నాడు]

జయం:— మంత్రిసత్తమా? ఇఁక మనము కొలువు చాలింతము

[నిష్క్రమింతురు. తెరవ్రాలును]

ప్రథమాంకము:— ద్వితీయరంగము.

స్థలము:— ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్మోహినితోఁ ప్రవేశించును]

రాగము జంఝాటి: తాళము రూపకము.

చిత్ర:— ఎంతో ♦ వింత ♦ కాంత ♦ యీన ♦ సంత ♦ కాలము
అంతమగును ♦ జింతలీ వన ♦ మంతయుఁ గనినన్ 1
చాలఁ ♦ గా వ ♦ సంతు ♦ పెండ్లి ♦ లీలఁ ♦ బోలి వృ
క్షాల ♦ వ్రేలు ♦ నీ ల ♦ తల్ శోర ♦ ణాలు ♦ వ్రాలె హా! 2
బాల ♦ మేలి ♦ పూలు ♦ చాల ♦ రాలి ♦ యుండెఁగా
తలఁ ♦ బ్రాలు వ్రాయు ♦ వేళరాల్ ము ♦ త్యాలు ♦ వ్రాలె హా! 3

జగ:— చెలీ! నీచెప్పిన చొప్పుననే యీవనము కడు మనోహరముగ నుండె [అని నడచుచు] ఆహా? ఇటు చూచితివా? ఈలతామతల్లిక

ఉ॥ బాగుగఁ బెంచి పాలకుఁడు ♦ ప్రాయము రాఁగనె యందమైన పు
న్నాగముతోడఁ జేర్పఁ దను ♦ నాతిరో! కాలక్రమంబునన్వనిన్
బాగులునోగులుం గలుగఁ ♦ బాల్పడునెంచదు వీడ

చిత్ర:— మాలతీ

బాగుఁ గొమ్మలెల్ల నినుఁ ♦ బట్టి చరించిన వారివర్తనల్

జగ:— [ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి] నెచ్చెలీ! ఇటురమ్మిటు ఇటు [అని యామె భుజముపై దన వామహస్తంబిడి కుడిచేతివ్రేలితోఁ జూపుచు] ఆకొలఁకున నొక మలినజంతువు

చం॥ పలు తెగవన్ని యల్లలుగు ♦ పద్మములోఁగల తేనెఁ గ్రోలఁగాఁ
దలఁచుచు నప్పులన్మునిఁగి ♦ తల్లడమందెడిఁ జూడుమో చెలీ!

చిత్ర:— తెలియ కసాధ్య సాధ్యములు ♦ తీపగుదానిని గోరు దుష్ట జీ
వులు పడు పాట్లివే సుమి ప్ర ♦ ఫుల్లనవాబ్జముఖీ! సఖీ! ధరణ్

జగః—[మెల్లఁగ వేఱొక యెడకుఁబోయి] ంగారవచోమణీ? ధీమణీ? భామామణీ? ఝంఝుమ్మని మారుటంకారఝుంకా మున

ఉ॥ కాంచితె యెల్ల తావులను ♦ గల్గు పదార్థము తస్కరించుచున్
గాంచనగౌరవంబు సరి ♦ గాంచఁగఁ జాలని యీ మలిమ్లుచున్

చిత్ర:—మించును మించుమేనుగల ♦ మెల్తుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ
కాంచనగౌరవంబతఁడు ♦ గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెడున్

జగః—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైనఁ జూచుచు) ఆహాహా? ఆపలుగాకు లెట్లు కఱువహించి పోరెడినో యందరసితివా?

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: ఆది తాళము.

ఓ మీననేత్ర యొక ♦ మీనునకై తమ ♦ మేనులు తొఱగను
బూని యుండె ర ♦ క్తాననములఁ గను ♦ మానని పోరలుకన్

చిత్ర:—బళి! బళి! కనుఁగొంటిని.

జగః—తుదకేమైనదో యెఱుంగుదువా యా విసారము?

తెలిపెదఁ జెలి కొలఁకునఁగనవే ♦ యలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర:—అవునవునరసితి నతివా ♦ యదిగో నదిగో నచ్చో మగువా

జగః—ఆ వనముఁ జొచ్చెనూ ♦ వాలుగంటి యా ♦ పలుగాకుల పెను
బారి తొలఁగి వే ♦ బాములు పడిపడి ♦ ప్రాణములు వడంకన్

చిత్ర:—ఔను విసారమగుపడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగాకులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యాదారిని బోయెడిని.

జగః—తీవఁబోణీ! ఈవింతనరయుము ఈలత తన చెంత నున్న యా లతామతల్లికను తనవంటి తీగ యని తెలియక యెట్లు దానిఁ బెనఁగొనుచున్నదో!

చిత్ర:—లతాంగీ! ఐన దానికేమి వెత్తియబ్బె. దానితోనఁ దాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగః—ఆఁగుమాఁగుము; యాకడనేదియో కంఠస్వరము విన నయ్యెడిని.

చిత్ర:—[చెవి యొగ్గి విని] జగన్మోహినీ? అది మన మంజువాణి కంఠము గాదా?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

నవరోజు రాగము: ఏక తాళము:

ఆహా! వనంబు మేల్ ♦ లతలతో మెండుగా ♦ సొగసుగ నుండెఁగా

పొలతుల రండు గా ♦ ధా-నంద-మొంద-నిందు-నని పిలచెడు

ధ్వనిఁ-బనుపుచు

కీరశారికలతోడన్ ♦ బూవుతావులతోడన్ ♦ తేనెసోనల తోడన్

వాతగీతములతోడన్-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర:—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ? ఏమింత యాలస్యము?

మంజు:—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే

చిత్ర:—అటులా? దాని కేమి గాని మంజువాణీ? నేఁడేమియో కాని మన సఖి జగన్మోహినిమనుపటివలెఁగాక చింతచేనున్నట్టులామె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు:—ఏమికారణమైయుండునో రమ్ము మనము త్వరలో దానిఁగనుఁగొందము

[అని నడచి వచ్చుచు నుందురు]

జగ:—[తనలో] ఆహా? ఆమారసుందరవిగ్రహుఁడు నాకు లభించునా? నాయట్టి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోఁగన్న పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాఁడీ భువి నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ యుండినను ఆతండే కులజుండై యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియుఁ దావి లేని పూవుంగనియు భ్రమించుట వెఱ్ఱితనము గాదా? రూపంబునుంబోలి గుణంబులుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్ర:—మంజు:—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ:—నెచ్చెలులారా? మన మీ ఛాయాద్రుమము కడ నింత విశ్రమింతమా?

చిత్ర:—మంజు:—ఆ అట్లే యొనర్తము. [అని ముగ్వురు కూర్చుందురు]

చిత్ర:—[కొంత యాఁగి] ప్రియసఖీ? నామనంబు నొక సంశయము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొనవచ్చునా?

జగ:—ఏమది?

చిత్ర:—నేఁడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తోఁచుచున్నది. వనవిహారంబొకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలజడి యుపశమిల్లినట్లు తోఁచదు. కారణమేమైయుండును?

మంజు:—ఔనౌను చిత్రరేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నాకును నేఁడీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ:—అంగనలారా! నన్ను హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే గాని నాకేమి చింత?

చిత్ర:—చింతయే లేకున్న నీకిట్లుండఁ టకుఁ గారణమేమి? మఱియును ప్రతిదినము దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రుఁడు నేఁడు దుఃఖజలముక్తాలంబుల మాటువడి యున్నట్లేరికి తెల్లముగాదు?

జగ:—[ఊరకుండును]

మంజు:—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁగు చెలుల యొద్దనా నీ దాఁపరికము? ఇష్టసఖులకొకానొకపట్టున నేదియైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యది తోడిచెలులచేఁ దీఱునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ:—అట్లెన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర:—కానిచో నిఁక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ:—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీర్చుట దుర్ఘటమే.

చిత్ర:—మమ్ముల నడిగి తెలసికొనకయ మా కసాధ్యమని నీవెట్లెఱుఁగుదువు! మాం చేతనైనంత వట్టు నీకోరిక నీడేర్పఁ బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాక్రువ్వుము.

జగ:—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద వినుము

ఉ॥ నిక్కము దాఁపనేల నిఁక ♦ నీరజనేత్రలారా! నిన్న రాత్రి నేఁ
జక్కరవింటినాయకుని వ ♦ సంతజయంతులఁ జందమామనున్
జక్కదనంబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే

చిత్ర:—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై నీకింత వగపేల? నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖియింపఁగలవా?

జగ:—అయ్యో తియ్యఁబోణీ! నేనెట్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్నడుఁ బరపురుషులఁ గన్నైన నెత్తి చూడని నన్నా నవమోహనుఁడు తమకంబునఁ దరిఁజేర్చు తఱి ముదువునఁ బరవశనై యొడలెఱుఁగక లజ్జాభయంబు లాక్రమింపఁ బూర్తిగఁ గన్నైన విప్పి చూడనైతి.

మంజు:—అట్లైనఁ గష్టమే కదా! చెలీ! నిక్కముగ నిన్నా మదనసుందరవిగ్రహుండు మారుపోరున ముంచెననియే యెంచి యుబ్బితివి కాఁబోలు [అని చిఱునగవునఁ గ్రేఁగంట నామెను జూచును]

జగ:—కలికీ! నేఁ దొలుతనే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని లజ్జించి చెప్పనైతి. అట్టి యెడ నన్ను నిర్బంధించి యిట్లాడుచుంటిరి [నిట్టూర్పు విడచి] అయ్యో! మిమ్మననేల? నన్నే యనుకొనవలె లేకున్న

ఉ॥ అందని మ్రానిపండ్లకొఱ ♦ కఱ్ఱును జాచెను వెఱ్ఱి పూలె నేఁ
బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధలుందురే
సుందరుఁడంగనాజనప్ర ♦ సూనశరుండయి నన్ను గోరునే
ముందటిబాముసందతని ♦ మోవికి పూజలొనర్పకుండినన్

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజుఁడే క్షత్రియుఁడై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలోదకంబులఁ బ్రాణంబులనైన వోనాడు దానఁ గాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర:—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటులు ♦ చిత్తవికారము పొందకమ్మ సీ

మంజు:—

వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ ఆ

చిత్ర:—

యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ దే యిఁకఁజాలును జాలు దైవ మా
కాంతునకై సృజింప నినుఁ ♦ గాక మరొక్కరిఁ బెండ్లియాడునే!

దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ:—అది యేది?

చిత్ర:—నావలయు రీతి నీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రపటంబులు వ్రాసి చూపెద. నీ యందగాఁడందున నుండునేమో చూడుము.

మంజు:— సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ:—మేలు మేలట్లే యొనర్పుము [ఒక్కింత సంతోషమును జూపును]

చిత్ర:—సరే యిటు చూడుము [చిత్రపలకంబుల నొక్కొక్కటిఁ జూపుచు]

సీ॥ ఇతఁడు ఘూర్జరప్రభు♦వింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[మూచి పెదవి విరచి] ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడు మాళవనాథుఁ♦డింతిరో యితనినా♦యీవుగన్గొంటివి

జగ:—[అనిష్టమును సూచించుచు] ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడు విదర్భరా♦జింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[అసూయతో] ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడు వంగ ప్రభు♦వింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[పెడ మొగమున] ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడయోధ్యకునాథుఁ♦డింతిరోయితనినా♦యీవుగన్గొంటివి

జగ:—[ఆకసముం గనుంగొనుచు] ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడు నేపాళరా♦జింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[నేల జూచుచు] ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—ఇతఁడు కాశ్మీరరా♦జింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి

జగ:—(చేయి సూపుచు) ♦ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర:—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్నదే యతఁడు మానవ రాజో దేవరాజో కదా? ఐన నామెటెంగిన వీరలఁగూడ చూపెద

చిత్ర:—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ♦డింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ:—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ♦ఇతఁడు కాఁడె

మంజు:—బాగు బాగు వీర లెవ్వరుఁ గాకున్నచో వేఱుగ నీకొఱ కాతని సృజింప వలెనని తోఁచెడిని

చిత్ర:—వారిరుహాక్షీ! వే రెవ్వరు నామెఱిఁగినంతవఱకు లేరు. ఈ కడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి♦యింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ:—[సంతోషాతిశయమున దేహము గగుర్పొడువ] ♦ ఇతఁడే యితఁడే (వక్షమునఁ బటము చేర్చుకొని యదేపనిగఁ జూచుచు నానందబాష్పములనించును

మంజు:—అమ్మయ్య యిప్పటికైన మా యలజడి యుపశమించె నంతే చాలును. ఏ యొక్కసారి నీ చిత్తచోరుని నను జూడనిమ్మ. ఇదివఱ కాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుఁగను

జగ:—[పటము నిచ్చును]

మంజు:—(చూచి) మేల్ మేలంగనా? ని పుణ్యవశమున నీతఁడు నీ కంటఁబడెను. ఇతనితో నీకుఁ గాలంబు గడపుచు నమ్మ నీ క్రేఁగంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుడుత నిడుకొని పుడమినంతయు వెదకినట్లీతని కొఱకెన్ని యవస్థలు పడితివే? ఎంత కాంతివంతుని వరించితివే!

చిత్ర:—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయ్యారము

మ॥ తెలిజొత్తన్నద్దోలు కాదు మోము శశిస ♦ త్కీర్తిం బ్రశంసించుఁగా
చలునల్గ మ్ము సుధాప్రహ్లాదంబులఁ గటా ♦ క్షంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలువున్ధైర్యము శౌర్యమున్ హృది ప్రశం ♦ శించున్ హరోయల్ విహారరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా ♦ జీవాక్షి యే సూ సఖీ

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితివిఁక నీకేమి కావలయు!

జగ:—అమ్మో! చెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లూపి చూచుచుంటిరేకాని యీ యవదవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుఁడు నన్ను వరించునా?

చిత్ర:—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల ♦ కైన వలపు
జనసమగుటలు సిక్కమీ ♦ యినుఁడ దెట్లు
వలపఁ డీ రేడు జగములఁ ♦ బొలతి నీదు
కాలిగోటికి సరివారు ♦ గానరారు

జగ:—ప్రియసఖీ! ఇది నిశ్చయముగ సతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర:—నీవట్లనుకొనెదవుగాని యిందెంతమాత్ర మతిశయోక్తిలేదు. నీవెట్లా సుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేఁగంట నరసెనేని మారాగ్నిదందహ్యమానమానసుండు గాకుండునా?

మంజు:—నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీ గుణరత్నాకరుఁడు కొలది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యపరిభ్రష్టుఁడయ్యె. కలవన్న నిదివర కెట్టిదియో యెఱుఁగని నవవయస్కుఁడు

జగ:—మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథుని వరించినట్లు నాతండ్రి కెట్లు తెలియును. నేనెట్లు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుస న్మహోనసోమునిన్
ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర♦తాపమునందున విష్ణుమీఱిభూ
జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరునిన్
జనకున కేను గోరుట య♦సమ్మతమో మఱి సమ్మతంబొ హా

ఇంత వరకేమి కతంబునమో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నామూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు వోయెననియుఁ గుమనిదుమలుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కువిందు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీరెఱింగిన నాకాయుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద

మంజు:—అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజననమయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిఁజెందెనఁట. ఇంక నేమేమో వినియుంటిమి కాని చెప్పనోరాడకున్నది. పోఁబోవు దానికై వగవనేల? కాఁగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర:—చెలీ! ఈపె వచించినట్లు గతాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. దానికై వగవక ధైర్యమానసురాలవై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయనుంబులు నిసుం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ:—ఎన్నెన్ని జన్మంబులఁ జేసిన కర్మంబో యీ పుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరుపఁ గలరు. అయినను

ఉ॥ మానము గాచుకొంచు నలు◆సూను _ రింపఁగఁగా దెవ్రౌపదీ మా
జానకియు న్మదాలసయుఁ◆జంద్రమతీసతి యాజ్ఞసేనియున్
దానవవైరిసత్కృప స◆తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహో
యేను నదే విధిన్ హరిని◆నేమం కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్

ఈ సతీమణులెల్లరు నా కీకష్టకాలమున గురువఁ బక్షివాహనుని పాదపద్మ సేవయను దారిద్ర్యాపేక్షింపుచుండ నీవెటులేల? సుందరీమణులారా? సాయంసమయ మయిన దిక మనము మన మందిరముల కరుగుదము రండు

చిత్ర:— మంజు:— అట్లనే [మువ్వురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును

ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: జోగియుఁ, బ్రచ్ఛన్న వేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము:

జోగి:— బళీ-యీనా-మనం-బానంద◆వార్ధిలో-మునింగెఁగా ॥బళీ॥
యిలా-పతిన్-నాతో నీ యింటికే◆కేను గొని యే తేరఁగా ॥బళీ॥
ఔ,◆విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రిన్◆మిళింద వేణినుత్పల
మనోహర విశాలనేత్రిన్,◆గలంచి చూడఁ బదునాలుగులో-క◆
ములందు నెందు
నెన లేని మా◆నినీరత్న◆మును వే తిల-కిం-పను బళీ ॥బళీ॥

దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము [చూపుచున్నాఁడు]

జయం:—[తనలో] ఈవచనంబున నే లోని సంతోషము వెల్లివిరిసి పైకి పొంగ నారంభించినది. అన్నా? ఇఁక నాకన్నులమిన్నఁ గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం:—— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను ♦ జెందఁబోకు ♦ డెందమా-యిందు

ఇందుముఖి నా ♦ కందెనుగా ♦ పొందననుచు 1

కాంచనాంగిని ♦ గాంచఁగా నె ♦ కొంచమైనను

జంచలించి వల దెన్నైన ♦ వంచనను బొందెదవు 2

అంచయాన ♦ సంచరించఁ ♦ బొంచి చూడుమిం

ఇంచు విలుకాఁడు ♦ వంచెను ♦ పంచశరముల పోలుగాకి 3

[ఇట్లాడు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపించును]

హిందుస్థానీతో రాగము: ఆది తాళము:

జోగి:—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా.ఓరె

ఆఁకును బ్రాణము ♦ లారగింపను నేఁ- ॥ఓరె॥

కూరిమి మీరఁగఁ ♦ గూరల తోడ నా

హారమొసంగ జో ♦ హారులొసంగెద- ॥ఓరె॥

త :—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత సన్నముతోఁ బ్రవేశించి సందిని బట్టిన జోగికిడి పోవుచున్నది.]

జయం:—[విస్మయమునఁ దనలో]

హిందుస్థానీ భైరవిరాగము: త్రిశ్రజాతి ఏకతాళము:

ఏరీ లేడు లోకముల ♦ నారిఁ గేరు ♦ చారుసుకుమారాంగనల్ ॥ఏ॥

సన్నుతాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుఁగా-
హాయ్-హాయ్ 1

చేడెకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తొగ ♦ లీడు రావని పించుఁగా-
బళిరా 2

కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములఁ జేయుఁగా-
వహ్వా- 3

తొల్కారు మెరుఁగును ♦ గల్కి-దేహము చాల ♦ చుల్కన చేయు
చుండె-మేల్-మేల్ 4

జయం:—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగఁ జూడనైతి మరలఁ గప్పించుటకు కేదైన నుపాయ మున్నదా?

జోగి:—చిత్తము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో రప్పించెదఁ జూడుఁడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా!-నేఁడు నాతోఁగూడ నొక మహనీయుఁడు వచ్చియుండె. తల్లీ

జయం:—[లోలోన] మనమా! తొందరఁ జెందకుము. హా స్తంభములారా! ఆతరుణీయనుగ్రహమునకుఁ జాగినంతనే మీకు హీనత కాదు సుఁడీ! దేహమా! జలదరిల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ:—(తిరుగఁ బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్న మిడి చనును)

జయం:—(తనలో) వహ్వా! ధన్యుఁడనైతి. నన్నుఁబోలు పుణ్యు లెవరు

చం॥ బళి!బళి! పూర్వజన్మమున ♦ భాగ్యము లేమియొనర్చియుంటినో
తళుకు తళుక్కున న్నెరయు ♦ తన్విని గాంచఁగ నాదునేత్రముల్
ఇంతవర కదృష్టవంతుఁడ నే యిఁక సందేహ మేలన
చెలి యిఁక నీదు సొమ్మనుచుఁ ♦ జెప్ప వినంగ మదీయ శ్రోత్రముల్
కలికిని బ్రక్కఁ జేర్చుటకు ♦ గాత్రము చేసెను లేదొ పుణ్యముల్
(ప్రకాశముగా) యోగివర్యా నీకుఁ బ్రత్యుపకార మే నేమి యొనర్తును.

జోగి:— దేవా! మీపరిపూర్ణ కటాక్షముండిన నంతే చాలును. నాకొఱఁతవాసెనే వీడ్కొని యెద.

జయం:—మంచిదీ యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని పొమ్ము [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

జోగి:—ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడనో ♦ మాన్యచరిత ♦ మన్నింపు మిఁకన్
గన్నుల కామోదము గూర్పన్ ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మన్నుతుఁడ! మీకార్యమెగా
ఎన్నఁగ నాకొద వాసెఁగదా ♦ మన్నిలయంబునకే గెదఁగా
ధీవరా! శెలవు (అని జోగి నిష్క్రమించును)

జయం:—[కొంత దూరము నడచి]

చ॥ పడతుక హస్తపద్మముల • బంగరుపళ్ళెము దాల్చి సూక్ష్మమౌ
నడుమసియాడ మత్తకరి • నాఁగను గజ్జెలు పైడిహంసక
మ్ములు గలు గల్లు గల్లు మని • ప్రోయఁగనుల్గన లేని దేహచం
చల చలియింప నన్న మిడఁ • జక్కఁగ వచ్చిన రమ్య మెన్నెదన్

ఔరౌరా! ఆరుచిరాకారము నా యెడంద నెడఁబాయదు కదా!

బళిరా! ఆతొలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురుచిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లూరులకంటఁ బడకుండునట్లై మేలివస్త్రంబుల మాటు వెట్టి మాఱు మూలల సంచరించు చుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణి మారుని
యారవ సాయక మటంచు • నాత్మఁ దలఁతుఁగా
నారయ నటు గాక యుండిన
నా రమణీయత విలాస • మమరునె యెందున్

ఉ॥ ఆ యబలామణి న్గదిసి • యంగజసంగరరంగమందునన్
హా యని మోదముం గనని • యాతని పూరుషజన్మమేలొకో
ప్రాయమదేలొకో యధిక • రాజ్యము లేలొకొ భాగ్యమేలొకో
తోయజగంధు లేలొకొ కు • తూహలమేలొకొ కీర్తియేలొకో

వేయేల! రేపకడ నాపె జనకు డగ్గరి నా రాజ్య సర్వస్వంబు లొసంగి యైన నే నా దివ్యసౌదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాఁడ

[పోవుచున్నాఁడు. యవనిక దిగజారును]

ఇది ప్రథమాంకము

శ్రీ.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ద్వితీయాంకము:—ప్రథమరంగము.

స్థలము:— పాంచాలమున నొక వీధి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

షౌరా! అవుర! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హాయ్ హాయ్
ఆ గారెల-బూరెల-సొరు-హా!-హాయ్!-హాయ్!- - - -గారెల 1
బళిర!-యప్పాల రుచి-ఆహా!-యప్పాల శుచి-తలఁపునకే వ
చ్చుఁగా-హాయ్!-హాయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా.
మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద-యట్ల-నో-బ్బట్ల-ప్రశం - శింప
నింతయైన-వాణీకాంతునకె యలవిగాదు 2

షౌరా! విన్నవానికే నోరూట లూరించు నా యన్నాదులు తిన్నవాని న
న్నూరకుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలో మ ♦ ఱెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలో
ఎక్కడి వంటలక్కలో బ ♦ ళీ! బళీ! వారల చేయి చల్లగాఁ
జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి ♦ సంతస మందఁగ విస్తరిన్నొలిన్
జక్కని పాయసాన్నమిరు ♦ చేతుల జుఱ్ఱఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని:—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో! మధ్యాహ్నము భోజనంబు లింకను మరపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా:—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆతూరలు [త్రేవ్ అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమి రుచి! ఏమి దాతృత్వము!

వెం:—మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యెట్లు తినెదవు మఱల?

సుబ్బా:—అయిదుగంటలకైన నేమిరా? ఆమామిడి, పనస, యరటి, నారింజ ఫలాద్యులతో నిండియుండు విస్తరికడఁ జేరుసరికి కడుపువెలితి యివ్వక యుండునా?

వెం:—ఆ-ఆదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి యా యేమిటే? ఆజ యంతజగన్మోహినీలు కారడవుల నిడుమలు పడ నడచు వారలు కారే

సుబ్బా:—ఔన్రా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్కడి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరిగి యీ యిలాతలమున నిట్టి యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం:—ఏమి?

సుబ్బా:—

చం॥ పరుఁడెవఁడైనఁ జేయుటకుఁ ♦ బాల్పడఁగాకదిగాని తండ్రి యీ
సరణిని గూతుఁ బొమ్మనిన ♦ సంగతి వింటిమె కంటిమే కటా!

వెం:—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు ♦ లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే
సరసిజజన్ముఁడీ విధము ♦ చాసకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా:—[కోపముతో] ఛీ-నీ వెన్ని యన్న నను మదుష్టాత్ముల కిది ఓ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్య మిది న్యాయ మిది యన్యాయ మను తలంపుం డదు గదా? కీర్తి నపకీర్తి నైనఁ దలంపక విత్తమునకై యొకరిఁ దత్తర పెట్టిన నాయుసురూరక పోవునని కాఁబోలు వీరి యూహ. చూఁడు మెన్నెన్ని జనము లెత్తినను సరే యా యబల యేడ్పితని మాత్రము కట్టి కుడుపక పోదు సుమీ పాపము!

తే॥గీ॥ తల్లి కలవయ్యె సోదరి ♦ తలఁప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతకు ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుఁడు లేఁడు సూ ♦ జనకుఁడొకఁడె
యట్టి యొకఁడె బాపమునకుఁ ♦ గట్టె నొడిని

వెం:—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని?

సుబ్బా:—ఏమనియా? ఇంతవరకుఁ గారాబమునఁ జూచుచుండెను గాని యిట్టి కృత్యమెఱుంగఁడు. పోనీ సవతితల్లి చేసెనేమో యనుకొన నైనఁ గాదు. ఇఁక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ నీతనిఁ గొన్ని గ్రహములు ధనమును నెరనిడి యిట్లు చేయించుచుండెనే కాని వేరు కాదు. ఇతఁడిదివర కెంత సుగుణుఁడనిపించుకొనియెనో. యిప్పుడంత దుర్గుణాలవాఁడనిపించుకొనుచుండె. తన పూర్వార్జితకీర్తి క్షీణింప నిట్టి యవినీతకృత్యము లొనర్చుచుండెను గాని వేఱు గాదు

వెం:—ఔను నేను నిరంతరము చింతించుచున్నది యిదియే? వినుము దీనయంతయు రహస్యమే నేటిం గింక నాలింపుము. ఇవి యన్నియు నీమె ప్రాక్కృతకర్మములే గాని వేఱు గావు సుమీ? పిచ్చి వాఁడా? నాఁడు చేసిన మేము చెసితిమి యను వెఱ్ఱిభ్రమ నొందుటయే గాని సుంత చెప్పిన నీమానుసులు చేయ నేర్తురటరా?

సుబ్బా:—ఏమి? ఇది నిక్కముగ దైవప్రేరణమే యందు వేమి?

వెం:—ముమ్మాటికి యింకను దానికి సందేహమా?

సుబ్బా:—అది నీ వెట్లెఱుంగుదువు?

వెం:—నా కెట్లు తెలియు నా తల్లి చెప్పెద వినుము. చిన్నరేయి నే నాతనితో నెంక సంగతిఁ బ్రసంగింప నదియు అరి నాతఁ డొంటరిగ నింట నొక చోటఁ గూర్చుండి తనలోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నామరుఁగున నుండి వింటిని

సుబ్బా:—ఏమని?

వెం:—పాప మాతఁడు సుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యాపె యాయురారోగ్యముల నడుగ వారలు

చం॥ జనవర యేమి చెప్పుదుము ♦ చందనగంధి మనోహరాంగి న
న్ను నెపమకన్ను నద్దముల ♦ నూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్
ఘనమును శారికీరములఁ ♦ గాంచనము న్నిరసించునట్టి యీ
గుణమణి దుష్టలగ్నమునఁ ♦ గుంభినిఁ దా జనియించియుండెఁగా

ఉ॥ దానను జేసి యీపె వసు ♦ ధావరచంద్రము కొన్ని యేఁడులే
స్థానమునందు నున్ననట ♦ సౌఖ్యము గల్గదు మాతపోవు న
య్యో నిను శాత్రవుల్గెలిచి ♦ యీ కెడఁబాపుదురంత నాపె సు
జ్ఞానుని బెండ్లియాడి ధవుఁ ♦ జయ్యన పీడి వియోగబాధచేఁ
గానలయందుఁ గష్టములు ♦ గాంచును గాంచును గాంతుఁబిమ్మటన్

ఎట్టులైనను దండ్రి కావునఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నేనుండఁగ నే నీకిట్టి యాపదలు తటస్థించె మీద నెట్లగునో యని తలపోసి తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువాఁడ లేఁడయిన దుర్మార్గమునలంబింతురు గాక కన్న తండ్రి కట్లుండునా?

సుబ్బా:—కటకటా?

ఉ॥ తోడెడఁ జేసి విస్మృతిను ♦ దోకముఁతో ముదమందు తల్లిసిం
గూడ గొలంత జేసి యది ♦ కూడను జాలదటంచు నాపెకు
న్వేడుక లెల్ల బాపి యతి ♦ వేదనలందున మున్గ ద్రొయఁగాఁ
బాడియె మానసంబునను ♦ బాపమటంచుఁ దలంపవే విధీ

మిత్రమా? ఒక వేళ విరించి యట్లే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన రవ్వంత కరుణ యుండఁ గూడదా? ఆపె ధనాదులను సైతము పుచ్చుకొన వీని మన మెట్లొప్పె. విన్నంతనే యెట్టి రాతిగుండెవానైన నీరు చేయు నీతలంపాతని కేల జనించె! ఇంతకును మూలము ధనము

మ॥ ఇదియన్యాయమె యిద్ది న్యాయమిది యే ♦ మీకు న్యాయమా? కూడదా?
యిదివిన్న న్నగరేమి? బంధువులుగా ♦ రేవీరలం జుక్కవుం
డెదలోన న్దలపోయఁ జాలఁడు గదా ♦ యెంతేని హా! యింతకే
మిదిగో! కారణ మా ధనంబు సుమి నీ ♦ వేలా పల్కు దీనికిగన్

ఆహా! దురాశ యెట్టివివేకినైన క్షణములో నవివేకి నొనర్చుఁ గదా!

వెం:—చెలికాఁడా? అది గాదు వినుము. ఈతరుణీమణి కెట్టులైన నిక్కట్టులు దప్పవు గదా? అట్టి యెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద నుండెనేని యేరైన నపహరింతురేమో యను భీతిచే నిట్లుడిగి వెడల నడిపించుచుండెనని నాయెడఁదఁ దలంతు.

సుబ్బా:—అంత దయగల వాఁడైన వారి నావల కంపుటేల? అంత యాశగల వాఁడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట నుంచఁ గూడదా?

వెం:—నేఁ జెప్పియుండ లేదా యాపె కొన్నినాళ్ళెచ్చట నుండిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా:—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం:—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దివికేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా:—ఔరా! ఇఁక నాతని నన్న నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇది న్యాయంబౌకో? యూరకుండెదవనీ ♦ వేవేళ నిన్నెల్ల నో
సదయాత్మా! మదిఁ జాలి బొందఁదవయో యీ ♦ సాధ్వీమణిని వఁగా

వెం:—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పిన దంతయుఁ జెవిటిముందు సంకూదినట్లాయెు

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తిగవా♦పల్కంగ నీరీతిగ
న్నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాతదీయదుమెనే♦నున్నీవుచింతించి రా

[అని తీసికొని పోవును. యవనిక పడును]

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము]

చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి
విచారించు విక్రమసింహుఁడు గానవత్తురు

చిత్ర:—[తోడి చెలితో మెల్లన] చెలియా? మన మెంత యనుకొంటిమో యంత యు నయ్యె.

మంజు:—అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవర కభిలషించిన రాజాగ్రేశరుఁ బాణిగ్రహణ మొనర్చి మాచెలి యిడుమలు కడముట్టెనా యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు మమ్ము నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర:—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? [నిట్టూర్పు విడిచి] ఆహా! వేయి జన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మన పాపపరిపాకంబే [ఇరువురి సంభాషణ మంద్యమగును]

జగ:—తండ్రీ? ఏల యిట్లు విచారమగ్నుండవయ్యెదవు? చింత దగ్గియుండుము

విక్ర:—శా॥ హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీ జనమణీ♦హా! నా జగన్మోహినీ
యేనాఁడున్నినువీడి యుండుటలయో♦యెంతేనియున్నేరఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే♦నీక్షించుచుండన్గటా!
యీ నా ఫాలమునందు వ్రాసె నిఁకనే♦నెట్లుందు నాజీవమా!

జగ:—అయ్యో! జనకా? ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒకరిసుఖదుఃఖములకు వేఱొకరు కర్తలు కారు గదా! అదియుఁ గాక

ఉ॥ వంతల మున్గఁ జేయు విధి♦వ్రాతలవెంతటివారినైనఁ గా
సంతయువ్రాలు దాటఁ దర♦మాయెకో

విక్ర:— అయ్యయొ రాజరాజశ్రీ

మంతుని జేతుపాక్కతుణ ♦ మాత్రన భిక్షుగ భిక్షునస్తె శ్రీ
మంతుని జేతువార! నిను ♦ మాటికి మెచ్చఁగ వచ్చుఁగా విక్ర

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడఁబాసి యుండునెట్లు కొంత కాల మిద్యావన మున నీవున్నఁ దొట్రుడు నేను నీవు కానలఁ గష్టజాలాస్పదమై కొన్ని యేండ్లు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర ♦ సాన్నములన్ భుజియింపఁ బెట్టుచున్
సుందరమైన మాటలను ♦ శోకము మానఁగఁ జేయుచున్నదా
ముందాననిల్వ నీవు కడు ♦ ముచ్చటలొందెడు నిన్ను బాసి యె
ట్లుందునిఁకేదిమార్గమయ ♦ యోమెయిఁ బ్రాణము లెట్లునిల్పుదున్

జగ:—తండ్రీ? నీవిట్లు ప్రాణంబులు వోనాడెదనన్న నే నేమి యందు. నా కష్టసముదాయము నెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంత పర్యంతము నన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేఁడో నీతరము దప్పియున్నది. ఈవ్రాత నానుదుట వ్రాసి యున్నది. పోనిమ్మ పూర్వము

ఉ॥ తమ్మోడఁబాయ సౌఖ్య ములు ♦ దారుణకానల భూములందు క
ష్టమ్ముల నొందు ద్రౌపదిని ♦ జానకిని న్దమయంతిని న్బితా?
యుమ్మలికంబులం దొలఁప ♦ నోపిరె తండ్రులు కాన వీటికిన్
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాఁక నెద ♦ నాయినిఁ జేసి స్మరింప మానుమా?

విక్ర:—కష్టా! ఎన్ని యిడుములు దరియింపవలసె?

చ॥ ఘనమగు రాజ్యసౌఖ్యములు ♦ గాంచనరత్నలసత్కిరీటమున్
జనములు వాయనోర్చితిని ♦ జారుమనోహర న్యాయశీల నీ
జననియుఁ బాయనోర్చితిని ♦ శత్రులు పాఱఁగఁదోల నోర్చితిన్
నిను నెడఁ బాసిమాత్ర మిఁక ♦ నేనుసహింపఁగఁ జాలనే సుతా

జగ:—నాయనా? సర్వజనాహ్లాదమగు పురుషస్థైర్యంబు నెడఁ జేసి బేలవైననే నేమనఁగలఁ? దైవము త్రిప్పుడుల కోర్వక త్రోసివేయుటకు మన వశమా?

విక్ర:—నాయనుఁగు కుతురా? రాజ్యచు తియానను భీతిచేఁ జేయి సేత మీరాప్టింబూడఁ బెఱుకుకొని మిము వెల నడువనయ్యె. ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ భువలయంబునఁ గని విని యుందుమా?

జగ:—తండ్రీ! అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుండు తీక్షణ వీక్షణంబులు ప్రసరింప మాని ప్రతీచీవనితలలాటంబున సిందూరతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి యెఱుఁగనైన నిప్పట్టున [అను నర్ధోక్తిని]

విక్ర:—[దుఃఖమాపఁజాలక]

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గ్రించునుగా మదినెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యయొ ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మ కను ♦ మూసుక కాలము పుచ్చుమమ్మ నీ
కొనరుతు లేని కష్టముల ♦ నుక్కివులా యెడ విష్ణుపాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్ఞప్తిని బెట్టుమమ్మ నా
యనకయి యేడ్వకమ్మ నిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మ మీ
దను త్వర నీకుమారుఁడగు ♦ దక్షునితోడఁ దిలోదకంబుల
న్గొనకొని యిమ్మ

జగ:—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధీవిలాసపరాక్రమోపేతా! పురుషసింహ మా! [స్మృతి దప్పును]

విక్ర:— నాపయిని ♦ గోరికలెల్ల విడనాడుమమ్మరో!

జగ:—[లేచి] అనఘ యిదేమి నన్ను ♦ భువినార్తను జేతువె వీడిపోదువే

[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక్ర:— లెమ్మ లెమ్మ నాయమ్మా! నీవు మఱింత దుఃఖభాజనములగు పల్కులను బేలవును, నిదివర కిట్టి యాపదల నెఱుఁగని దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ:—కనుమిది కష్టసౌఖ్యములు ♦ కావడికుండలు గావె కాన నో
జనక యివెన్ని నాళ్ళవల ♦ సౌఖ్యము గాంతువు

విక్ర:— ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ:—అయ్యో? నీవే యిట్లన్న
వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర:— అరయ ♦ బేలవు దైవమె సాయ మింకనున్

గానములఁ బ్రోగు సౌఖ్యములు ♦ గూర్చెడి సుకుమారుఁడుండఁగా
వనటమునుంగ నేల

జగ:— పసి ♦ వారల నెంటిని విడి పోదువే

విక్ర:—[తనలో] కటకటా! నాపుత్రికారత్న మింకను నాపై బాళి వీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమెఱుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటినని యనుకొనుచున్నది. హా! హతవిధీ! నా నోటనే యీమెకు నూరడింపు పల్కులు జెప్పింప నుంటివి గదా! [ప్రకాశముగా] బిడ్డా? భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యేరును జావనేరరు గదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నాళ్లో యన్నాళ్లుండవలసినదే. మూఢు లెఱుఁగియుఁ బలుతెరఁగుల నోటికి వచ్చినట్లెల్ల బలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁడిట్లుచేసెనుసుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభాలాభములు దెలియ నేరరు గదా?

జగ:— నాయనా! ఎవ్వరేమనుటను నీయందక్రమమేమి

విక్ర:— ఉ॥ అపరమేమి లేదనుచు ♦ నాడుచునుందురుగా దెభూజనుల్

జగ:— నిలుకడమీద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు

లోకులూ కాకులో యనిరి ♦ లోపము లేదటులన్న మాత్రనే
నీవు కలఁతవడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

విక్ర:— బిడ్డా?

వ్యాకుల మొందువాఁడనొకొ ♦ యజ్ఞులెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటివేల్పుఁ బుణ్యమయు ♦ నార్తశరణ్యుని బుణ్యునెంచెదన్

జగ:— (తనలో) ఎన్నఁడు లేని నామానసంబున నేఁడేమియో యాందోళనముద్భవించుచున్నది. ఇఁక నాతండ్రిని జూచు భాగ్యము నాకున్నదో లేదో

చం॥ ఘనకులజుండు, మేదకుఁడు, ♦ కల్లలనాడెడివాఁడు కాఁడు, పా
వనచరితుండు, పెద్దలను ♦ భక్తిని గొల్చెడివాఁడు, బీదల
న్గనికడుప్రీతి నాదరణఁ ♦ గాంచెడి వాఁడు, జితేంద్రియుండు, వీ
నిని బెనుబాముననుండి త్వర ♦ నిర్జరులార? విముక్తుఁజేయరే!

[ప్రకాశముగా] తండ్రీ? మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దమ ప్రయాణంబు వెల్వనేగిన మన్మనోహరుండయదేరు సమయమయ్యె. వేయేండ్లు చింతించినను వాని

జాసనుని వ్రాత తప్పింప వారి వీరి వశేముగాదు. ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము
విక్ర:—ఇట్టి క్రూరకర్మనకిఁకఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి ♦ పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వు వే పరిఢ ♦ విల్ల జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్వపూల్వగపు ♦ చీకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి ప్రో
హిన్నను గౌఁగిలింపు మిది ♦ యే తుదికౌఁగిలి ముద్దుకూతురా॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం:—అమాత్య శేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండి కడు ♦ ప్రేమను బెంచినువిద్యనిచ్చి నే
మొన్ననురాజ మివ్వఁగను ♦ మోహినికన్నెనుజూపనయ్యయో!
క్రొన్నవిల్తుం బ్రల్లకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా
నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెద నెంచఁ బోకువమా?

సుబు:—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏఁదెలియంగఁ జాలనే
కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాకిన దాదిగాఁగ నీ
మేలిగుణంబులన్ రవిని ♦ మించెను తేజము శక్తి యుక్తి నీ
లీలను గష్టపెట్టఁడు ని ♦ లింపుల చెయ్దము లెంచుచుంటిఁగా!

జయం:—ఇఁక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతలు పుట్టె నేటి కయొ! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్
సొంతపువారిఁ బోలెఁగని ♦ స్వర్గము జేరఁగఁ గుజ్జుచేతిలో
నంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనందలంపు మీ
స్వాంతములందు వీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కితినంచుఁ దెల్పుమా

అనంతరము

తే॥గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు
భృత్య కోటికి ముదమందు ♦ వీటిజనుల
కెల్లరకు రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నెస
గింపఁడని తెల్పి నన్ను క్ష ♦ మింపుఁ డనుము

మఱియు నీకిదే సారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రణీ! అత్యంతానురాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత వ్రతమునకుఁ గట్టువడి నను వృద్ధి బొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగము యిఁక నీ నా మామగారి యెడఁ జూప నామనవి

సుబు:— హా! విధీ నిన్నే మనవచ్చు [అను స్వగతోక్తిని]

విక్ర:— నాయనా! మార సుకుమార శరీరా!

ఉ॥ నీమము నీడి భ్రాంతతను ♦ నీ ధనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని
న్నాపులు బెట్టనెంచిన కృ ♦ సాహితుండను, శౌర్యశూన్యుఁడ
న్నాపరుఁడన్, విపక్షుఁడను ♦ బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా
మోమెటు చెల్లు

జయం:— [విస్మయమున] అయ్యయ్యో యివియేటి మాటలు!

మామ మము ♦ ముంతువె దుఃఖమునస్మరింతగన్

విక్ర:— కట కటా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ అల్లుని గూతుఁగేమునకు ♦ సద్మిలిఁ దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులుత్తములున్న వారలి
ట్లల్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్ని యుఁగ్రైకొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్

జగ:— జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం:— [తనలో] నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి (మామగారితో) మామా! వీకింత విచారమునకుఁ గారణము మేమరయకుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర:— హా! ననుఁబోలు క్రూరులే ♦ రైనను నిలగలుగువారె ॥హా!॥
మనెద నెట్లు భూతలమున ♦ వనితా ♦ మణితోఁ ♦ జని-ఘన-
వనమ్ముల ♦ వర్తిల్లుమనుఁగ ♦ ఘనమునొసఁగి ♦ పనిచితిని ॥హా!॥

జన:—హా! ననుఁగొంత కాలము-నే- ♦ మానసమున మరువఁ దలఁతు॥హా॥

ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము ♦ జనకా-జన కా ♦ నన-మున-

పనటను ♦ మునుఁగు-మనుచు ♦ వనజ-భవుఁడు ♦ వ్రాయఁగ ॥హా!॥

చిత్ర:—ఔరా! కన్న తండ్రి కడుపుమంట!

నగ:—[చెలుల కడ కేగి] ప్రియసఖులారా? ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలఁగు మి
మ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధికృత మలంఘ్యమే గదా! అయినను

ఆ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ ♦ గష్టంబులో నున్నఁ

బట్టణముల నున్నఁ ♦ బల్లె నున్న

మీననేత్రలార! ♦ మిమ్ము నే మరువను

గాన నాయెడఁ గృప ♦ బూనరమ్మ

హిందూస్థానీ భైరవి రాగము: రూపక తాళము.

చెలులు:—ఓ సఖీ! సఖీ! సఖీ! మము ♦ బాసి పోదువే-యెంత-వంత-

చిత్ర:—దోసమేమి ♦ చేసియుంటి ♦ గాసిపెట్టఁగా ♦ శ్రీశా-ర-మేశా-
యీసునన్ జెలిన్- 1.

మంజు:—పూతచరిత ♦ సితరసం ♦ ప్రీతిఁజూడవా ♦ ధాత-పిత-నయుఁడ
నైతివా- 2.

నగ:— కోరిమున్ను సచ్చనయీ ♦ నేరములకు ♦ నారి-సిరి-దూఱ-మేర
సారసాక్షిరో- 3.

చిత్ర:—ఏరమాధవా ♦ ఏరమాధవా ♦ ఆరియ నెరయు ♦ యొ్యారి-నారసిన్

నగ:—ఆహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥గీ॥ సురుగాలిలోనను దీప ♦ మునుంచి న్యాయ

సి సుహాత్మ్యము చూపు మ ♦ నిన విధంబు

నాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన ♦ వ్రాత లెక్కఁగి

మూలం లిరీతి నడలుట ♦ నారులార!

మరియు మంజువాణీ?

చం॥ అమవసపున్నమల్ భువి ర ♦ యంబున వచ్చుచు పోవుచుండనే
కమలదళాక్షి! కష్టములు ♦ కాపురముండును లేక భూజనుల్
క్రమమును దప్పకుండకల ♦ కాలము సౌఖ్యము గాంచుచుందురే
భ్రమయుచునుంటివేలసకియ ♦ పైఁగల క్షేమను బల్కుచుంటివో

మంజు:—చెలీ! నీవింత గాడఁక నింత చెప్పుము

జంఝూటీ రాగము: ఏక తాళము.

ఏవిధమున నీ ♦ వేగినపిమ్మట ♦ కనము నిల్పుదుమో
పావని!-దైవం ♦ బీ వసుధను మ ♦ మ్మేవిధ నుంచునొ హా!

చిత్ర:—నిను నెడఁబాసిన ♦ నిముసముయుగమౌ ♦ మనుటయె భారంగా
వనజముఖీ!ని ♦ న్నెనయముఁ ♦ గనుఁగొను ♦ కనులెటులుండునొ హా

జగ:—సుధీమణులారా? సర్వ మెఱింగియు నింత యేలా!

చిత్ర:—సీ॥ శ్రీలతడఁ బాపెనన్ ♦ వింత లే దింతి ని
న్నెడఁ బాయుటకు నింత ♦ మోహ మయ్యె

మంజు:—సింహావలగ్నమధ్య! నీ ♦ స్నేహంబు నెడఁ జేసెఁ
గరుణ దైవము నీడే ♦ కతనుఁ దగుచు

జగ:—కల్యాణులార! యే ♦ కార్యంబు మీకట్లు
కనులకీర్వాదలు ♦ గాని సేయ

చిత్ర:—భూపాలపుత్రి! నీ ♦ భూప్రియ కిచ్చి మే
మ్మోగునటు నటించు ♦ నెఱుఁగ మకట!

మంజు:—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను వీడకుండుటకు ♦ నోమ మయ్యె!

జగ:—తోడిసకియల మిము నేఁడు ♦ వీడ నయ్యె

చిత్ర:—మోహనాకార మఱియక ♦ మోదము న్నె

జగ:—అయ్యో! తడవగు మండె నాకునై కాంబోలు నా నాథుఁ డెదురు చూచుచుండె

ప్రియవాణి! క్షమింపు నా ♦ నేరములను [అని పోఁబోవ మంజువాణి]

మంజు:—జగన్మోహినీ! ఈ నా తుదివాక్యములు నాజ్ఞాపకార్థమై నీమనమునం బట్టియుంచుము. సావధానవు గమ్ము

ఉ॥ తానములన్ జపంబుల వ్రతంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్న స
త్పానఫలంబు లేమి యను ♦ గం బతియంఘ్రులు నెమ్మనంబునన్
మానక కొల్చుచుండి సతి ♦ మానము బోవిడకున్న స్వర్గమా
మానిని చేతనుండు నిను ♦ మా నను మా జనుమా సుమాంగినో

చిత్ర:—(అనంతరము చేఁబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు

ఉ॥ మానిని మా కల్పభూరుహము ♦ మానిని నాకిక పెన్నిధానమున్
మానిని శ్రీ పసిండియును ♦ మానిని రత్నసువర్ణభూషలున్
మానిని నిత్యసౌఖ్యయు ♦ మానిని యానందనోర్వుదిష్టయున్
మానిని మోక్షదాయకము ♦ మానిని సర్వము మానినీమణీ!

జగ:—ప్రియసఖులారా? మీదివ్యోపదేశంబులు నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపఱచెద. పోయి వత్తు

మంజు:—మాయమ్మా! అట్లు యుండుము. చిత్రీ! పోవుదమ రమ్మి

జగ:—చిత్రీ! నెచ్చెలులారా! ఇదె పోయివచ్చుచుంటిని [మంజు:—జగ:—పోదురు]

[అందరు వారివైపునకు దృష్టి నిగిడించి]

సురటి రాగము: రూపక తాళము.

పోవుచుంటిరే ♦ పుణ్యాత్ములార! కాంత కీర్తి ॥పో॥
మా-జీవముల నెల్ల-గొం-॥పో॥
జీవచ్ఛవంబులుగను ♦ జేసి మమ్ము ♦ విడిచిపోయెడి ॥పో॥

చిత్ర:—హా! సతీపతులార! మా ♦ యాసలెల్ల నీటు జేసి
గాసిపడి మే ♦ కాసమునగ ♦ హా! హా! హా! హా! [మూర్ఛ వోవును]

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

తృతీయాంకము: ప్రథమ రంగము.

[స్థలము: శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు. ప్రవేశము: జయం: జగ:]

సింధుకమాచి రాగము: రూపక తాళము.

జయం:—కానంగోనక ♦ గానిపడక ♦ గా నను జేకొంటివి ♦ కాంతా!॥కా॥

జగ:—ధనమును ♦ జనముగ సుఖముగ ♦ వేరు జేసి హా! ॥కా॥

అయ్యో! నన్వారించితివా ♦ దయ్యాన వెతల జిక్కితివా

జయం:—మానినీమణీ! యిదేల్ల

జగ:—మానవతిలకా! అసలువ నానుదటను వ్రాసె నిట్లు

జయం:—నన్నెటు త్రిప్పు నీదు వ్రాత

జగ:—నన్నుఁ గూడి యుండు చేత

జయం:—చక్కరబొమ్మరో! నమ్మను

జగ:—నిక్కము పల్కితి నింకను ♦ పెక్కు లేటికి ॥కా॥

ఎన్ని జన్మముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయందు నుండ నిచ్చు నా యండజ వాహనుండు నాకంతియే చాలు.

జయం:—కలికీ! ఒక్కచోటఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం ద్రిప్పుచు నాహారమిడ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటివి పీ చెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని రమ్ము (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టు కిందఁ గూర్చుందురు)

జగ:—మానవాధీశా! సమస్తమామూలాగ్ర మెఱింగియు నీవిట్లన్న నే నేమి నుడివెద. అయో ! అడవినడయాడ నీవు నన్నెనర్పలేదు కాని నేను నిన్నెనర్చితి. దాని కేమి? హారమలవడఁ జేత నేమియు లేదని విచారింపకుండుము. నాతండ్రి కడ నుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో నింకను గొన్ని వరహాలు నాచే మిగిలియుండె. ఈ నాకొనములచే నెన్నాళ్ళు పొట్టవోసికొందుమందురా యందునకే నొక్క యు

క్తి దెల్పెద నాలింపుఁడు. నీని గాని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలైన పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, చిత్రవర్ణంబులు నిర్మించు వలనుపడెడినుపకరణములను, దెచ్చితిరా నేనొక శృంగార కంచుళికను నిర్మింతుఁ. దానిఁ హెచ్చు వెలకు దాని నమ్మి మనము కాలము గడపుదము.

జయం: మానినీతిలకమా! వచనాతీతమగు గుణములకుప్ప నాయొద్ద నుండ నాకొక కొఱంతయుఁ గలుఁగదు. ఉపాయము నట్లె యొనర్పవచ్చు. నీవొకింత నిదురింపుము.

జగ:—[భూమిపైఁ బరుండి] జీవితేశా! ఆ కొయ్యమంచ మేనువంటిదే గాని నాకు నిదుర రాకుండె.

జయం:—(తనలో) ఏమి? దశాబడలియున్న యీ పడతికిఁ గొడవలేకుండని నిదుర వలయునే యొందనదగు గాదయ్యో? [ఆలోచించి] చేసిన చిత్రము మిగుల తత్తరిల్లి మనోవ్యథాయత్తమైన యుత్తమాంగి కిట్లనే కదా! కాని మిమ్మైనెక్కి సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి చిత్తశాంతి యొనర్చెద [ప్రకాశముగా] సుందరీ! లెగనెమ్మి గానీ!

ఉ॥ ఆరయుమిందు నాడు కల♦హంసల సొంపును విచ్చుచున్న క
ల్హారచయంబు సొంపును మ♦దాళులు పోవుచునున్న చందము
న్నీరములోని తళ్కులును♦నిగ్గులు దేరెడు పద్మపత్రముల్
నీరజనేత్రి! యేరికి జ♦నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్

ఆహా! ఏమి యీ సుధాకరచ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణ రాగము: ఏక తాళము.

తుంగ♦భంగ-చయ-ముంగలిగించిని♦సింగను పట్టెడి♦సంగనయా
యంగ-జుని-మామ-పొంగు♦లంగణింపఁగ నాతరమే!
నింగి♦నిం గల వాని కాంతులు♦ముంగ♦లంగనుపించునుగా॥నా॥

జగ:—[నిదురించును]

జయం:—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ చక్కవవైరి లోనలుపు♦చాయ నశింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కిలి జూపి నీ కళల♦మ్రింగియు నంతటఁ దృప్తి జెంద కీ
ముక్కఱ రూపున న్గదిసి♦మోవిసుధం గడు గ్రోలుచుండెఁగా

ఇన్ని పాట్లు బడినను
చిక్కెనె నీముఖంబుకళ ♦ చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకమున్

ప్రేయసీ! [అని పిలువఁ బలుకమి] ఈ మానవతికి నిదురపట్టినది. ఇఁక నేఁ బ్రమత్తుండనై కాపుండెద (అని జగన్మోహినిని బాగుగఁ దిలకించి) మదిరాక్షీ! నీ కెంత దుర్దశ వాటిల్లెనే!

సీ॥ కుటిలత నీవగు ♦ కుంతలంబుల సర
ళత శాఖాజంఘు ♦ లంబులందుఁ
గాంభీర్య మీదు నా ♦ భింబుల యందును
నాగసలుపు నీదు ♦ కచములందుఁ
చాంచల్యమును నీదు ♦ చక్షుద్వయమునందుఁ
మాంద్యము నీదు గ ♦ మనమునందుఁ
కాఠిన్యము నీదు ♦ స్థూలత నీ యురో
జములను గటిప్రదే ♦ శముల యందుఁ

తే॥గీ॥ దాఁచి కనుచునప్పుడు నలు ♦ మోహము పోయె
నన్ను నాటి బ్రాసెఁ గాంబోలు ♦ నన్ను నిపుడు
పెక్కులిక్కట్ల నిక్కాఁ ♦ జిక్కఁ జొక్కి
పోక్కుమని నేక క్రుంగునే ♦ యక్కటకట!

మఱియు నెదుట వాఁడి నుంచుకొని నిను స్పృశింప వెనుదీసిన మనోనేత్రము నను యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మెందుండునో నా! తన కార్యము నడపించునట్లు నడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు నీయెడ మేలివై నీసౌందర్యమునను మఱింత కన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టకడపటిది మాత్రము నిను పట్టి పల్లార్చుచుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీ పదపల్లవదాంబుసహాసో మలపకౌఁగి యనుభవించు సౌఖ్యము లిట్టివియేనా! ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్ర రామనలాదు లనుభవింపరా?

ఉ॥ నీ తల నేఁడు క్రొత్తగఁ జ ♦ నింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ
నీ తలఁ దన్ను భూవరుల ♦ నేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లు మున్

న్నాతని చేతలన్

అని నన్నాగడించు చుంటివా? కానిదియు నిక్కమే! [అని క్రిందను నుద్దేశించి]

విధీ! యహహా! బహుచిత్రవిచిత్ర వన్నా.

తీతము లయ్యె నేడు పెను ద్రిప్పుడు లెవ్వరి కెప్పుడో యో!

ఈ మేదిని నేది నిలుకడయో నాకు గోచరము కాక యుండె. హా హా! నిన్నటి యష్టాధీశతుల్యుని నేడు క్షీణాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా యభాగ్యమున నేమి నా యత్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానమున హంసలయ్యాలంపల లేను చాల, యీ లీల, నేల వ్రాల, గాలి మూలి, యెట్లు తీక్షింతు. హా! నూతన లా తారసాలకిసలయకోమలాంగి? చేయిడినంతనే గండశిల నిర్జించినంతయంత గానలందు నాన్నాళ్ళని త్రిప్పుచు నా రటం జెందుదు. అకటా! మహాఘోరము! మహాఘోరము! [అని మూర్ఛపోవును]

తెరపడును.

తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము. జయంతుడు చేత రవికతో పాడును]

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపుర ♦ శ్రీనిధులార!- నే నీ రవికను ♦ బూనితి నమ్మను ||శ్రీ||
వెల హెచ్చని మదిం ♦ దలంచగం బోకుండీ- యిల లేదిట్టి ఐ ♦ న్నెలు
గల రవిక ||శ్రీ||
ఆణిముత్యములతో ♦ సలరెడి నిదియీ- రాణివాసములు ♦ రాణింపగనే
యును ||శ్రీ||

ఓహో! ఇచ్చట దీనిం గొన నిచ్చగించువారు కానరారు. ఇంకొక మార్గము పట్టెద [అని పోవుచున్నాడు]

[విపణివీధి: వైశ్యమందిరము. ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన:— బళిరా! జనసత్వంబు లుడుగక మున్నె ముప్పు గడియ ధనము కుప్పలుగ గడన

నేయుమని గదా పెద్దల పల్కు ''ని నపురుషా శేషపుసమాన'' మ్మని యున్నారు
కావున నేదో యొక విధమ్మున [అ తలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము]

జయం:—శ్రీనగరపుర ♦ శ్రీనిధులార!- నేనీరవికను ♦ బూనితినమ్మను॥ శ్రీ॥

కలుములుగలిగిన ♦ కులకాంతలమది-పలువిధములరం ♦ జిలఁ జేసెడినిది

దీనిపై చిత్ర్యము ♦ బూనిపొగడచతు-రాననశేషుల ♦ కలవిగాదనుఁడి

ఘన:—[జయంతుని స్వరము విని] అయా! ఏమిటది?

జయం:—ఆరోత్తమా! సరిగతీవపూవుల నలరెడి నీమేలిరవికనే సమ్మదలంచితి.

ఘన:—అట్లనా ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వఁబరీక్షించి కన్నులు నులుముకొను చుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కవముగ ముమ్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబు కాదు కాదు కాదు. సురయక్షగరుఁడకిన్నరకింపురుషులకైన నిట్టి యసమానతేజోవిలాసరత్నశుక్తిమణిభాసోపమానవర్ణయుతానందదాయకంబగు కంచుకంబును నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. ఆహాహా! ఏమిది? చూడం జూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుకొల్పుతేజఃపుంజము నలుగడలఁ బుంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము? నీని కెట్లిదివచ్చె? [అని జయంతుని జూచి ఈతని ముఖవర్చస్సును సామాన్య పురుషుఁడు కాఁడని తెల్పుచున్నది. అ గి చూచెదను [పైకి] అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుఁడు. [రత్నకంబళము జూపును జయంతుఁడాసీనుఁడగును] మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములోనివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలినడక నేల గ్రుమ్మరుచుంటిరో నేనెఱుఁగవచ్చునా?

జయం:—ఊరుజా! ఔను

తే॥గీ॥ తాను దలఁచినవ్రేలధర ♦ నేరముఱుకు
మారుఁడను క్షత్రియుఁడను నూ

ఘన:—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలు బడకె రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుముఖంబునఁ బరాజితులై యేతెంచితిరా?

జయం:—అగ్గా! రాజ్యము లేక గాని యదిరికోడి గాని కాదు
♦ మారుభ్రాత
యేరికెటు లిఖియించెనో ♦ వారి నుదుటి
గీతలెటు త్రిప్పకుండును నే ♦ యూరకున్న?

ధన:—ధీవరా! ఆయ్యది సత్యమే. అయ్యా! మీ రేకాకినై యరుదెంచితిరా? కష్టా! విధివ్రాత లెట్టి వారికైన నవుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మిన్ని విచారముల పాలుచేసె — మురారికుమారుఁడు!

జయం:—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మ కృతపుణ్యాపాప ఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాదులకును సంబంధ మేమి

ధన:—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీ రేల యడవి నిడుమలు గుడుచుచు నడచు చూడవలె. మా గృహమున నుండుఁడు మీరు—

జయం:—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్ప నే మఱచి ♦ యుంటిని నొంటరినై వణిగ్వరా
యిక్కడి కేను రాను విను ♦ మీపుటభేదనప్రాంతమందునన్
జక్కని వారిజాకరకు ♦ జంబుల నీడలయందు నొంటి నా
చక్కెరబొమ్మ మానవతి ♦ సారసనేత్రను డించి వచ్చితిన్

కావున మీరు దీనిఁ గొన మనసై యుంటిరో లేదో వేగ వినుపింపుఁడు.

ధన:—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అణుమాత్రమును సంశయింప వలదు. నరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి విచారలంపై యుండె. ఇది యా నాకశిరోమణీబుద్ధిక శాకాశలమే నా? ఆ సుశీలదివ్యనామాక్షరముల నెక్కింత నా చెవినిడి నావు బాపపరిహార మొనర్తురా?

జయం:—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన:—ధనపాలుఁడు.

జయం:—ఓ ధనపాలా?

తే॥గీ॥ ఆపెనిర్మాణమే విను ♦ మాపెనంద
రును జగన్మోహిని యనెద ♦ రు

ధన:—[తనలో] బళి! యాపె

నెట్టిలో నెని కిన్నులఁ ♦ గొట్టమన్న
మోహకుం జెచ్చి మనుకేశఁ ♦ గూ వెలయు

ఆహ్వానముగా మదీప్సితము నెరవేరు. ఔరా! అచేతనంబగు నీ కంచుకంబు యూపె కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనోహరరూపంబున రాజిల్లు చుండెనే యిఁక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ! ఇట్టి ధీమణీభామామణి కొక

నాకంతయుఁ గల్గునా? మరియు జనము లెల్ల నావనితను జగన్మోహిని యనెదరఁట. ఆరమణి యెంత సురూపమున విరాజిల్లుచుఁ బరులహృదయములు మరులు వెట్టుకుండిన నాపై కట్టి పేరిడుదురు?

జయం:—ఆర్యా! మీరేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటిరే?

ధన:—ఆలోచన యేమియు లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం:—మూడువేల రూప్యములు

ధన:—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం:—వణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ దగ్గదు. మీకిష్టమో కష్టమో తెల్పుఁడు

ధన:—[తనలో] మూడుగాదు మున్నూరువేలైనను నాకు లెక్కయా! ఆ టక్కులాడి నాచేఁ జిక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! అట్లే మీరు నుడివిన విలువకే నంగీకరించితి. కాని—

జయం:—ఏమట్లూరకుంటిరి?

ధన:—మరేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీకొక్కింత శ్రమను గల్పింపనుంటిని

జయం:—అది యేదియో వినఁ గోరెద

ధన:—వినవే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు మీయొద్దని రెండువేల రూప్యములిడెద. పిమ్మట మీరొక్క గడియ తాళి వత్తురేని మిగిలిన రూక లొసఁగెద.

జయం:—ఓరాజా! మీరు న్యాయశీలురుగనే పొడకట్టుచుండిరి. అట్లనే యుండు

ధన:—ప్రతికాల మిచ్చటనే యుండుఁడు. [అని లోని కరుగును]

జయం:—[తనలో] ఈ ద్రవ్యమును గొంపోయి యే దేని యొక్క దివ్యభవనమున నివాసముండి యే రాజానుగ్రహమునైన నొక్క కొల్వునఁ బ్రవేశింతుమా మన కష్టములు గట్టెక్కినట్లే

ధన:—[రూకల సంచులతో దాసు స్వామి గాని తోను బ్రవేశించి] పార్థివోత్తమా! నాకాలస్యము మన్నింపుఁడు. ఇవిగో! మీరూప్యములు లెక్కగొనుఁడు.

జయం:—[వానిఁ గైకొని] వీని లెక్కింప నేల. నేఁ బోయెద.

ధన:—చిత్తము. మీరొక్క జాముండి వత్తురా మీరావలసిన రూక లొసఁగెద

జయం:—అట్లనే [అని నిష్క్రమించును]

ధన:—[కొంత యోగి జయంతుని పరీక్షించి] ఈతఁడ దక్కువాఁడయ్యెఁ గదా? ఓరీ స్వామిగా? నీవు నేఁడు నాకొక్క కార్యము నెరవేర్పవలసి యున్నది

స్వామి:—సిత్తం సిత్తం సెప్పండి బాబూ అదేదో

ధన:—మరేమియు లేదురా! ఇప్పుడు వచ్చిన వానిఁ జూచితివా?

స్వామి:—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయల్లెంపులు తీస్కెళ్లి వాయ్నే కాదండి బాబూ?

ధన:—ఔనతఁడే. ఓరీ! అతని సంగతి నీకుఁ గొంత తెల్పెద వినుము. అతఁడేదో దేశపు రాజఁట

స్వామి:—[వింతతో] ఆయ్యాండి మరి రాజైతే ఆలాగున్నాఁడేఁవండి బాబూ?

ధన:—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుఁడైనాఁడు

స్వామి:—[ఆలకించుచు] అయ్యా

ధన:—రాజ్యనాశనమున దేశాటనము ప్రారంభించినాఁడు కాని

తే॥గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరి ♦ యౌవనవతి
కలదఁట మనయోగి కొలను ♦ కడనె యాపె
యున్నది యఁట యొక్కరితయే ♦ యోగి

స్వామి:—[తనలో] సరి సరి యీయయ్య కాయమ్మమీద మనసు పోయింది గాని బోలు అదో యేంయి కాలంగ భగవంతుఁడా! యింకంపఁడైన పెళ్లా లుంటే యిలా టోల్లు బతకనిస్తారా? నన్ను సెమ్మంటాఁడు కాబోల్లా నాయ్నా నాకిదేంయి సొద ఆయమ్మేంయి పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీస్కొస్తే నన్నేంయి శపిత్తదో యేంయిటో యిప్పుడు చేయ్నంటే యీయ్న పొమ్మంటాఁడు పొమ్మంటే నాకిఁక బ్రతుకేది? ఛీ ఒకని దగ్గ నౌక్రీకుంటే యిట్టే పాట్లు. పానాన్కి తెగించాలి ఆళ్ళు సెప్పిన యెధ్వపనల్లా సెయ్యాలి. పోనీ యేదెలాగోప్తే మన్కెందుకు? యీయ్నొద్ద డబ్బు బాగా లాగడాన్కిదే సమయం [ఊరకుండును]

ధన:—ఆలోచించెద వేమి? యాపె

ను మన మేడకుఁ దేవలె ♦ను సుమీ నేఁడు
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్టులో శ్రమపడుము

స్వామి:—అయ్యా! మరాయ్నంటాఁడు గాబోలు నే నెలాగ తెత్తం?

ధన:—దానికి నేనీ యాలోచన చేసి యుంటిని. మనము రాజునకుఁ గొంత సొమ్ము వ్వ వలసి యున్నది. ఆ ధనమున కొఱకు వచ్చినప్పుడు నే నేనో యొక వస్తు వాయనకిడి తెకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవు పెరటిదారిం గొంపోయి యా చం ద్రానన కానవాలుగఁ జూపి యామెను దీసికొని రమ్ము

స్వామి:—[చంక లెగరవైచుచు] అమ్మ! యిది మాటలే యుపాయముండి

ధన:—కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయలను సిద్ధ మొనర్పుము

స్వామి:—సిద్ధం (అని లోనికి చనును)

ధన:—కం॥ య్యది నెర పేరిన నా
య్యది యింకఁ గోరఁ దగిన దిద్ధర మేల్ మే
లయ్యతివఁ గూడి నే నగు
కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ గాంతు నిచట నే

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు [జయం:—విశ్రమించును]

ధన:—ఇదే మీరావలసిన యొక లోసంగువాఁడు. [అని లోనికి కరగ తెచ్చి యిచ్చి] ఇఁక మీకంత నము ముట్టినట్లే గదా?

జయం:—అయ్యా! ముట్టినది

ధన:— జయంతుని బరీక్షించి] స్వామీ! ఆ మీ ప్రేమనున్న గిడసంగునే నీ వేనా?

జయం:—అవును

ధన:—ఏదీ యొక్క సారిటు చూడనిత్తురా? (జయం:—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము: స్వామిగాఁడు.

బే. గ రాగము: రూపక తాళము.

ధన:—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని కెనయగు దానిన్-సొగసున
నా-యగసాలిని మెచ్చనగు నగు మొగంబులన్ ॥ఆహా॥
దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద
దీనిఁ బోలుదాని నేను పూనఁ గోరితిన్-ప్రేలునఁ
గాన నో నరాధిపా! ప పూని దీనిఁ బంపనిండు ॥ఆహా॥

జయం:—వేగము తేవలయు నా ప్రేయసి యొక్క-తియే యిచ్చొటనుండ

ధన:—చిత్తమొక్క నడియ. ఓరి స్వామిగా! వింటివా? మీర చక్కనిబొమ్మ యొక్కతియ యక్కడ నుండెనట. ఈ ఉంగరము కొనిపోయి నాథు యొక్క హస్తములో నిటువంటి దీసికొనిరా

స్వామి:—చిత్తం [అని యుంగరము గైకొని పోవును]

ధన:—అయ్యా! దీని నిర్మించుటకు యెంత కాలము పట్టెనో. దీనికై మీరెంత ధనము వెచ్చించితిరో

జయం:—నాకా విషయ మంత గాఁ దెలియదు. ఇది మాపూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు

ధన:—అట్లనా! ఆగర్యా! ఆ పనివాఁడు బహుప్రవీణుఁ డైనట్టుండెనే

ఉ॥ ఉన్నవి రత్నముల్పసిఁడి • యున్నది భూపవతంసవరా! ధనం
బున్నది కాని దీనివలె • నుజ్జ్వలమౌ పనికల్గి యింపుమై
నున్న కరాంగుళీయకమె • యుండదు కావున దీనిఁ జేయ నే
ర్పున్న విశుద్ధుఁడై తనరి • యుండినఁ జాల్కమసాలి యంతయో

జయం:—ఔను కాని నాకు తడవగుచుండె

ధన:—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచెను [స్వామిగాని ప్రవేశము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి:—అయ్యా సూపించానండి సూచాలోసిత్తుంటే యెల్లాగైనా తను కోర్క తీర్చాలని నేననేకం సెప్పాప్పించి తీస్కొచ్చానండి

ధన:—ఐన నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా! ఇదె మీయుంగరము

(జయంతుఁడుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధన:—[సంతోషమున] ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొనర్చితివి? ఆమె యేమనియెను. నీవు రమ్మనఁగానె వచ్చెనా?

స్వామి:—అయ్యా! లేదండి. అమ్మో! అలాగొత్తే యింకేఁవండి. నేను బోయిాల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటీ లేడిపిల్ల బెదురద్ది సూ శారాండి అలాగే బెదిరి నిల్సుందండి నోటమాట లేక అప్పుడ్నేనమ్మా! బ య్యాం లేదండి మీ పెన్మిటి గారు మాసావుకారుగారింట్లో కాప్రముంటూరంటుం డి అందు కోసం మిమ్మల్నక్కడికి తీస్కురమ న్నారండి తచ్చనం అని అన్నా నండి. అంటే యేసావ్కారేంయిటుందండి ఆఖ ంగానే నాయ్న సాలాగోపొ ఫ్ప ఆని మీసంగతంతా సెప్పానండి. యిందండి. యిని నామొగుడొత్తేనే గాని

నేన్ రానంటండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్యో యిది సూపిత్తే వత్తాద న్నారండి అంటే కొంత నేపాలోచించి మరీ యెక్కిందండి పల్లకీ నేతీస్కొ చ్చానండి తల్పులేసేసి

ధన:—బళిరా! సా మిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి నెవ్వరి కిం బయలుపు కుండ నా భోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి:—అమ ! [అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని] అంతేనండీ నేపనే స్త్రీ మరి గుండా చెప్పానండి. ఆల్ల బాబు సాము లాగే తీస్కొన్నారేఁయి ండి నా రెట్లు కూలి. అక్కడే ఒరేయ్ యీ ంగనెక్కడైనా తెల్సిందంటే మిమ్మ ల్ని మా శెట్టిగారు లంజకొడుకుల్లాలా బట్టలైగేయిత్తారన్నానండి. మాకేంయి బాబు సెప్పేదాకొకరితో నన్నారండి.

ధన:—సరియే [తనలో] అయ్యో నెమ్మదిని బతిపైనంత కూర్మిగల యామె డి కము విల్లు సమరమ్మున నన్ను గూడ సమ్మతించునా? [ఆలోచించి] కా మ్మి ప నిదో నా ధనాదులు—

స్వామి:—అయ్యో! యింకా ఆలోసిత్తారేంటండి అన్నీ పోతయ్ సడండీ

ధన:—[కోపదృష్టితో] ఆ-ఏమిరా?

స్వామి:—అయ్యో! కూకు చింతేగా నింకేవన్నా వుంటే సన్ను డగండి బాబూ. హాహా! యేమందమండే మందమండి! యాయమ ని సూడని కల్లెండుకండీ

ధన:—అహో! ఇదియా త్వరగా నే నేగి నా కార్యము—

స్వామి:—మరిగల్తే వట్టైదే సండి (అను నర్థోక్తిని)

ధ:—ఛీ-మూ రా!

స్వామి:—[గుదేలు బాదుకొనుచుఁ దొందరతో అయో అయో బాబో నాకి త్తానన్నారు గాదండి. తీస్కొచ్చింతరగోతిత్తా ని అమ అమ్మ గాపకయిందని నాచారము —

ధన:—ఓరీ? సమూ? దానికేమి కాదువ? లోనికి రమ్మిచ్చెదను.

[ఇరువురరుగుదురు: యవనిక దిగజారును]

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్మోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును)

హిందూస్థానీ భైరవి రాగము: ఏక తాళము.

కష్టా! ఏమీ నే ని-చ్చోటికిందే బడితిని-నా కిం-కేదిమార్గంబో-
హా నా కిం-కేదిమార్గంబో ॥కే॥

ఈ సుగంధం♦బీ సువర్ణం♦బీ సిరాజీ-ప్రతిమలీ
భాసమానం♦బౌసమస్తం♦బీ సెజ్జ హాం-బట్టులున్-నావహాన
సం-జేచవా ॥౩॥

మోసమో, నా♦చేసినట్టి♦దోసమో, హా♦నాసఖుం
డీ సమీపా, నన్♦వసింపం♦డీ స్వాంతమె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో, చయ్యనన్, ప్రయ దా, ప్రయ దా ॥౪॥

అయ్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమని స్పష్టముగఁ లుపుచున్న దే నాథుఁడే నన్నిచ్చోటికి రానంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివాసంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతండొక్కరుండేలొకో మందహాసమున నిటువచ్చుచున్నాఁడు.

ధన:—[ప్రవేశించి] ఔరా! నేనూహించినంతకన్నఁ బదింత లెక్కుడుగ నున్నదే

సీ॥ సారంగములఁ గేరు♦సారంగముల మీరు
నతివకన్నులు కుటి♦లాలకములు
కనకమును హసించుఁ♦గనకము న్నిరసించు
నళినాక్షి దేహంబు♦నాసికంబు
పవడంబులను మించు♦పవడంబులను నొంచుఁ
బూబోఁడికరపదం♦బులధరంబు
పున్నాగము భ్రమించుఁ♦బున్నాగము సడంచుఁ
గాంతపెన్నెఱివేణి♦గమనరీతి

తే॥గీ॥ రంభ నెకసక్కెమాడుఁ గు♦రంగనేత్ర
యూరుయుగ్మము రూపవ♦యోవిలాస
మీ మదాళివేణీమణిన్♦గాము కేళిఁ
గూడనట్టి జన్మంబేల♦కువలయమున
అయ్యారే!

చం॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును♦దెంపున వెల్వడుచున్ గ్రమంబునన్
గనకపృథ్వీధరాజముల♦గండడగించెను దీస ముందు హా!

కనఁగలవో కొ్క లేనో యను♦ కౌనున కేమి విపత్తు వచ్చునో
యని తనసైకిలోన నస♦యంబు గుదించెడు చన్నుదోయి జో
మ్మునఁ గదియింపకేను మరు♦ పోరుల కోటవ నేర్తునే యిఁకన్

జగ:—[ధనోత్కంపితమానసయయ్యు రెండడుగులు ముందిడి] ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలచియుండె. పరమేశ్వరా? దురుద్దేశమునఁ గాదు కదా? దురుద్దేశముననే దైన యెడల నీతంబు దురితంబుల నరికట్టు పరమాత్మని స్మరణ తప్ప నరయ నింకొక తెరవు దొరకదు. ఇసీ! పరులహృదయం బెఱుఁగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే? కావున వెరపుఁ దొఱగి యాతని దరిఁ జేరి సరగున నాకలతెఱఁగెల్ల నరసెద [పైకి]

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన:— వర్తకుఁడను

జగ:— అ♦న్నా? నీదు పేరేమి?

ధన:—[తనలో] ఇసీ! తేని పోని పేరులతోఁ జీఁటుచున్నదే [పైకి] ఓ

యొయ్యారీ! ధనపాలుఁడందురు సుమీ!

జగ:—నట్టడవులఁ జెట్టుగుట్టలం బట్టి యిక్కట్టుల కెల్ల నునికి పట్టయి యున్న మాయార్తిఁ బోకార్చిన కరుణామూర్తివేనా?

♦ఓ సోదరా! తెల్పుమీ

శయ్యామందిర మేమి? రమ్మనిన నా♦సంగాతి లేఁడేమి?

అని యేమియో యిది యంతయుఁ జూడఁ దమ్మిపత్రమ్ములలోని నీరమ్ముల ట్లు నామనమ్ము నెమ్మది లేక యొక విధము ననుండె అ

య్యయ్యో! నా కెఱింగింపు నాకలవిధం♦ బాద్యంతము న్వేగమే

ధన:—మత్తమరాళగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంతమెల్ల నీపతిచే నెఱింగి కట్టా! యెట్టిచెట్టులఁ జెట్టుచుండె నిన్నారాయంచపిట్ట మెట్టిపట్టుగట్టిగళ ముగలనాని మగండని తలపోసి యెుక్కలెస గట్టిపట్టుపట్టి నీమగనిఁ గిసరువట్టి యాయంగుళీయముం జేపట్టి పల్లవోయాలం బెట్టి నా సేవకునిచే నాయొద్దకు నిన్ను దేనంపితి. ఇంత వరకు నాకోరిక నెరవేరె. మీద నీయనుగ్రహము నా ప్రాప్తము.

జగ:—హా! జగదీశా! [యని మూర్ఛ మునిఁగి నేలను వ్రాలును]

ధన:—ఔరా! ఈకుంభదరదన యామందానందమున నాపొందు నొందకుంకను దొందరగ వహించుచున్నది. కానిమ్ము కెందు పోవును. నాదక్కరవింటిజోదు కేళిగృహాంబానం జిక్కియున్న యిక్కామలాక్షికి నొక్కఁడుఁ గాక యిక్కడ నెక్కడ్వారు? ఎట్టులైన బుజ్జగించి యీమెని సిగ్గుపట్టి నాపక్కఁ జేర్చుకున్న మజ్జీవములు నిలుచునే? [చేరంజని] కమ్మకవిల్తుచేసా యకమ్మా! యిఁక లెమ్ము లెమ్ము [లేవనెత్తఁ బోవును]

జగ:—[ఆత్రమున లేచి చింతాక్రాంతయై వెనుకకుఁ దగ్గి] అన్నా?

కం॥ అంజలి ఘటియించెద నీ
కంజలి నన్ బంపనేల ♦ నీకిది తగునే?

ధన:—పలుకవన్నెలచిలుక కొత్తు
సం జలమున నీదరిఁ ద్రో
యం జెలి నను బ్రోవ వీవ ♦ హా! యిది తగునే

పంచ చామరము:
ఆనంగుమోహానాస్త్ర మా య ♦ యారె యంచనంగ నిన్
గనంగిఁ జల్క నెక్కుజోదు ♦ కానిక స్తి నన్ను ముం
చె నంగనామణీ! ముదానఁ ♦ జెంతఁ జేరి కౌఁగిలిం
చి సం గణింప కున్న నాదు ♦ జీవముల్ చనున్ త్వరన్

జగ:—అన్నా! అన్నా? నన్ను నీ యనుఁగు చెల్లెలిఁగఁ దలంతువా యీ వెన్నకన్నపట్టి నిన్నేమియు నొసర్పఁ జాలఁడు. నన్ను దయఁ జూడుము. సజ్జనులకెన్ననం జనుము.

ధన:—అకటా! మీనాక్షీ? మీనధ్వజుని సూనబాణములకే నీవరకె మానినివెత నొందుచుండ ములుకులఁబోలు పలుపలుకుల మరింత యలయింతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీ ♦ యందనురాగము ♦ చెందియున్న న ♦ న్నుం దయఁజూడవు
మందమారుతముల ♦ కుందరమై నిలునగ ♦ మందయాన ♦ తొందరను ♦
జెందక—నా—కుందుమూ—న్నవా ♦ సందమూ—యిది ♦ విందుమూ—సనుఁ ♦
జెందుమూ

జగ:— హిందుస్థాని జంఝూటి రాగము: ఏక తాళము

ఉన్నావా? తగునా ♦ చెల్లెలిఁ గోరఁదగునా ♦ మది-నాలోచింపవే-సు
గుణా? అయ్యో! నిషాదంబులన్ గొల్చుచున్నావా?-నాదుప్రా -ణం
బులు వినుచున్నావా? నను దయఁ బాయు మన్నావా? ♦ నానాటఁ
గొప్పమన్నా ♦ పగదిగనా ♦ తగఁదగదే ♦ వగనింక మా ♦ నగఁదగదే

భూ:— ఇందుముఖీ? నన్నెందుకిట్లు మాటిమాటికిం జేయుచుందువు?

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

మందగమన? నీ ♦ యందము ♦ చందము ♦ కెందము ♦ సందడి జేసెనుగా
కందర్పుని ♦ వేందరలకె ♦ న్నెందు ♦ నిందు ♦ సుందరీ? ||మం||

జగ:— నాకు నన్నువను ♦ నీకు కలమూర్ఖి ♦ నీకు వేడ ది ♦ వేకమేదో
త్రికుమారు ♦ నాక కోర్వ ♦ లేక ♦ రాకు ♦ నాకున్నై ||నా||

భూ:— కోమలగాత్రి? నీ ♦ న్వేమరు వేడితి ♦ నీమది కఠినగ ద ♦ దేమి
గాదుకో
రామ? నీ యధ ♦ రామృత మిడి ♦ కాము ♦ బాధ ♦ దీర్పవే ||మం||

ఇఁక నే నోర్వఁజాల. మందుకల్కి నీ యధరసుధారస మిమ్ము [అని
మీఁదికి రాగాను]

జగ:— [తప్పించుకొని] అన్నా! నా మనవి లాలింపవా?

హిందుస్థానీ ఖ్యాల్ రాగము: ఏక తాళము.

నీ-మనమును ♦ గనుఁగొను-మా ♦ యో ♦ సుగుణ ♦ మానీ? నను ♦ నిన్న
టను మనుపను ♦ తగునె ♦ తగదో ♦ యింగల ♦ పగను ♦ దిగవిడి ||మా||
నరి పెర ♦ గరితను ♦ గరకర-బెట్టె-హా! యహో-యహో-యహో ||మి||

భూ:— ఇరమర లేలను ♦ మురుమురు రములు ♦ చురుచురు-చురుకురు బిఱ
బిఱ-బిఱఁ-బిఱపెను ||మం||

మీనాక్షి నేత్రీ! ఈదీనుని ప్రాణములు గాపాడవా?

జగ:— ఓనా భ్రాతా! ఈమునిని మానము గాపాడవా? మానము ప్రాణము యెది
కదా? దీని కి పరాన్న హీనమే నిర్లజ్జమన మగవారికన్న మగవారి కిఁక నుడువ
గేల?

ఘట:—కలకస్త్రీ! నీ మాటలు కూడ కఠినమేనా?

[illegible] రాగము: [illegible]

[illegible] ♦ జాలనే [illegible] ♦ జాలు ♦ చాలు [illegible]

[illegible]లుని ♦ [illegible]లుడు ♦ పు[illegible] [illegible]ంబులఁ

[illegible]లముంచెను ♦ బాల ♦ జాలము ♦ సేయకే ♦ తా[illegible] ♦ జ[illegible]

[illegible]:—అయ్యా! వెయ్యేండ్లు [illegible] నా [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] సతీసంగమం[illegible] మంత్రమేమి సుఖము? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]రించుము.

ఘట:—క్రోధమున [illegible] [illegible]యరాండీ! నీ నా యముల నిక నా[illegible] [illegible]

వసంత రాగము: రూపక తాళము

వినుము ♦ వినుము ♦ వినుము ♦ నిను-బలిమిని-మైనను-బట్టి-గ[illegible]

మనుపున నెంత చెప్పినను ♦ [illegible] ♦ వినకుం[illegible] ||౧||

[illegible]న్ను ♦ మిన్ను ♦ యెన్ని-వేసు-కొన్న ♦ [illegible]న్ను ♦ [illegible]న్నులార

వినకుంటివి ♦ వినకుంటివి ♦ చనకుంటివి ♦ మనకుంటివి ||౨||

[illegible]:—[విశ్చేదముఁ బడలో] ఈతఁడు నన్ను [illegible]మనున్నాఁడే హా! దైవ[illegible]! [illegible]?

నీలాంబరి రాగము: రూపక తాళము.

నాపైనఁ గరుణ రాదుగా-హా!-నా ♦ పాప మేమియో

ఆ పరమేశ్వరుఁడైన వేగ ♦ తీర్పఁ జేయఁడో 1.

[దైవము నుద్దేశించి] నే-నోపఁ జాలఁ ♦ బాపు నా వెత ♦ పావనా[illegible]కా!

యీ-పాపి-చూపు ♦ కోపులకు నన్ ♦ బ్రాపు చేయకే 2.

కాపాడరమ్మ ♦ కోపమార్చి ♦ యో పరాత్పరా!

నాపాలి-దైవ-మీవె-కావ ♦ గోపబాలకా! 3.

ఇఁక నీతనితో సామవాక్యములు పలికిడఁ గార్యము లేదు. నాసుందనమును జెడఁ దీయ గట్టిపట్టుపట్టి యున్నాఁడు. మానము నెడఁబాయుటకన్నఁ బ్రాణము నెడఁబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినో నాకన్నై నిల్చు నాప్రాణనాథుని బ్రాణములు పోఁగొట్టిన దానన గుదును. వాని ప్రాణములు నేనేల తీయవలయు. మున్ను రజనీచరగురుఁడగు శుక్రాచార్యులే

ఆ॥ వె॥ వారిజాక్షులందు ♦ వైవాహికములందుఁ
ప్రాణ విత్త మాన ♦ భంగములను
జకిత గోకులాగ్ర ♦ జన్మరక్షణమందు
బొంకవచ్చు నఘము ♦ వొందద" నియె

కావున నొక యన్యము నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించుకొనెదను. [ప్రకాశముగా] వైశ్యవర్యా ఏల యిట్లా గ్రహపడియెదవు! నాయందు నీకుంగల మక్కువం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరుకాదు. నీగృహాభ్యంతరమునఁ జిక్కియున్ననే నీకెక నెందు బోఁగలను. నీకోరిక నీవరకె నెరవేర్చి యుందుంగాని నాకొక్క యార్నెలల వ్రతముండె. దాని నెరవేర్చిన పిమ్మట నినుంగలసి సుఖించెద. క్షమింపుము. కనుమూసి యీ గడవుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన:—ఒప్పులకుప్పా! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవొడమె నంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు. (తనలో) అబ్బా! ఈయార్నెల లెట్లు పుత్తును. కానిమ్ము [అని తల యూపి చనును]

తృతీయాంకము: చతుర్రంగము.

[స్థలము: కల్లుపాకల సమీపము.]

[స్వామిగాఁడు త్రాగి యాడుచుఁ బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: చాపు తాళము.

అరె-నాకింక్లోటేంయిటే-మాటె ♦ నాకు లేందేంయిటే
నాకాడ నిన్ని సంచు లుండ ♦ నాకీ నౌక్రేంయిటే 1.
వహ్వో! యెంత డబ్బిచ్చాడ్రా నాయ్నా కోమటి
బలె.ఆడబ్బుప్పిస్తా-యింకా ♦ అన్నిగడిత్తా
ఆ-నాఁడబ్బాడ్తాత్నాడ్లేని ♦ యైచ్చర్యంలో నుంటా 2.
ఐచ్చర్యం వొక్కటే అర్నా నా సాంయి రంగా యింక నూసోక్కానాసోకు. నా

కొన్నాళ్లూరుక్కుంటా ♦ గొప్పమేడ గట్టిత్తా
మ-రెన్నో మంచి రంగుల్తెప్పిం ♦ చేయించి సూస్కుంటా 3.
ఇంక-దాన్నిద్దూకోన్నా-యింటి ♦ దాన్ని విప్పిత్తా
ఇహిహీ-దాన్నిద్నేపడి నామీదదప్పడి ♦ తందనాలాడుక్కుంటా 4.

మరి నామేద్నాసి తల్లీ సిగ్గొయ్య గొప్పోల్లూరోక్క

దాన్నిద్కైనై నా-మాట్లా ♦ ద్దామ నొత్తైనా
మంచి-పన్నిదున్న పబువుగార్నలె ♦ పల్కరిం పకూరొక్కంటా 5.

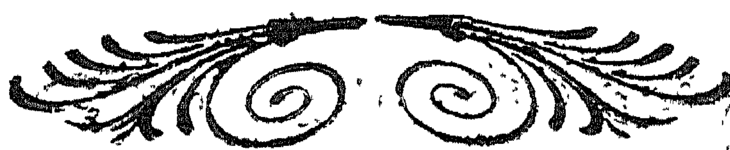
మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీడెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అగ్గాకుండా షీ ఛీ యీడాలి సిగ్గొయ అనాధి జేట్టే తాగితే యేంయి గవ్రం యేంయిసా అగ్గో యింక నేనూ గొప్పోన్ని గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పోల్ల మల్లే

మంచి బరంది తెప్పిత్తా-బలే ♦ మాంసం వండిత్తా
అరె-కొంచెంకొంచెంయాగి రొట్టెల్ ♦ ముంచుక్క తింటుంటా 6.

బల్రా యీతొప్ప వుద్దోగంలో మాతరం శాబా-శాబా-ఇస్ శాబాస్ మా మంచి గవ్రం మామంచి డబ్బు [తూలుచు కక్కుచు నడచును]

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ సహస్ర సహస్రపత్రమిత్రప్రభాభాసమాన
శ్రీరామకరుణాకటాక్షవీక్షణాసాహాయ్యల కవితాధురేయ
సుకవివిధేయ పైడిపాలగోత్రోద్భవ పెమ్మర్తాన్వయా
ప్రదీపాబ్ధినవనీత వీరస్వామ్యాఖ్యతనూభవ
ంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల బుచ్చిరా
జప్రణీతంబైన శ్రీసంగీత జగన్మో
హినీనామ నాటకంబునం దృతీ
యాంకము సంపూర్ణము

శ్రీ

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

సం॥ శ్రీ జగన్మోహినీ నాటకము.

చతుర్థాంకము: ప్రథమరంగము.

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గార్చుచు ధనపాలుని మేడపైఁ బ్రాకారముఁ గూర్చుండును]

జంఝూటి రాగము: రూపక తాళము.

హాహా! నా ♦ బహిఃప్రాణమా ♦ నుసీనా - నను - గనకుంటివయా ॥హా॥

సాహసారా ♦ జహాళినాకై ♦ మహాస్త్రిన్ ♦ వహించితినా ॥హా॥

ఉ॥ మానుని గేహచారుసుకు ♦ మారశరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్

స్సారవిచారనేర! ఘన ♦ సారహరీరసువర్ణగాత్ర! న

న్నేర విచారవారినిధి ♦ నింతగ ముంతువు నా మనోహరా!

రార కృపారసంబున ను ♦ రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ॥ నిను మాని యొనలేని ♦ ఘనశోకవనిలోన

ననిశంబు మునిఁగేను ♦ మనుచునుంటి

నను గావఁ గనులేవె ♦ వినిరావె మనసీవె

చనియుంటి ననియాత్మఁ ♦ గినిసి యుంటె

నిను తెల్పెదను హార్మ్య ♦ మున కేను జనహేతు

వును నూర్మికను జేత ♦ నునుప నీది

యని పిమ్మటను భ్రాంతిఁ ♦ గొని వచ్చితిని గాని

కన లేదికను వేరు ♦ మనము నందు

తే॥గీ॥ మనసిజాకార! యనఘ! నా ♦ యనుఁగు ఱేఁడ!

వనిత? నీవగ్ని నుర్వుకరము ♦ న్నను నురికెద.

మునుఁగు మన్నను నీటను • మునుఁగుదు నీకే
ను నితర మెదియొనరుపుమ • న్నను నొనర్తు

అయ్యో! మూర్ఖత నొందుచుంటి. దైవమే తప్పఁ జూచుచున్నప్పుడు నా కెచ్చటి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లచ్చిఁ బ్రోవ నీయమా • లయము వేడాయమా
న్యాయమా శ్రేయమా • మ్నాయసంధు!
తలఁపవు కూర్మి మా • తొలినాటి కర్మమా
మర్మమా ధర్మమా • కూర్మవర్య!
పగబట్టి నింతమా • పయి నీకు పంతమా
యెంత మా యంతమా • వంత పోత్రి!
నన్నుఁ బ్రోవ భారమా • నావల్ల నేరమా
వైరమా యో రమా • పతి నృసింహా!

తే॥గీ॥ వామఁ బ్రోవుము వామన! • ప్రమదఁ బ్రోవ
రా పరశురామ! రామకై • రమ్ము రామ!
కృష్ణవేణిని బ్రోవరా • కృష్ణ! బ్రోవు
బుద్ధిమతిని బుద్ధ! కలికిఁ • బ్రోవు కలికి!

ఉ॥ నేటికి నాదు మాసములు • నిండఁగ నుండెను గాని నాథుఁడీ
డ్వేటికి వచ్చుజాడ కను • పింపదు కాయలు కాచె నేత్రముల్
వాటిలు మానసానని తెల • వారిన వైశ్యునిచేత శ్రీహరి
యేటికి రిత్తకోరికలిఁ • కేటికి సౌఖ్యము లేటి జీవముల్

వేరొద్ది యొక … టకు నుపాయముతోఁ దసుండెను. ఏమి చేయుదును? నాకింతయే ప్రాప్తమని నా వంబులు పోనాడుదాన. అయ్యో! విధి యీ చెరసాల నంతె యుండునట్లు నానుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు

కం॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును
గుట్టుగ వెచ్చించకేల • గుట్టితి రవికన్

గుట్టితిఁ జో దాసను నే
కట్టెడికిం బత్కు నేల ♦ కర్తృను గాదే
చెన్నఁగా! "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" యను నుడివి నిజము గాదే మఱియు
క౦॥ ప్రారబ్ధపు జన్మమున నెవరి
గిర్వాణంబున నుడి తెలుఁగక ♦ గారించితినో
నరి యు సమముగఁ జూచెదా
స్వర్గ్యము నేల విడుచు ♦ సాధింపక నన్

[విలోకనాన్వితమై] ఈవణిజుఁడు నన్ను వంచించి యిటులం గొనివచ్చుటచే నీనిఁ దిరుగ వంచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నామనం దోఁచెడిని. కావున నేనీరేయి నొక నిశ్చిత నాధారంబు చే కొని యీహారయ్యమును వీడి చనెద. ఏమ్మాట నాపాపాళ్లెల్లున్నట్లుగా. అకటా! యింక నామోహనాకారుని నామనోహరుని ముద్దుమోమును జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మనకు నేటితో సరియా [మూర్ఛనొందును]

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు విలపించుచు.]

సీ॥ హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! చకోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యంచయాన! యెం ♦ దరిగినావె
తే॥గీ॥ హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హారి! లతాంగి!
అకటకట! నన్ను వీడి యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి
అయ్యయో! నన్ను బాసి యెం ♦ దరిగినావె

మానినీ! నేనామిగిలిన పూవ్వులు కైకొని మనోహరంబగు కాసారప్రాంతమున్ జేరి నీవు కన్పడమి నీకై వెదకి వెదకి వేసారి యబలవగుటచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోఁజాలవనియుఁ బరుఁడెవ్వఁడో నీసుందరవదనారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్యము గావించి యుండవచ్చుననియుఁ దలంచి యీయారామాసముల నుండియు నున్మత్తుని రీతినీ పట్టణమంతయుఁ గలయ వెదకితిని. కాని నీవు చిక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నామేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాఁడ. మరియు మరతు మన్నను మరపునకు రానీని నిన్నెట్లు మరతును

తే॥గీ॥ వసుధఁ గల్హారచంపక ♦ కుసుమములును
హంసశుకపిక కేకిను ♦ లాదియైన
పక్షులును సుధాంశుండును ♦ వరలుచుండ
మగువరో! యెట్లు నే నిన్ను ♦ మఱవఁ గలను

అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నేనెంతని వర్ణింతును!

సీ॥ పూఁబిప్పియాకును ♦ పూయుఁగో తుమ్మెదగుంపో
విషధరమో సతి ♦ వేనలి యొకో
పత్రి కాలఁ దాపిన ♦ వజ్రపుతునకలో
తారలో తరళాక్షి ♦ గోరులొక్కొ
ఘటకుంభములొ పూ ♦ బంతులో మేలి ల
కుచములో కోమలి ♦ కుచములొక్కొ
పూలమునిన్నట్టి యాట్టి ♦ పుత్తడిబొమ్మయో
తోలుకరి నేటుఁగో తో ♦ య్యాలి యొడలొకో

తే॥గీ॥ గాముని ధనువు కిందిం చెడి ♦ సరసయువకుల
నోప్పుచుండును గావె నా ♦ యువిదమిన్న!
నా మనోహరి! నానాతి! ♦ నానెలంతి!
నా జగన్మోహసిరాజా! ♦ నా లతాంగి!

ఉ॥ నేలగు కల్పవృక్షములను ♦ మించును గాంచనమున్ బరిశ్రమన్
జాలిగఁ గూడఁ బెట్టి ఘనిఁ ♦ జానను గీర్తిఁ గడించుకొంటినే
నేలను యౌవనున్ వనను ♦ నొప్పఁగఁ జేసియు మందబుద్ధియై
కాలమునందుఁ గష్టముల ♦ బాల్పడు మందును వ్రాయఁ జేతు నా
స్ఫూర్తినో నురాసనంబు నేడు ♦ నా వననోగిది ధాతకియ్యరో!

(అని జగన్మోహిని యున్న సేవయురగమై మూర్ఛనొందును)
జగన్మోహిని మూర్ఛనుండి లేచి]

హిందుస్థానీ [illegible] రాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నాకన్నులారఁ ♦ నిన్ను జూతు సన్నుతాంగి!
క్రొన్నన నినుఁ జూచు భాగ్య ♦ మున్నదో లేదో యెఱుంగ 1.
నా కన్నతండ్రిఁ బాసి మన ♦ యున్నత తుల్లెల్ల బాసి
బన్నముల నొందిన నీ ♦ వున్నఁ జాలునను కొంటిని 2.
ఎన్నరాని కష్టముల ♦ నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను వేరుపరిచె ♦ నన్న! దైవమెట్టులోర్తు 3.
పున్నెమెంత గొడ్డుపోయెను ♦ యున్నరు లధర్మనీతి
సన్నుతచరితల నేచఁగ ♦ నెన్నఁడైనఁ బ్రోవఁడయ్యో! 4.

ఇఁక నేనేమి చేయుదును? నేనీ యారుమాసముల నుండియు గడియల లెక్కను మవ్రతమను మిషచే నా నాథునకై పరితపించుచుంటి. మఱియు నీ రెండుదినంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపఱచి ఋణగ్రస్తుని జేసి పెక్కులు దానధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యొడలెఱుఁగక నేఁ జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యీతఁడింక నన్ను విడమటకల్లె. నా మనోనాథు గనుఁగొనుటింతకన్నకల్ల. అకటా!

ఆ॥వె॥ మూల్గుచున్న నక్క ♦ మూఁపుపైఁ దాటి
పండు పడినయట్లు ♦ తలఁప మాకు
కష్టములు పడుచును ♦ గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ వియోగ ♦ కష్టమొండు

ఆ॥వె॥ ఇనుముఁ గూడుకతన ♦ ననలుఁ డకును సుత్తి
తాడన మను సామె ♦ త వలె భువిని
నన్ను గూడను గద ♦ నా నాథ నీకిట్టి
దుఃఖ మబ్బె నేనె ♦ దుష్టురాల

[వామ నేత్రంబదుర] ఆహా! శుభప్రయాణములఁ దెలియఁ జేయు నా వామనేత్రం బేటికిట్లదరుచుండె. నాకు నాథుని దర్శనభాగ్యమబ్బునా యేమి? కష్టిది. పరులెఱుఁగని కట్టడముల బడియున్న నన్నెవరు చేరవత్తురు? ఇఁక ప్రయాణమా మరణము నిశ్చయించుకొనినదే గదా

తే॥గీ॥ మానమును గాచుకొనను హా ♦ ర్దమ్యమును వీడి
యడవులను జేయవలయుఁ బ్ర ♦ యాణము లేక
ఏమిది? యింతలోనె నాదక్షిణనేత్రము నదర సాగె. ఇఁక నేమున్నది
అందనేకము లిడుముల ♦ నొందెదనుచుఁ
దెలిపెడిని దక్షిణపునేత్ర ♦ చలనమకట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానఁ గాని యిట్టి కష్టిండియింటనుండ నోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేని ప్రాణాపవేళ మొనర్చితిరా లేక జీవములతోనుంటిరా? [చింతించును]

జయం:—[మూర్ఛ తేరి] హా! మత్ప్రియసఖీ!

మ॥ కదియన్ జంద్రుని రాహు వేగుచును వే ♦ కాన్పింపనీమోముతా
నిదియో బింబము లేక యయ్యదియెయుం ♦ చెంతో వితర్కించి నీ
వదనంబందుఁ గళంకమారయమిఁగా ♦ వానిన్వధింపంజనున్
ఓ రాకాశశాంకవదనా? ఆలావణ్యామృతములొలుకు
వదనంబున్గనువాఁడనే మగుడ నా ♦ భాగ్యంబు నాకబ్బనే
అయ్యయో! నాయట్టిపాపునకా నీయట్టిసుగుణసౌందర్యసతీమణి లభించునట!

శా॥ ఆకీలన్ నిను వీడి రామిఁ గని కా ♦ యంబెల్ల కంపింప న
న్నెల్లా రొంటరిఁ జేసి పోయితివి భూ ♦ మీశాత్వరిన్ బ్రోవవే
“యాలస్యం బమృతం విషమ్మ”నెడు వ ♦ ల్లైకాన్ దలంపంగదే

యాలించ శాసనంతనిర్దయుఁడవే యయ్యయ్యో! యెందేగుదం
చాలాపించితో మూర్ఛనొందితో పసిఁగితో యచ్చోటులం జూచితో
జాలిం బొందితి నిన్ను వీడితినిఁక౯ హా నా! జగన్మోహినీ!

జగ:—[ఆలకించి] హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్ను పిలుచుచుండిరి? నిజముగా నాకట్లు వినంబడెనో లేక భ్రమయుచుంటినా? అట్లు గాదేని మఱుఁగుననుండి నా వాక్యములాలించి పరిహాసము చేయుచున్న నట్టి మాంత్రికుఁడే యిట్లు మోసగించెనా? అట్లేనచో నెట్టులకును నా మాయ నెట్లు తెలిసికొనెను? ఆ క్షుద్ర దైత్యుఁడేనా యీదినాలిచే నన్ననవరతముఁ గాచియుండె యిట్లాడఁజొచ్చెనా? ఎవ్వరైన నేమి చూచెదము [అని క్రిందికి తొంగి చూచుచున్నది]

జయం:—జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నన్నిట్లు వంచింపఁ జూచెదవా!

జగ:—అహా! ఇంకను సందియ మేమి? నా భాగ్యవశమున నేఁడు నా ప్రాణేశ్వరుఁ డిచ్చోటికేతెంచె ఇఁకనన్నుఁ బోలు ధన్యలెవ్వరు. నేనెట్టులు వారిని సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మ వ్రాసి యీయుంగరముతోఁ బడవైతును. (ఒక చీటిని జయంతుని మోలఁ బడవైచును)

జయం:—[సంభ్రమముగ నాచీటిని గాంచి] ఇదియేమి! యీ చీటిచోటు నెవ్వరు బార వైచిరి. ఈమేడ నుండి తప్ప నెందునుండి యిది వచ్చుటకేమియు నాధారములు గనుపింపవు. [పైనఁ జూచి జగన్మోహినిని గని పలికించి] ఎ రీవనిత? ఇందునైనను గ్రిందపడ్డ వదనంబున బాష్పంబులూర నిట్టూర్పులతో నిల్లొల్లఁ గాంచుచున్నది. చూడఁ జూడ నా మనోహరివలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? నిరతమా మోహనాంగినే తలంచుచుఁ బరితపించుటచే నితరకుశేశయనయనయైనను నాకన్నులకిట్లు కనుపించుచుండెనేమో. ఏదినిశ్చయించుకొనను నాకుఁ దోఁచకుండె

జగ:—ప్రాణేశా! పదరానియిడుములు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహిని యియ్యదియే

జయం:—[పులకాంకితుఁడై] ప్రాణేశ్వరీ! నీవీ సౌధమునకుంటి వెట్లు?

జగ:—మనోహరా! మీకనుగప్పి మీరత్నాంగుళీయకముం జేఁబట్టి నాకానవాలుగాఁ జూపి యీవణిజుఁడు నన్ను వంచించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై వేచియుంటి నేఁడది సఫలమాయె.

జయం:—ఔరా! లోకమెంత నీచమైయున్నది!

ఉ॥ భామినులొంటిమైఁ దమకుఁ ♦ బాపవశంబునఁ గంటఁ బడచో
భూమిని, నష్టకోరికలు ♦ పుట్టి యధర్మముసంచు నెంచ
కామశరంబులన్ దగిలి ♦ గర్వమదంబునఁ గన్ను గానకా
భామల మిక్కుటంబులగు ♦ బాధలనుంతురు మర్త్యవుల్లగన్!

ఇట్టినీచులు వారలు వారను సుందరులగు ముందు యౌవనలతాంగ్రపాంశంబులు ఎక్కు-నా? ఓరీ! వైశ్యా! "అతిదీనయాంధూర్తలక్షణమ్మ"ను మాటి నీయెడఁ బోదకత్తైనరా

జగ:— నెచ్చెలీ! నతజలసేతుబంధనమేల? ఆయుక్తరము గాయుఁడు

జయం:— [చీటి చదివి] తే॥గీ॥ "నాథ! యీ నికేతనమునకే ♦ సౌధమునకు
నిచ్చెనను వైచి క్రిందికి ♦ నిన్ను దాస
నులకంటను బడకయే ♦ యుండుపడిచి
పోవుదము సుఖాంత్రమైన ♦ తావునకును
కాన కిటికి తిన్నగఁ బన్నుండి యుండఁ"

చెలీ! ఇది చక్కని యుపాయము చేసెక్లో యీ ప్రదేశమునఁ బుండదు. నీవు నీజాగ్రత్తనా నుంచుము. పొమ్ము. ఏల యన

సీ॥ మనబాధలను గాంచి ♦ మనమున నెనరుంచి
యనలరశ్ములు చూపెఁ ♦ గినిసి గినిసి
కార్యంబు గానమి ♦ కటకటంబడి మొగ
మెఱ్ఱనౌపర్యంత ♦ మేడ్చి యేడ్చి
చాయపుంజపుబంట్లు ♦ జాబిల్లికడకు వే
మనవార్తలెఱిఁగింపఁ ♦ బనిచి పనిచి
పక్షులనాదిగాఁ ♦ బనిమాని గూండ్లకుఁ
గోలాహలంబెచ్చఁ ♦ దోలి తోలి

తే॥గీ॥ కమలములమోదమును నీటఁ ♦ గల్పి కల్పి
చీకటిని లోకమున వ్యాప్తి ♦ చేసి చేసి

సుజనుల యెదను దుఃఖంబు ♦ చొన్పి చొన్పి
లోక బాంధవుఁ డేగెను ♦ లోగి లోగి.

తెరవ్రాలును.

చతుర్థాంకము: ద్వితీయరంగము.

(మేడకు నిచ్చెనవైచి జగన్మోహిని కూర్చుండును. జయుం:— తెన్నెపైఁబన్నుండును)

బల్లి:— [ప్రవేశించి అదరె! యీ కొంపటోఁ డెంత కొవ్వెక్కున్నాఁడో గాని అమ! అమ్మ! బంగారు చామన్లా రెయెండిచామ లేనంట దానిచ్చే త్తం ఇంకా యీ డింట్లో యెంతచ మందో ఎల్లా నాక దే యీగోడ లడమికన్నం వేసో యె క్కాలోనదూ త్తివుం నాతమాసా తడుమగానిచ్చెనతగుల అబ్బా! యిదేంయి ర్రా [చేతితో స్పృశించి] ఏంటిది? నిచ్చెన్లాగుందే. ఆ- చ్చి నే. ఇక్కడేం దెక్కాలాగో? కొంపతీసినన్నట్టుకొంటానికేమో? ఛీఛీనన్నె పట్టుకోటం ఈల్లుగా దతిరమూత్తలావాలి హెహె అంతే ఏదోపారపాటా క్కడమర్చిపోయా ను. ఇది నాకు సాలాబాగుంది. [అని మెల్లఁగ నిచ్చెనకెఁ ప్రాకును]

జగ:— ఏమిది? నిచ్చెనమీదికి మనుష్యుఁడు మెఁగ నెగఁ ప్రాకు శబ్దమయె డిని. వేరెవ్వరైయుందురు? నాయాలస్యమునకోర్వ నాప్రాణనాథుఁడే యిటు చ్చుచుండెఁగాఁ బోలు? (మెల్లఁగా) ప్రాణేశా?

బల్లి:— ఓరినాయ్నో యిదేంటి? [అని నెమ్మదిగ దిగి] ఇదేంటో పామేశా అంట యినబడ్డేంటి నేనేంపామేశాను [అని యాలోచించుచు నిలచును]

జగ:— పరులు విందురని కాఁబోలు నానాథుఁడు పలుకకుండె [అని క్రిందికి దిగి వచ్చి] ప్రాణేశా! పోవుదము నడువుము

బల్లి:— అమ బాబో యిదెవత్తో కిందికి దిగొచ్చి నడుమంటదేంటి పాడేశా పాడేశా అంట కూడాను సరే నేనొకటనుకొంటే దేవుఁడింకొకటనుకున్నాడుఁ. పోనీ మంచి పెళ ం దొరికిం దింతేచాలు. దీన్తస్కెల్లి పెండ్లాడ్తా [అని వాఁడు ముందునడువ జగన్మోహిని వెంబడించును]

చతుర్థాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: అరణ్యము. ప్రవేశము:- బల్లిగాఁడు, జగన్మోహిని]

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

బల్లి:— సిక్కింది, ♦ సిక్కింది, ♦ స క్కనిపిల్ల-వవ్వా ♦ సిక్కింది బలే
సిక్కింది-నాకు-దక్కింది, సిక్కింధి-ఒక్క తెపిల్ల ‖ప‖

మక్కువతో♦నొక్కసారి♦నెక్కలి♦నొక్కన సాలు ॥సి॥
వాంఛగొను మచ్చుకుంచే♦వంచనకు-అయ్యో♦ఊంచనాల-నే♦నుం
చాల♦వంచన్నైనఁ బెట్టిదిని♦అంచను నే♦నుంచెదను ॥సి॥
కల్కరింపజాల నాపై♦యల్క నేమొ-నిప్పు♦నెల్క నేమో-నే
లో-సెల్కలకొల్ల-నవ్వ-మగని ప్రాణముల్క-హా హా♦పల్కరిం
పకున్ననే♦కల్కని నేఁగూడెదను ॥సి॥ [అని బహువిధమ్ములైన ప్రతి
దిగి తిరిగి దొంగనూపురులు నూచుచు చోలోనఁ గలుపుచు నవ్వుచున్నాఁడు]

జగ:—తెల్లవారుచున్నది గదా? ఇప్పటికే కడువవ్వ నడచితిని. ఆయాసము
నెక్కఁ గాల్చొడుచున్నది. ఒక్కింత సేపిచట విశ్రమింప నా నాథువేదెద ను
నో హారా! [యని పరికించి భయమున] ఇదియేమి? వీఁడెవఁడు? అయ్యో! దైవ
మా! యేలయిట్టి కష్టముల పాల్జేయుచుంటివి?

తే॥గీ॥ వనిబాధలు తప్పించి♦ప్రాణనాథు
నప్పగించితివి కృపచే♦నంతెచాలు
దైవమా యని మనమునఁ♦దలఁచుచుండ
నన్ను ద్రోతువె యీ ప్రాణ♦నాథుకడకు
[ప్రకాశముగా] ఓయీ నీవెవ్వఁడవు?

బల్లి:—నేనా యిద్దో నేనేనా యేశానుగాను అకేంటి పాపేశానుగాను
జగ:—[విచారగ్రస్తురాలై] అక్కటకటా! వీఁడెట్టి పాపపుపల్కులు పల్కుచుండె
బల్లి:—యేంయిటీ దొంగమొగమెడ్తున్నావ్? ఇద్దో సూడు నేనూ దొంగోడ్నే నా
దగ్గిర సాగుతియ్యాలనుకొన్నావేంయి నియేసాలు?
జగ:—అయ్యో! వీఁడు దొంగనని యనుచున్నాఁడు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥గీ॥ వీనిచేఁజిక్కియుంటి నే♦వీలు తప్పి
కానఁగా రాని కటికిచీ♦కటిని వీఁడు
కానకయె తెచ్చె నన్నవ♦మాన పరుప
మానహానికంటెను మేలు♦ప్రాణహాని
[ప్రకాశముగా] చోరా? నన్నిటేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి:—ఆంయ్ నేందీస్కొచ్చాను పాడేశానడం టే సరెదానబ్బ సిగ్గోసిండబ్బ చెప్పి తప్పే అప్పుడే దొరుకుద్ది పెళ్ళం వెప్పుడు దొరుకుద్దని కోరుకొన్న దాన్ని డ్చిపెట్టం మంచిదికాదని వత్తేయాలాగంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం

జగ:—[తనలో] హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నోకనీచుఁడిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలఁచి • నేనువిమోహిత వెంటరాఁగ స
న్నేచుచు నుండె వీఁడిచట • నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!
లేచితో లేచి నన్ను గన • లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యిఁకన్
వేచియె యుంటివో యచట • వేగుచునుంటివో రానటంచు నేన్
ఓసూర్య చంద్రాదిగ్రహంబులారా! బృందారకులారా! మీకైనఁ గరుణ లేదా?

చం॥ అడలుచునున్న నన్ను గని • యాత్మకరంగక యుంట పాడియే
యిడెదరు కోరుకోర్కులని • యెల్లపురుష్ము కొల్చెదన్ గదా
పుడమిని నీటి వేళ ననుఁ • బోవిడు టేటి తలంపు వేగ నా
యొడయని కైన నాయునికి • నొప్పుగఁ జెప్పరె ప్రోవఁ జూడరే

బల్లి:—ఆలోసనేంటీ నేనంద గాడ్ని గానవా నాకన్నసక్కనోడీ లోకంలోఁ గాదు గందా మరే లోకంలోఁ దొర్కఁడు. ఈతాలస్సెం వెందుకు మనదలపిల్లా!

జగ:—[తనలో] దైవా!

తే॥గీ॥

తానె యన్నిటనెక్కుడు • తమ్మమించి
నట్టివారలు భువిలోనఁ • బుట్టలేద
టంచు మంచిచెష్టలనేమి • యెంచకుండ
మసలుచుందురు గాదె మ • ర్త్యాగ్రణులను

హిందూస్థానీకమాసు రాగము: ఏక తాళము.

కామ చీకటి-గాని రానప్పుడు • కాంతారము ననుఁ గొని తెచ్చి
ననుఁ-గాంతారము ననుఁ గొని తెచ్చి • మారి సుఖము
గోరు మేటి గతిని • చోరాపన్నిటులన్-ఓకీ-చోరాపన్నిటులన్ 1.

బల్లి:—నేదీస్కొచ్చానంట గావేంయి? రొక్కడ్నే ర్చుకొన్నా వీసర్సం, బలే బలే

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏక తాళము

పిల్లాపిల్లా ఓ చక్కనిపిల్లా-నా-మురిపలపిల్లా-పిల్లంతయుఁ

బుళ్ళుయ్యోను ♦ గళ్ళువిస్కు గాంచఁగాన ♦ అల్లమురుఁడు ♦ కొల్లలుగి

ను ♦ పిల్లుపంచి ♦ జల్లఁబూరి ||పిల్లా||

అల్లరిసేయకమె నాకు ♦ సల్లని సికాఁగిలిత్తే

కల్లుముంత తెచ్చిని ♦ కళ్ళయెదుటఁ బెట్టాను ||పిల్లా||

ఇద్గో యెలాగుంటదిసెప్కో-సాన్నవ్. మరిమరి సెప్పడెం వెందుకు [గుటకల్వ చుచు]

జగ:—(తనలో) అకటా! శ్రీహరీ! వీఁడు నాకింత సెప్పు సెగుచున్నాఁ ? ఏమి

సేతును? భయమెట్టిన నేమగునో చూచెద

పల్లులూడఁ బెరికించెదఁ జూడుము ♦ కిష్ణాగానకీరా (పైలేచి)

బల్లి:—ఊం ఊం యేంటి? [అని పైఁ బడఁ బోవును]

జగ:—[తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగి] హా! కృష్ణా! నందనందనా!

కళ్ళ వ్రేళ్ళబెదరించిన మానఁడు ♦ అల్లరిపనులకటా!

బల్లి:—పల్లుదెచ్చి యెట్టసనా ♦ పల్లులూడ బెరికిత్తావ్

జగ:—హరి హరీ! [అని చెవులు మూసికొనును]

బల్లి:—లేక ♦ కల్లుదెచ్చి [అని మీదికురుక నుంకించును]

జగ:—ఛీ దురాత్మా [అని తప్పుకొనును]

బల్లి:—ఆం యింతే యిద్గో ♦ కల్లగాదు

యీడ్డొంగోడబద్దాలాడ్తున్నాఁడనుకొంటావేమో చేతిలో చెయ్యేత్తా

జగ:—ఛీఛీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము

బల్లి:—మరాలాగన్నావంటే యిస్తే మీద బడ్తా నీకు పేమరావాలనూకొన్నా

కల్లగాదు-నీకు-పల్లు ♦ కొల్లల్గాఁ దెచ్చిత్తా ||పిల్లా||

నాకు లేకుంటానే నీకు పెట్టే సరిగందా

జగ:—హా నాథా! ఇంకను నన[illegible]మొరాలించవా

చం॥ అడవికిరమ్మని వచ్చి యిటు ♦ లక్కట! చిక్కులు వెట్టు వీనిఁగ్రో

వ డఁచుమహాంబుధి నన్ను గృప ♦ నారయుమిష్టముగల్గ లేదయా

యుడుపతికాంతిపుంజముల♦నుక్కడగించెడుమోము చూపునే
విడచెద జీవముల్ గనిన♦విస్మృట నయ్యదియైన వల్లభా!

ఇట్లడలుటకన్న వీనిఁ దొలఁగించుమార్గమరయవలయు [అని కొంత యాలోచించి] కానిమ్మిట్లు చేసెదను [ప్రకాశముగా] ఓరీ? మీరెందరన్నదమ్ములు

బల్లి:—ఆం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యెల్లిగాఁడొకఁడా పుల్లిగాఁడొకఁడు పెద్దెంకఁడొకఁడా సిన్నెంకఁడొకఁడు ఆపైని బల్లిగాడ్నేనొకడ్ని, యిందులో యిద్దరేంయి సెప్పను సెగసాల్లోవున్నారు మరింకంతా కల్సేంవరో నీవే సూస్కో

జగ:—సరే నీవెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొరకుఁబోరి నిన్నెమి సేతురో కావున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్యమైన చుట్టములను దోడ్కొనిరమ్మ? నేనీ మఱ్ఱినీడనుందును. తరువాతనిక్కడ పెండిలి యొనర్తురు

బల్లి:—ఏంయిటీ! నీవిక్కడుంటావా? యేంనన్ను బుట్టలో బెడ్డామనే నీయెత్తు

జగ:—చోరా? నిక్కము నేనిక్కడ నుందు నీకు నమ్మకము లేదేని నా పేరు జెప్పెద

బల్లి:—పేరెందుకేంటీ

జగ:—నా పేరు నీవెఱిఁగియున్న నొక వేళ నేనేగినను నీవు ననుఁగనుఁగొనఁగలవు

బల్లి:—ఆలాగా అవునవు నేదీ సెప్పు ఊం—తొరగా

జగ:—జగన్మోహినీరాణి

బల్లి:—యెహె రానీ గీనీ చూడొచ్చున్లే ఆమెన్క ముందు నీపేర్సెప్పు

జగ:—జగన్మోహిని

బల్లి:—ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మల్లీ సెప్పు

జగ:—జగన్మోహిని

బల్లి:—ఆం-ఆఁ-అట్టుకొన్నా గన్మొ-గన్మొ-గన్మొయిన్నా గమొయిన్నా-అదేంటీ-జగ-జగన్మొయిన్నా నీవిక్కడే వుంటావ్గా

జగ:—ఆ నేనిచ్చటనేయుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము

బల్లి:—[జగన్మొయిన్నా జగన్మొయిన్నా యని పిలచుచు వెనుకకు ముందుకు నడచును నీవిక్కడే వుంటావ్గా యని యడుగుచు వెనుకకు జూచుచు బోవును]

జగ:—బళిరా! మంచిమాటలు చెప్పి రమియింప్పించ లేము
ఇంచుకయుఁ బ్రార్థనలచే జయించ లేము
తే॥గీ॥ కాంచిలాతివారలనువంచించు నియమ
వంచకుల వంచనలచేత నెంచఁ గలము

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీద దైవమున్నాఁడికఁ బోయెద [చనును]

చతుర్థాంకము: చతు రంగము.

[మేడయరుగుమీద జయంతుఁడు మేలుకొని కన్నులుదెరచి విస్మయమున]

జయం:—ఏమిది? భానోదయంబగుచుండె. నన్న రాత్రి లేపెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడుం న దృఢనిశ్చయురాలగు నా మానినీమణి మఱి యేదైన కష్టసంద్రమును జూచ్చెనా?

ఆ॥వె॥ నిదుర లేమి లేమిఁ గదియనీ వేదికన్
నిదురపట్టె లేవనుదయమయ్యె
మదవతి నెవఁడైన ముదమునఁ గొనినాఁడొ
మదమున గషయంగ మదిని దలఁచి

అని యాతావునరసి] ఇవిగో నాకొమ పాదము లు. ఇవె డ మఱియు నురుచ ణములగుపడెడిని. కాన నాయూహ స యే హా! ంతిగమనా పాటలాధరీ!

హిందూస్థానీకాఫీ రాగము: చాపు తాళము.

హా! జగన్మోహిని! హా! జగన్మోహిని!
హా! జగన్మోహిని! హా! జగన్మోహిని! ॥హా॥
నాకేది తెరవకట! నాకేది దిక్కు
నాకీవు దొరకుట నాతి! హుళక్కి ॥హా॥
ఈమెయిఁ బ్రాణంబు లెమ్మోయినుండు
నీమృదులరూపంబు నిచ్చఁ గనకుండ ॥హా॥
అడవులఁ బడి యడలు మనిధాత నుదుటఁ
బడవ్రాయ నెట్టులు పడతిఁ బొందుట ॥హా॥ [నిష్క్రమించును]

చతుర్థాంకము: పంచమరంగము.

[లము: అడవి. పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ జోఁలులు ప్రవేశము]

(థ:—ఓరీ! బల్లిబాబా? యెకడ్డోరికింద్రా నీకంత సక్కని సుక్క

బల్లి:—తాతా! ఒరేయ్ కన్నానెక్కల్లారా ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగాపైనుండి పాడేశా అంద్రా యంటే సరేగందా అన్కొని పాడేశానే అని తీస్కొ ఇన్గో నాపెల్లంవెంతందంగా వుంటదనొక్నావ్ నన్నుసూసేమందా వరే

జంజూటి రాగము: ఏక తాళము.

నీవంటియందగాఁడీ వసుద లేఁడులేఁడు నిన్నేపెళ్ళాడ్తాన్రా

ఓరి బల్లిగా నిన్నేపెళ్ళాడ్తాన్రా ||నీ||

నిన్నుజూచినదాని కన్నునీమీాదెగాని యెన్నటికిపైకిబోదురా

ఓరి బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా ||నీ||

పగల్నిన్ను సూస్నట్టి మగువలెల్లరాతిరంత వగల్పొందు సుం

దు రేగదా ఓరి బల్లిగా వగల్పొందు సుందు రేగదా ||నీ||

దానికి నామీాద యెంతపేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా

ఎల్లి:—ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి:—అరె అరె ఒుంకా సెప్పాల్రా దాన్కి నాకే తగింది వావ్వా

శ్రీరాగము: ఏక తాళము.

మొగము సూశావంటె మూర్ఛపడి పోతావు

ఎల్లి:—ఓరాడి పెల్లఁముండా మొయ్యి యెక్కడ్లే నిచ్చిత్రం మల్లెసెప్తావేంయిరా? నీడబక్కలింకసాల్నా రకోరా

బల్లి:—అలాగేంయి మరిన్గో

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓ రెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి:—ఒరేయ్ యిన్గో యేమీాయెక్కపోతే మరీ సెప్తవ్ రా? ఏంయ్ నాపెల్లా నికన్నా ఎక్కువదేంయ్ నీవెన్నదువ్ గాదూ

బల్లి:—ఆ మావదిన్నే నెర్గనూ

ఎల్లి:—మరింకేంయ్ దాన్నొస్త్రీమయపొత్తదిరా పగలురాత్రీయేకంగా కల్లసటెసట్టే వుంటదిగాద్రా దాన్తల్లీసిగ్గొయ్యి

రెం: — బావా వుంర్రా అయ్‌నా సెప్పిద్దు

బల్లి:—ఏంయ్ సెప్పిద్దంటున్నావ్

బంగారంవైన దాని ♦ రంగూకు సర్రాదు

సింగారఁ వేంవందురా ♦ యింక దాని సింగారఁ వేంవందురా

ఎల్లి:—ఈపాల్న మ్మాల్రా నాయ్నా

బల్లి:—మరి చెప్పతిను

పిల్లనీచూత్తేను ♦ కల్లాకు నిద్రరాదు

ఒళ్ళల్లా పుళ్ళు బమరా-ఓరన్నయా-ఒళ్ళల్లా పుళ్ళు బమరా

రెం:—ఓర్నాయ్నా దెయ్యంవేంయిట్రో తొరగా సెప్పు

బల్లి:—యెహేః అద్దార్రా సాలా అందంగా వుంటవంటేనీ

ఎల్లి:—సల్లే సూద్దామ్గాదూ నడూ [మల్లెని సమీపించుచున్నారు]

బల్లి:—ఇద్గో నోరే మీరంతా మాత్రం అల్లర్సేయకిక్కడ కూకోండి నిచ్చబ్దంగా వుండాల్సమీ పిల్సుకొత్తా మీరల్లరిగా స్నేకారంటే పిల్ల బెదిరిందన్న మాటె [అని మల్లెచాటున కరిగి] వలే పిల్లా యిద్గో యద్దంటేనీ మరేంటే [అని యశూయతో] ఛీ నీయమ్మసిగ్గొయ్య నీపేరేనాకు రాదే. ఊఁ-అయ్యో మర్చిపొయ్యానే ఏమే యిద్గో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టల్ని తీస్కొచ్చా [తనలో] ఏంయి దీన్తల్లీసిగ్గొయ్యా యెక్కడికన్నా దాటిందేంటీ ఆఁహో నన్నుసూసంత వగల్సేసింది మాఅందన్ని పాటేరండి బేగీఅంది యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేత్తదీ లేదిక్కడ్నాతో ఆసికాలాడ్దామని దాగుందెక్కడో గట్టిగాకేకేత్తా బిగ్గరగా] పిల్లా పిల్లా [కోపముతో] ఓహో యిలాగైతే మర్నిసూనాకూ సరి డదుసుమీ ఆజగడఁవొత్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహేః బేగీరాదు జగ జగ-ఏదో గనో యున్నుండాలే గనోమ్మయ్ని ఆఁ-ఆఁ-జగన్నోమ్మయ్ని జగనోమ్మయ్ని ఇద్గో నేనే లేత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాశాగ్నాను ఇద్గో నాపెళ్ళి తొగ్గారా

ఎ :—ఓట్రారా తొరగా మూర్తం దాటిపోద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంట్లకే అన్నాఁడు

బ :—ఇద్గోరా మీమ్మలిని సూసి సిగ్గుపడతుంద్రా తెత్తానుంద్రా మరి [చెట్టుచాటున కరిగి] పిల్లా యిద్గో మల్లీనీపేర్మ పోయాను. రా లే మరిలాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అత్తల మూర్తంఎల్లావుం ంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటీ ఇలాగైతే పెళ్ళెప్పుడు ఏంయ్ నీగ్గాదేఁసెప్పడం అని యచ్చోటుఁ గలయవెదకి) ఓర్నాబోయ్ యెక్కడా కనఁబడదేమయింద్రు ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మ నాయ్నా నే నేంయి సెయ్యను

ఎల్లి:—రెం:—ఓర్బల్లిగా యేంట్రలా గతుకుతావ్ తే తొరగా ఏం? లేదేంటీ?

బల్లి:—[ఏడ్పు మొగము పెట్టి] యెక్కడికో యెల్లినట్టుంద్రా కన్బడ్డంలేదు

ప్రథ:—బాబూ సరిగ్గా సూడక్కడెక్కడో ఉంటది

బల్లి:—ఓరెక్కడా కన్బడ్డంలేదురా పాణ్ణోయిన్నట్టుంద్రా [యేడువసిద్ధపడును]

రెం:—ఓరెక్కడో మొదటా చోట్చెప్పరా

బల్లి:—ఈమర్రిచెట్టుకిందుంటానంద్రా బావా!

ఎల్లి:—నీకల్లు మేమెఱుగం గా కొడకా మమ్మల్నిందాకా తెచ్చియేసమేత్తావ్

బల్లి:—ఓర్లేదురా నిజంగా నాకు కనపట్టంలేదురా [యేడ్చుచు] యిక్కడే వుంటా నంద్రా బాబూ నాకల్లలో నాకోట్లో దుమేసేసింద్రా దేవ్ డా

రెం:—ఇందాకా నే సెప్పలేదంట్రా యీడిమాటల్లో నే తెల్సిపోయింది ఓర్బాబదే దో దె. .వో దేవతో యీడ్నట్టుకు నేడ్పించి సిక్కులెడ్తే మనల్ని తెచ్చాడ్రా అం గానింకేంయిలేదురా మరిమన్నెయుతే యెక్కడికెల్తది. ఉండదంట్రా

ఎల్లి:—ఓరది గాడుంటేస్ యీడేసినెత్తింకోటిరా. బాగాయేసంపేసుకొందాం యీ డ్డగ్గిరీడిదగ్గిర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం పోతారనుకున్నాడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతె వే. ఓరేమర్నాపింపకపో యిప్పుడ్నీపని [అని ఒక తన్ను సత్తువకొలదితన్ని] ,రేబావా తాతా సూత్తారేంయ్రా?

బల్లి:—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కడుంటానంద్రా నీపాదాల్నాచ్చి కొట్ట కురా

ప్రథ:—ఒరే యె గా పోరా ఊర్కోరా ఆన్ని కొట్టకు కొట్టేంకార్యం

ఎల్లి:—మరేదిరా ... పంచు అని కొట్టుచున్నాడు)

రెం:—నాడబ్బా దొబ్బాడ్రా మామంచెత్తేశాడ్రా యీడి-[అని చావమోదును]

బ :—బాబోయు బాబోయ్ ఓరే అన్నా. ఒరే బావా (అని బొబ్బలుపెట్టును)

ఎ :—రెం:—అన్నా లేదూ బావా లేదు గా కొడకా యింకా-యింకా అని మరింత బాదుచు] యేదు న్నావ్ ఊం- రత్తున్నావాపైగా (కొట్టుదురు)

బ :—ఇ మీకు దన్నం న్నం తాతా తాతా చంపేత్తున్నాడ్రా తాతా

ప్ర :—(ల్లిగాడ్ని రెండవవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే వూర్కోండూర్కోండ్నే సెప్తా [ఇంతలో బ గాఁడు పరుగెత్తును

ఎల్లి:—ఏంయ్రా ము లోడా నీవడ్డంరాకు లం-ఓరేడ్రా-ఏడీ? అమ్మదాటాడ్రా బావా బావా రారా రా రా [బల్లిగాని నుద్దేశించి] యెక్కడి కెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీవ్మల్లీ పేనాల్తోవత్తావ్ [అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు]

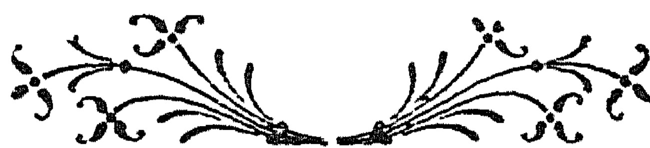

చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాఁడు బెదరిబెదరి చూచుచుఁ దొట్రుపడుచు మరియొకయడవిని బ్రవేశించును]

జగ-జగ-జగన్మోయిన్యా అమ్మా! అమా ' జగన్మోయిన్యా నన్ను మోసపుచ్చావ్. అమ్మా!-నీవు టక్కుర్లంజెవనెగ్గీ నేనేఁడ్డిన్నానే. అమ్మముండా మీవాళ్లగ్గరకెల్లి మంచి మూర్తం నూసి నాకిట్టిడాన్కి నగరైని నీవ్వాబగా యేసం పెంకొడుకేసంయేస్కొని బేగిరమ్మస్నెప్పి అమ్మ! లంజా యెంతపన్నేశావే నీవిలాత్తావని అనోక్కలేదే తెల్సుంటే నిన్నిడ్సిపెడ్తానంటే ఛీనీవ్మంచిదానవు నన్ను నిజంగా పెల్లాడ్తావనుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱకెంత కట్టపడ్డానే తీరానేన్నగలెట్టుకొని యేసంయేస్కొనిక్కడకొస్తేనువీ లాగదాఁగావ్. నిన్ను నమితే నన్ను దగాసేశావ్. (దేహముతడముకొనుచు) సి లండీ! యింకానిన్నింటికి స్కొత్తాను ఎనోక్కనగలెడ్తాను నాకింకలోశేంటంబలికాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేశావ్. నాకు పెద్దపెల్లిచేయించావ్. అమ్మ! ముండా? రాణివిగావు నీపేక్జాణిగాదూ నీవింతరాణివనెగ్గనే నీఅందంతగలెయ్య నీవెంతకైనా తగుదువే బాబూ! జగన్మోయిన్యావో యేమోయిన్యావో గాని నిబద్ధిగా నాపాలిమోయిన్యావయ్యావే నాఒల్లంతా సితగ్గొట్టూరే తొత్తా! పోనీ ఇన్నితన్నుల్తిన్నా నీవునాపదక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి పాటిపోతావ్ సూడ్నిన్నుగన్క పట్టుకోలేకపోయానా యిదినామీసఁవేఁగాదు అసలే నేగజదొంగను మర్నిన్నుగన్కపట్టుకోలేకపోతే నన్ను బల్లిగాడని పిలొద్దు హుం తమాసా సూస్కో [అని చనును]

ఇది చతుర్థాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పంచమాంకము: ప్రథమరంగము.

(స్థలము: అరణ్యము. ఇరువురు రాజపుత్రులు కందుకము నైకొని ప్రవేశింతురు)

మో —లయగ్రాహి

ఏజాకితరంబగును ♦ బోతెనుమృగావళుల ♦ సారుగణుతింపబళి

రం: —[సంభ్రమముగ] ♦ ఔరగనుగొంటే

మానుతరయంబునను ♦ మోరపైకె దిశ

లారయక పోవునల ♦ చాలఁ మొకంబున్

మో:—చాలల మొకంబు తమఁ ♦ గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని ♦ నారయుము లేడుల్

రం:—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షించుము

కోరినమృగంబులివి ♦ చేరునని పైనెగయ

నీరములఁ బొంచినవి ♦ ధీరకరివైరుల్

మత్త ఆకరీంద్రుని జూచియుంటివె ♦ యగ్రజా! కడుభీతిచేఁ

కో బోకయుంటకు నేన్గులన్ దన ♦ పొంతఁ జేరిచి పిల్లలన్

వీఁకతోడుత మధ్యనుంచి ప్ర ♦ వీణతన్ జొరవన్ బళీ

కిల నాకహస్తియొ దిగ్గజంబో య ♦ నన్ గనంబడుచుండెఁగా

మో:—సోదరా! యాకోలాహలము గనుగొంటివా!

చం॥ గగనముమీఁది కేగెడు ఖ ♦ గంబులుకొన్ని కుజాళిమీఁదనే

నెగయుచుఁ బిల్లలన్ విడువ ♦ నేరక పక్షములన్ విదల్చుచున్

వగచుచు దవ్వుదవ్వులను ♦ ప్రాకుచు బిట్టుగనార్చుకొన్ని వే

గుగపడకుండఁ జెల్లచెదరై ది ♦ లారయ కేగుఁ గొన్నియున్

తమ్ముఁడా! పగటివేళ నీసింహశార్దూలమృగాదు లిట్లు సంచరింపఁ గతమేమి?

రం:—కారణమా? బాగుగాదృష్టి నిగిడించి నాచేయిచాయ నారయుము

ఉ॥ పల్లకచంబులన్ ముడిని♦వైచి శిరోగ్రతలంబునందుఁ జే
విల్లును బాణతూణములు♦వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదికిన్
బెల్లుగఁ దోలి శ్వానముల♦వెన్క శరంబులనేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కోయవార♦లయ్యెడఁ గానఁగ రారె యగ్రజా

మో:—తమ్ముఁడా! చూచితిని [అని నివ్వెఱఁగున] ఏమి? యివ్వనకల్లోలంబునకేకారణంబో కనుఁగొనను గాఁబోలు వనలక్ష్మి మన తెరువుననె వచ్చుచున్నది.

రం:—ఔనన్నయ్యా! ఆఁగుమాఁగుమా దేవవనితకంఠనినదమును వినవచ్చెడిని

[ప్రవేశము: జగన్మోహిని దూరమున]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: చాపు తాళము.

జగదేకవల్లభ!♦అగచాట్లు పడు నీ♦మగువఁ గానవా
జాలి లేదా♦జాలమేల♦చాలు రాగదే
తగునా♦నగముల♦వగలఁ♦బాగలఁగను
బగదాననె-నా♦కగుపడవేల ॥జగ॥

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమీకున్న నీబొందినుసురులు నిలచుటకిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతనంపుముద్దుటుంగరమానవాలొసంగి భటులనంపనామోసపుక్క మెఱుంగనైతిఁ గదా! పోనిమ్ము పిమ్మట నిన్ను గలియనుండ నాచోరుఁడేల యచ్చటికే తెంచె! నీకేల మెలకువకాదయె! ఏతెంచిననేమి? నీవను భ్రమచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితిఁబో భవ యగవేషణసహకారిణై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రినాయోధనములఁ దేల్ప వాఁడేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకమున నే గదా!

రెం:—[ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి] అన్నా! దేవవనితయనుకొంటిమి కాదు మానవ వనితయే! ఆహా! యేమి యా యొయ్యారము! యేమి యా మోహనాకృతి! యేమి యా జిగిబిగి?

జగ:—సీ॥ గిరులార! తరులార!♦ఝరులార! చూపరే
చంద్రునేలెడి మోము♦చాయవాని
హరులార! కరులార! కిరులార! చూపరే

మైత్రుసందము నవ్వఁ ♦ జాలువాని
సురులార! పెరలార! ♦ దొరలార! చూపరే
పుష్పకేలిముఖుఁ ♦ బోలువాని
సురలార! నరులార! ♦ హరులార! చూపరే
నలకూబరుని బోలు ♦ నలువుకాని

[illegible] [illegible]రశారికలార! మ ♦ యూరులార!
వారిజములార! తుమ్మెద ♦ లార! హంస
లార! యనలోదకములార! ♦ మాటుతంబు
లార! చూపరే నాపతి ♦ మీరు గనిన

ఆహా! వీరెవరో రాసూనులవలెనున్నారు! వీరిసమీపించి నానాథుజాడలే
[illegible]న నెఱుంగుదు మొ తెలిసికొనియెద [చేరంజని మోకరిల్లి కృతాంజలియై]

సీ॥ ఓ వసుధేశులార! సమ ♦ యోచితవిక్రమసింహులార! యో
సానసులార! పుణ్యాపర ♦ పాలనమూర్తిసుకీర్తులార! నన్
నైనసకంబునస్గనమిఁ ♦ దల్లడమొందుచు సంచరించు నా
నావిభుజాడలీ ఘనవ ♦ నంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్

మా:—జవ్వని! నీభర్త యెవ్వఁడు? అతని నామమేమి?
కా:—అబలా! యతఁడెట్లుండును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?
జ:—పాదీయసోదరులగుదయామయులారా! సర్వమునెఱింగింతు నాలింపుఁడు

సీ॥ కనకంబుఁ బోలెడు ♦ గాత్రంబు గలవాఁడు
కంతుమామను మించు ♦ కాంతివాఁడు
[illegible]లువరేకులఁ బోలు ♦ కన్నులు గలవాఁడు
నిడుదబాహువులతో ♦ నెగడువాఁడు
[illegible]బుస్రుఁ బోలెడు ♦ కంఠంబు గలవాఁడు
వెడదవక్షంబున ♦ వెలయువాఁడు
కం[illegible]రనిమముఁ బోలు ♦ కౌను గల్గినవాఁడు
పద్మరేఖలు గల ♦ పదమువాఁడు

తే॥గీ॥ మహిఁ దనువున వరలు నవ ♦ మన్మథుండు
రాజవరుల మించెడుఁ బరా ♦ క్రమయుతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమివరుఁడు
ధారుణి జయంతుఁడనెడు ♦ దారగుణుఁడు

కం॥ ఘనుఁడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని యను ♦ దానిన్ నన్నుం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వనములకుం దెచ్చి యతఁడు ♦ బాసెన్ విధిచేన్

మో:—ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుఁడైన విక్రమసింహుని కొమార్తెవా? నీ పేరు జగన్మోహినియా

రం:— తనలో] కీరవాణీ! పేరికిఁ దగినట్లుంటివి

జగ:—(విచారించుచు) అయ్యా! ఔను

మో:—పాంచాలపతియగు జయంతుఁడు నిన్నడఁబాసెను గా

ఉ॥ ఎంతటి మూర్ఖుఁడో యరయ ♦ నెంతటి క్రూరుఁడో యెంత పాపియో

రం:—ఎంతటి ద్రోహియో తలఁప ♦ నెంత విహీనుఁడో యెంత దుష్టుఁడో

జగ:—కటకటా! [అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగును]

మో:—స్వాంతమునం దలంపకిటు ♦ చానను నిన్నుగ కాననంబునన్
వంతలమున్గి తేల నెడఁ ♦ బాసి యనాథను జేసి రాఁడుగా

రం:—కాంతరో! యట్టిహీను నెటు ♦ కాంతుఁడటంచును బల్కెదింక నున్

జగ:—హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున
భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని వానిన్
బాపుఁడని దూఱవలదు
నాపుండిట నెక్కడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్

లేదేని యాతని నెవ్వరును నాదారిని నేఁ జనెద

మో:—తరుణీమణీ!

సీ॥ పసిడిమెట్లకుఁదగు ♦ పాదపల్లవములు
కఱకుఱాలనేలపైఁ ♦ గంద నేల?

జం:—సౌధాంతమునవుండ ♦ సరియైన నీమేను
కాంతారసీమలన్ ♦ గ్రాగ నేల?

మో:—కాంచనాంబరములన్ ♦ గట్టంగఁ దగునీవు
మలినవస్త్రము దాల్చి ♦ మనుట యేల?

జ:—భూషణంబులువీడి ♦ భూములన్ బుట్టల
నన్వేషనా మై ♦ యరుగ నేల?

మో:—పద్మమును బోలెడు ముఖంబు ♦ వాడ నేల?
రెం:—కలువ తెలిగన్నులను నీరు ♦ గార నేల?
మో:—అళులఁ బోలెడు తురుము తూ ♦ గాడ నేల?
రెం:—ఇంపుగుల్కెడు మేను కృ ♦ శింప నేల?

జగ:—భ్రాతలారా! యిది నాలలాటలిఖితము

మో:—వజ్రవైడూర్యగోమేధికాంచితరాణివాసంబులఁ గాంతాళి పరివేష్టింప దువ్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామంబులఁ గేలాకూళుల గొజ్జంగ నీటఁ గేళి సల్పిరంజిలక నీవు

చం॥ రమణిరో! వంత యేల? నగ ♦ రంబునకుఁ జను వెంటరమ్ము

జగ:—
నే
రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసియింప నన్నలా
ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనామణుల్
రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కులేటికిఁ

మో:—[రహస్యముగ రెండవవానితో] తమ్ముఁడా! ఇవ్విధములనన్నను నీచిన్నె లాడి యావన్నెకానికయియే పరితపించుచున్నది. కాంతయు మది కలఁగినట్లు తోఁచదు

రెం:—ఔనన్నా! అయిననేమి! యింకను బరీక్షింపుము

మొ:—అయ్యయ్యో! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నీపిచ్చితలంపు పోఁగవా
మత్తకోకిలావృత్తములు:—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన♦కాంతుఁ జూచుతలంపె పెద్దన్
బూని సంచరణంబొనర్తువె♦ఫుల్లకంజముఖీ! యిటుల్

జగ:—మీననేత్రకు భర్తదైవము♦మేదినీతలమందునన్
గాన వానిని జూపి పుణ్యము♦గట్టుకో మిము వేఁడెదన్

రెం:—కొంటెవై నిను నొంటిగా వనిఁ♦గుందఁ జేసినవాఁడు బల్
కంటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి♦కాంతు వెట్లు తలోదరీ!

జగ:—అయ్యో! నేనెఱింగించెద విను మొక్క పేదయే కాఁడు
కుంటి గ్రుడ్డి కురూపి రోగి ప్ర♦కోపనుండవుఁగాక నా
ల్గంటి కాదని భర్తనన్యుని♦గాంచఁగూడదు కంటితోన్

మొ:—తారమున్నగువారలెల్లరు♦ధాత్రినను ని గోరరే
వారికిందుననందు నేమియొ♦వారిజాక్షిరో తెల్పుమా

జగ:—వారికీసగుబాటులెన్నఁడుఁ♦బాయకుండుట చాలదే
వేరుగానిఁక నేమికావలెఁ♦బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మొ:—చక్కెరబొమ్మా! వెక్కసమేల? వెక్కసంబగు నీ చక్కదనంబరయఁ జక్కగవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లుముంపఁ జొచ్చె

రెం:—(తనలో) ఆ-వీనికీయెలనాగపైవలపు జనించెనా యేమి!

జగ:—హా నా మనోహరా! [యని మూర్ఛమునిగి నేలవ్రాలును]

రెం:—కం॥ నను బెండ్లియాడ నిన్నుం

దనివిసనన్ గడు ముదమునఁ♦దనిపెద

మొ:—ఆ-ఆ-[అని కోపమున] మూ..!

కనుగానకిట్లు ప్రేలితో
తను వేమరి యుంటివేమొ♦దండించెద నూ
ఏమేమీ!

ఉ॥ నేను వరించినట్టి యల ♦ నీరజనేత్రనె కూడఁగా మదిన్
గోరితివే తలంపు నిను ♦ బోలెడునీచులహా! జగంబునన్
జారఁగవత్తురే కృపను ♦ గాచితి మూ తనన్నతోడుతన్
గూనకకయ్యమేగునెద ♦ మోహము వీడి త్వరన్ని రాశతోన్
ప్రాణ్యంపగ నగ్రజుండనియైన వివేకంబు దెచ్చుకొమ్ము

రెం:— అగ్రజా! కంటకింపకొక్కింత దయాదృష్టిప్రసారణముండదవై నీచినాన్నరిముద్దుత మ్మునీ మనవి యాలింపుము

శా॥ అన్నా! చిన్నతనంబునుండియును న ♦ న్నత్యంత ప్రేమంబునై
నెన్నన్ జేతినియప్పమట్లు కృపచే ♦ నెంతేనియున్ సాకి య
ట్లనా! నేఁడిటు దుఃఖపెట్ట సతికై ♦ న్యాయంబొకో నీవె యి
ట్లిన్నన్ వాంఛలు దీర్చువాఁడవగునా ♦ కయ్యంబిఁ గూర్పంగ దే

మో:— చం॥ అనుజునకిట్లుపెండ్లియగు ♦ నన్నకు పెండిలిగాక యుండిన
న్ననరో యింతమాత్రమును ♦ గాదులుగ్రమ్మెనునీదు నేత్రముల్
వలిచియె యుండుసుమ్మి జను ♦ పాలిటికింతకుముందె య [illegible] ఁడి
ట్లనినను జాలు మూయుమిఁక ♦ నైనను నీదగునోరు బాలిశా!

రెం:— ఉ॥ దుష్టమనంబుతోడ నను ♦ దూఱుచుఁబోరఁగనుంటివంచు వే
స్పష్టమగున్ గదన్న యిఁకఁ ♦ జాలును జాలును లేద నీకెగా
యిష్టము గల్గెనేని యిది ♦ యెంతటికార్యము చూడు నీవునన్
గష్టము నొందఁజేసి పలు ♦ కష్టములొందఁగఁగాక సోదరా!

మో:— మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం:— అట్లనా! అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమరమున జయించియైన నీరమణిఁ జేఁబట్టువాఁడఁగాని ప్రాణంబులతో విడచువాఁడఁగానుసుమీ?

మో:— ఆ ఏమిరా నీసాహసము?

రెం:— పాపమింతపర్యంతము నీకు వెరచితిన [illegible] తలంచితివి కాఁబోలు!

మో:— [ఉగ్రకోపమున]

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలో నూహించియున్నావొ మూ
ర్ఖా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గర్వంబుగా నిమేషంబులో
నీఱున్ జేసెద నాజిరంగమున నిన్ నిర్మూలముం జేసెదన్
నారీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు సన్నాహంబులం జేసెదన్

సోదరుండవని క్షమింతు ననుకొంటివి కాఁబోలు? [అని కత్తి దూయును]

రం:— ఔరా! వీఁడీ భామామణికై కామాయత్తుఁడై యొడలెఱుఁగక తోఁక ద్రొక్కిన త్రాఁచురీతి మీఁదనుఱుకనుంకించుచున్నాఁడు వీనిచేవనంతయు నేనిప్పుడే తెలిసికొందు [కినుకమైఁ గత్తిదూసి]

మ॥ మతినిన్బూజ్యుఁడు పెద్దయంచుఁదలఁప న్మాత్సర్యమున్బూని యీ
గతిఁబైఁబైఁ బడుచున్న వాఁడవిదె వక్కాణింతు నాలింపుమీ
క్షితియున్నాగరముల్ గ్రహంబులును లక్ష్మీభ్రాతయున్భానుఁడున్
స్థితులన్దప్పినఁ దప్పనిమ్ము నిను నే ఖండింతు రారా ఖలా

[illegible]:—[మూర్ఛ తేరి యేడ్చుచు] అయ్యయ్యో! గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటనురీతి [illegible] మాతృగర్భా! నన్నేల యిట్లు కడగండ్లఁ ముంతువు! సుహృదయుండవగు నీవ యనాథరక్షణంబులు ప్రసరింపనెటులు నన్ను గాపాడువారెవరు! ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా! పాదారవిందసేవాసక్తలక్ష్మీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనంత పాపినైన నన్నొక్కసారిగ నరకమునకేల పోఁద్రోలరాదు? హాహా! [నిట్టూర్పు నిడిచి] ప్రియమనోహరా! యింకను నిద్దుర వహింతువా?

కం॥ ప్రొక్కెదననాథనగు నన్
గ్రక్కునను సనాథఁ జేసి కావవె కరుణన్
చిక్కులు చింతల ముంపఁగ
నక్కట! నా నేరమేమి? యారయఁ గదవే

[అని దిక్కులు పరికించి యాక్రాంతయై] అయ్యో! యేమి యీచోద్యము! హా! [illegible] నన్నుఁ [illegible] యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ మానులు [illegible] బాంధవు[illegible] సోదరులయ్యలటంచెదన్ గృపన్
బూనక యొక్క నాతికయి పోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే

సూనశరాసనవ్యథల ♦ గ్రుక్కి మదోన్నతి నింక వేరుగా
నానన మెన్న ఁడారయని ♦ యన్యుల ముప్పులు చెప్ప నేటికిన్

శా॥ జారత్వంబె శరీరముద్ధనము నా ♦ శంబాటకుం ద్రోవగా
జారత్వంబునఁ బెక్కుకష్టములు నీ ♦ చత్వంబుఁ బ్రాప్తించుఁగా
జారత్వంబునఁ బ్రాణమానములకున్ ♦ హైతంబు కీడౌనుగా
అట్టులయ్యు నేకారణంబున నో
జారత్వంబును గ శత్రువునుగాఁ ♦ జర్చింపరీ మానవుల్
వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు తోఁచెడిని మందభాగ్యరాలను నా
కట్టి పుణ్యమా? కావున నిట్లొనరించిన మేలు

తే॥గీ॥ రోషమధికంబగుడు వేరె ♦ యుంగకిట్లు
కన్ను లెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ♦ గదియ నేల
చావ నేటికి నాకునై ♦ సమరమునను
గ్రక్కునను జంపుఁడీ నన్ను ♦ మ్రొక్కుదాన

మొ:—ఓ విలాసినీ! నీవు చావ నేల? నిన్ను నన్ను వేరుపరుప నెంచిన యీకామాంధుని ఖండఖండములుగఁ జీల్చివైతు (అని తమ్మునిపైకరుగఁ జూచును)

రం:—ఓ! వాచాటా! నీవా నన్ను జంపువాఁడవు! వాలుగంటీ! యీప్రేలరిని గాలుపాలిటికిప్పుడే తోలి నీపాలిటికే తెంతు వగవకుము

జగ:—రాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళుఁడు నావాక్యములొక్కింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనిండు

ఇరువురు:—[సంభ్రమమున] ఇద్ధవదనా! సీ మునను న్నారము

జగ:—మీరిట్లుపోర నేల యొకరి చావొకరు కోర నేల? ఏనొకయుపాయంబు దెల్ప దనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు క్షేమంబగు

ఇరువురు:—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము

జగ:—మీకేలనున్న చెండునిట్లొసఁగుండు. నేఁ [illegible]స విసరివైతు. మీమ్మటు [illegible] దొలుదొల్త దాని నెవ్వరు తెచ్చి వారిని నే[illegible]యుంతు

మొ:—మేలు మేలు బాలా! యట్లయొనర్తు[illegible]

రం:—అంగనామణీ! అందులకేను నంగీకరించి[illegible]

ము:—ఇందుముఖీ! కందుకమిదిగో గైకొని విసరుము

[అని చేనున్న బంతినిచ్చి తనయంగీలు తీసి యందుంచును]

జగ:—(బంతి చేఁగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీక్షాకంకణధరా! శార్ఙ్గపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైనఁ గడుదవ్వనకుఁగొంపోము [బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబడింతురు] ఖళిరా! కామరోగపీడితులై యొడలెఱుఁగక సాధ్వీమణుల బాధపెట్టు గట్టిదండము గలవారి కిట్టిదే శాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో సంతసింపనగునా! ముందెన్ని యిడుమలు ప్రాప్తించనున్నవో! కావున నేనీ వలువలుగొని పురుషాకారము దా యా జక్కెసెక్కె నాచక్కనితేని నన్వేషించుచుఁబోదు [అని వస్త్రములు సికొని]

శంకరాభరణ రాగము: రూపక తాళము.

రక్తపక్షి నా ♦ సక్తి నెక్కుచు ♦ ముక్తినిచ్చెడు దేవరా!
నీ-భక్తురాలను ♦ రక్తిజూపుచు ♦ యుక్తి నొసఁగుచుఁ-గావరా ॥ర॥
సుందరాంగ! ము ♦ కుంద! బ్రోవర ♦ మందహాసముతోడ నన్
డెందమునను ♦ బొందుపరచితిఁ ♦ గుందఁజేయకు ♦ మిందునన్ ॥ర॥
పన్నగతల్ప! ♦ సన్నుతాంగ! యా ♦ పన్నురాలిని బ్రోవవా
నిన్నువినా ♦ నన్ను బ్రోవఁగ ♦ నున్నవారెవ ♦ రెన్నవా ॥ర॥

[నిష్క్రమించును]

పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతుని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందు పోతివే ♦ కుందరదన! నా ♦ కుందామాన్యవే ♦ మా...
డెందముఁ గొందర ♦ జెందకుండ నా ♦ పొందు...
మోదమునన్! యా ♦ మంద [illegible] ♦ రంధర
...ందకున్న సుఖ ♦ మెందుఁ [illegible] బొం... ♦ నిం...

హా! జీవితేశ్వరీ! జీవచ్ఛవంబువోలి యెన్నాళ్ళీ క్రూరమృగకంటకశిలాన్విత ఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషుఁడనైన నాకే దుస్సహచింతాజనకంబై దుర్గమంబైన యీసంచారము నిన్నెంతగాసి పెట్టుచుండెనో గదా! అయ్యో! యింకను గష్టములా! భీకరకఠోరగర్జనంబుల నిప్పులుమియుచు సంచరించెడు నీమృగావళుల కెరగాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీఱుజేయు నీ భీషణఘోషణంబు లాలించియుఁ బ్రాణంబులు బిగఁబట్టుఁగల్గితివా [ఆలోచించి] ఆహా! ఏమికతంబుననో నామనంబింకను నిన్ను జూచు పేరాసవహించియేయున్నది. మదనుండును నన్ను గాయపెట్టుచునే యుండెనే! సుందరీమణీ! నిన్ను జూడఁ జేరాసవహించి యీనొందిని బ్రాణంబులు నిల్పితినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ నీముఖసంభ్రమంబుఁ జూచి తరుణీమణీ! యార్పెలలాయెనేటికిన్
గాముఁడు పుష్పబాణములఁ ♦ గాకను వేట్టుచునుండె నానికిన్
మామసటంపుఁ జంద్రుఁడును ♦ మానపుబాధలముంచు నీరలన్
బాములు పెట్టవే నపులు ♦ పర్చెను నావెత దీర్పవే సఖీ!

శా॥ రావే పోల్పఁగను క్త్రిమీనగణముల్ ♦ రాజీవముల్ లేడులున్
రావే పోల్పఁగ బింబవిద్రుమములున్ ♦ రత్నంబులున్ద్దనెయున్
రావే పోల్పఁగ భద్రకుంభములు చ ♦ క్రంబుల్ నగంబుల్ సతీ
నీవా కన్నులతో రదచ్ఛదముతో ♦ నీకైన చన్దోయితో

శా॥ రావే స్త్రీ జనరత్నమా! మదనిచే ♦ రంజిల్లుపుష్పాస్త్ర మా!
రావే మత్తమరాళరాజగమనా! ♦ రాకేందుబింబాననా!
రావే మారుకతారధారమగువా! ♦ రంభోరువా! చూడవా
నీవే దిక్కని నమ్మియున్న ప్రియునిన్ ♦ నిర్భాగ్యునిన్ గంటివో

అయ్యయ్యో! యింకను పలుకవుంటివా! మందగమనా! నిద్రాదేవియావరింప నీ యమము తిక్రమించిన స్నే చుటకిదియా సమయము. నీవువందనుండవు నన్నింగా నేచెడు నీమారుపక్షమే యవలంబించితివా!

హిందూస్థానీభైరవి రాగము — ఏక తాళము.

ఓ మారా! ♦ ఓ మారా! ♦ మన్నె [illegible] మతమింకఁ దెలసెను
నీవునుము నీకను ♦ బాణములఁ ♦ [illegible] 1.

ఏ రమాకు ♦ మారి! రాకుమా ♦ యీ రాకుమారు ♦ నారినేచబిఱబిఱ
ఏర మాకు ♦ మారివై రయమున ♦ వైరితనముజూపెద వేహరహర! 2.
ఔరా! క్రూరా! విరహవేదనాకారా! ♦ సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హరనేత్రాగ్నివడినశూరా! ఛీ పోరా! ఛీ పోరా! చిత్తచోరా!
మేరను మీరక మఱి మఱి మారా! ఓ మారా! 3.

ఉ॥ ఏమనివచ్చుచుంటివిర ♦ యీవు మనంబున సిగ్గు లేక నా
రామను మోహనీమనభి ♦ రామను గెల్వఁగలేక డాగి నేఁ
డామికచేఁ గనుగ్గొలియ ♦ కామని జెంతను జేర్చుకొంచు నే
నే మగవాఁడనంచునిపు ♦ డీపనికగ్గాఁడనంచునంగజా!

అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూచుట నీచులకు నైజమే గదా! కానిమ్ము వీని నాదరిఁ జేరనీకుండ నా సారసాక్షిఁజేరెద

ఉ॥ ఆయుధమేమిలేదని జ ♦ వాతిశయంబును జూపుచుండెఁ బు
ష్పాయుధుఁడీతనిన్గెలువ ♦ నక్కట! నావశమానె వీఁడు న
న్బాయఁగఁ జూతచంద్రసుమ ♦ పద్మమిళిందనిభాంగ భాగముల్
ప్రేయసి! చూపి కన్బొమల ♦ వింట్లను జూపుల తూపులేయుమా

ఓరీ! మదనా! దుర్మద! నాఁడును నీపదనాయుధములీవిధమునఁ బొందుగాఁ చుండెనేరా! శిరీషపుష్పకోమలాంగియగు నా మాధవతీశిరోమణితోఁ బోరవేరా! ఐననేమి

శా॥ ఏనున్జూచెదలేర! మార! కలహం ♦ బెన్నాళ్ళు గెల్వేరికిన్
కానీ నీవిన్నుఁ జేచినన్ననకో ♦ కాలంబు నే వేఁడి యీ
కోనస్సంచరణంబొనర్చి యిదుమల్ ♦ గానంతయుండల్పకే
మీనాక్షింజతనుంచి చూడనొకొ నీ ♦ మీనాలంగో సఖ్యాలన్

(అని చనుదర్ల బురివిప్పయాడు నెమలింగని)

ఇదిగో నిచ్చట నీకేకి నయో [illegible] నాలసంబున ముగిసిన నీకలిమాగాఁ బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని [illegible] యురాలివార్త తెలిసినఁ దెలిసికొనియెద [చేరంజని]

కం॥ చిత్రపువర్ణంబులతో
నేత్రానందకరమైన ♦ నెమ్మీ! బలు తా
పత్రయమునంబడు శోభన
గాత్రిం ఘనవేణిసిందుం ♦ గంటివె చెపుమా

అయ్యో! నానుడులాలింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. ఛీ!

మ॥ పురివిప్పంగను సాహసించితివి నా ♦ పూబోణి లేదంచ లే
పురుడింపంగం దలంతువా విషధరం ♦ బున్ నీవు గన్గొంటివా
గరువంబెంతలొ నెత్తికెక్కెనహహా! ♦ కానీ యిదెన్నాళ్ళు నా
కరియానన్ ఘననీలవేణిం గని నేం ♦ గాంతున్ శిఖండీ! నిన్నుఁ

[అని నడచి యొక కొలను గని] ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజాక్షిని దాగుపర్చినది. ఇవిగోం గచనితంబములు. ఇంక సందేహమేల? అలంతిపోలికలం గనుగొని నంత మాత్రమునం జోరునెఱుంగనౌను గదా

కాంభోజి రాగము: రూపక తాళము.

పద్మశుక్తిశంఖములతో ♦ భాసిల్లుపద్మాకరమా!
పద్మముఖిని మరుంగు ♦ పరచితె చెపుమా 1.
నాకంజనేత్ర ♦ సైకతశ్రోణి-నీకడనున్నది ♦ కాకను బెట్టకు 2.

అయ్యో! యియ్యది బదులిడునా? అవిగోనామూలసంచరించురాయాంచలనడిగెద

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

మరాళరాజమ! ♦ మందగామిని యీ
సరస్సు చెంతనున్న ♦ జాగేల తెల్పుమ ॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బదులిడదయ్యె. కానిమ్మా కాసారవారిజములలోని మకరందమాని యాని మత్తిల్లి ఝుంకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుం జనుచున్న యీ కొదమతేటులు నా మదవతినెఱుంగకయున్నె. ఓమధువ్రతములారా!

హిందూస్థానీతోడి రాగము: [illegible]పక తాళము.

జాలి పూని తెల్పవేడెద [illegible] స్థలములం
బోలికలం దెల [illegible] మీ [illegible] కున్నవారు ॥జాలి॥

కటకటా! మలినుచులు సంగతులఁ దెలుప నేనాఁడైనఁ గంటిమా! పోనిమ్ము తరువులను దరువులపైన బిల్లిగనల్లాడుముద్దుపలుకుల నులికించెడినీ చమవులపులుఁగులను బ్రార్థించెద

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికినిందు ♦ కంటిరె యో ♦ చిలుకలార! ♦ చెప్పఁడీ

పలుక రేమి ♦ పాపమీ ♦ యలుక మీకు ♦ న్యాయమే ॥కలి॥

తరుణిజాడ ♦ లెఱిఁగింపరె ♦ తరువులార! కరుణతోడఁ

గరము మనము ♦ కలఁచెడి నా ♦ మరునిబాధ ♦ మాన్పరే ॥కలి॥

హాహా! మారువల్కరా? ఇది యేమి? [చెవి యొగ్గి] ఆలేమావిగున్నలమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలచుచున్నది. ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! [అని యొ రసాలసాలము దరికరిగి]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవే ♦ కసనఁ ♦ గానఁ గోకిలా! ♦ కడుకృపతో

జాల ♦ మేల ♦ తాళఁ ♦ జాల ॥కలి॥

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితి నే! నాకలకంఠిలేదని కాఁబోలుఁ దన లేస్వగమును బ్రకటించుచున్నది. ఛీ! మదోన్మత్తతనోడబ్డెలియకప్రేలు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపూపాదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. [ఆలోచించి] ఆ-వేరెవ్వరు నామనోహారియే. కురంగాక్షీ! యింకను నన్నేల డాయకుంటివి? నేఁ గనుగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి డాగుడుమూతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్మురమ్మరసితిని [అని చెంతకరిగి] అయ్యో! యెంత భ్రాంతి జెందితిని! ఇది మెల్లమెల్లనఁ జివురుజొంపములు మేయుచు సంచరించు హరిణము కాని వంతనంత మొందించు నా యింతికాదు ఐననేమి? యిదినా చంచలాక్షిజాడ లెఱుఁగకుండునా తెలసికొనియెద

తే॥గీ॥ వెడదనేత్రంబులను గల్గి ♦ బెదరి బెదరి

నీవలెనె చూచు [illegible]చల నే తనిందు

కాంచియుంటివే [illegible]

కష్టముల నంత[illegible] నా [illegible]!

జారా! ఇదియుఁ బ్రత్యుత్తరంబియ్యదయ్యె! చీ! నాకెంతబుద్ధిమాంద్యము పచ్చవిల్తునకు బాసటయై వచ్చుపవనుని వాహనంబైనయిదిపల్కునా? పల్కకున్న మానెఁ గాక మలయపవనునిచ్చోటడించి నాకపకారియయ్యెఁగదా!

ఆహాహా! గంధవహా! నీవుసైతము నాపైఁ జలమూనితివా?

ఉ॥ అండజయాన దండవిడ ♦ కల్లనఁ గ్రుమ్మరుచుండ నాకుఁ గ
న్పండువొనర్పఁ జన్నుఁగవ ♦ పైఁ గల పయ్యెదబాపి ముంగురుల్
నిండుగ ఫాలభాగమున ♦ నృత్యమొనర్పఁగ మై చలింప నా
యండమరింతఁ జేర్చి బిగి ♦ యారకవుంగిటఁ గూర్పవే సతిన్

అట్టివాఁడ విట్టి కట్టిఁడి తనంబునకొడిగట్టి వైరిపక్షంబెట్లులంగీకరించితివో యెఱుంగ!

చం॥ వనమున వీడినట్టి సుమ ♦ పంక్తులలోననె యున్న మేలివా
సనలను నల్గడల్ బరపిఁ ♦ జయ్యన ఘ్రాణములందుఁ జొన్పి నా
మనము కలంగఁజేసి నను ♦ మాటికి మాటికి నెంతు వేల నీ
పనులిఁకఁ జెల్లమయ్యెఁ గద ♦ వక్రతమానుము వేతొలంగుమా

ఓరీ! నీ తులువతనంబు లేరికి సహింపనగును! నీవింత చెనటివగుటనే

చం॥ నలువ సృజించెఁబట్టి నిను ♦ నాశ మొనర్పఁగ గూఢపాత్తులన్
సిలుగులఁ బెట్ట దానవవి ♦ జింకను గొంచు గృహాంతరంబుల
న్నిలువవె భీరువా!

పరుగెత్తినంతమాత్రమున నిన్నపు విడిచెనా? నీ పాఱుపోఁతుతనమె వెల్లడి జేసికొంటివి. అట్లు విడువమి మఱియొక తెరవెఱుఁగమినే కదా

పడియ ♦ నీటెని బచ్చినఁ గ్రోలునట్టి యు
క్షులకు భుజంగమంబుల వి ♦ రోధులఁ జేసితివోర మారుతా!

లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిఱికి మొ[illegible]ల హాయలఁ బొరిగొనును? నీకు వాహనమైయుండుటంజే నీట్లెట్లు నడపి న[illegible] మచుండె. [అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గ[illegible] వే జగ[illegible] [illegible]ంతయు నీ చరితముననె నిండి యుండినరీతిఁ బొడకట్టైన[illegible]లయన[illegible]

సీ॥ నీకీర్తి దిక్కుల ♦ నిండించి హంసుఁడు
పశ్చిమాంబుధిఁ జొరఁ ♦ బాఱుచుండు
రవి క్రుంక నీకీర్తి ♦ రవములఁ దెల్పుచుఁ
బక్షులు గూండ్లకుఁ ♦ బాఱుచుండుఁ
బక్షులేగఁగ క్రేలు ♦ పాడుచు నీకీర్తి
నాలమందలతోడ ♦ నరుగుచుండ్రు
క్రేలు పోయిన వెన్క ♦ రేన్గు స్వచ్ఛమౌ
నీకీర్తి దిశలను ♦ నించుచుండు
తే॥గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను ♦ పాపతతికి
సంతసము గూర్చు సామాన్య ♦ జంతుతతికి
సుఖమొసంగుచునుండెను ♦ సుజనతతికి
భళిర! నీకీర్తిఁ బొగడనా ♦ బ్రహ్మనకైనా

కాని శీతభానుఁడయ్యు నిదియేమి శశాంకుఁడు వేడికిరణములఁ బ్రసరించుచుండె. ద్విజరాజా! పయోముఖవిషకుంభమువా! ఔను తండ్రికి భంగములు కలిగించుటయుఁ జెల్లెలియిల్లు చెఱచుటయు నీకే చెల్లినది

సీ॥ సన్మార్గవర్తన ♦ సల్పుచుందువు గదా
సన్మార్గమేది రా ♦ చందమామ!
కువలయపతివిగా ♦ కువలయపతులను
గుందింతువేమిరా ♦ చందమామ!
రాజువయ్యును రాజు ♦ రాపు పెట్టెదు రాజ
చందమా ఇది యోగ్య ♦ చందమామ!
తమము వారించు నే ♦ త! మము తమమున నే
చంద [illegible] యోగ ♦ చందమామ!
ఆ॥వె॥ యమృతకరుఁడవు [illegible] నాదరిం
చను వియోగజ [illegible]

చాలు వేయియేల? ♦ జగమెల్లెడను నీవు
విషభవుండవగుట ♦ విదితమయ్యె

సుతీయునో మరుమామా! నాసరసాంగి సౌందర్యమునకు సరియౌదునను గర్వంబునఁ బార్వతిను నీమురువెల్ల జూపి సరిగాక గర్వంబు తెలుగనరిగియరిగి కొన్ని నాళ్ళు జనములకనులఁ బడకయయుండి తిరిగి నానమాని నామానిని యౌననమునకు సమానముగుదునను తలఁపూని క్రమక్రమంబునఁ గళలనెచ్చించుచు వచ్చి వచ్చి భంగంబునొందియు మచ్చగంబు మాసని మానవంతుఁడవు గురుద్రోహివి నిశాచరుఁడవు నీతో నాకేమిరా!

కటకటా! ఈమారాదిహాతకులు నను నిలువనియ్యరు. అండజయానా! నాయండలేమినీ యుండగీఁడులు నిన్నును గుదురుగనుండనిత్తురా

ఇదీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రానన నరయుచు నొండెడకేగెద

కం॥ మదనుఁడు కదనమునకు స
మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెదరు ♦ మదవతిఁ గనిసన్
బదులిడి ముదమొనరింపుఁడు
పొదలారా! వెదురులార! ♦ పుష్పములారా!

కం॥ వడివడిగ నడున నడుగులు
తడబడె బడలికను నొడలు ♦ తడిఁ దడిచెనిటుల్
గనునిడుమలు పడి యడలెడు
జడునొడయా నడవి విడతువె ♦ ప [illegible] దవేణీ!

కమాసు రాగము: రూపక తా ము.

హా! నుతాంగి! ♦ కాననమునఁ ♦ గానుపించవే
కోననుంటివో యెఱుంగ ♦ మీనలోచనా! - హా! - హా! - ॥హా!॥
అడవిఁ దిరు ♦ గాడి యాడి ♦ బడలియుంటినే - హా! - హా! - ॥హా!॥
ప్రాణసఖీ! ♦ ప్రాణములిఁక ♦ మేన నిలువవు - హా! - హా! - ॥హా!॥
కలికి! నాయెడఁ ♦ జల్లము మేల ♦ ప [illegible] లోకో - హా! - హా! - ॥హా!॥

పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: మతియొక యడవి. ప్రవేశము: పురుషవేషమున జగన్మోహిని]

జంజూటి రాగము: ఏక తాళము.

నుడువఁ జాలఁ ♦ బుడమిపాల-నేఁ ♦ బడు బాముల ॥ను॥

అడవిన్ ♦ గడువన్ ♦ నడువన్ ♦ వడినేన్ ♦ బడు బాముల ॥ను॥

అడుగా ♦ మడఁగా ♦ నిడఁ గా ♦ న్వడఁగా-నేఁ ♦ బడు బాముల ॥ను॥

చం॥ కనికరమూని తెల్పుఁడిట ♦ కంతుజయంతవసంతజిత్ప్ర కా
శుని గరుణాగుణాకరుని ♦ శూరశిఖామణి సర్వ తేజునిన్
బొనరుసుధీమణిప్రియుని ♦ బూరుషసింహు నుదారమానసున్
గనిన ... నేంద్రవా ... ఖగ ♦ కాననజంతువులార! సత్కృపన్

అకటా! యివి మారువల్కకూరకుండె. పోనిండు నానాథుఁ జూపకున్న నన్నెన నంత మొనరింపుఁడు. అయ్యో!

ను॥ అలుకన్ వన్యమృగాళి గుండెవిడున ♦ ప్లార్భాటము ల్సేయనీ
బలుకానన్ దిరుగంగ నేర్తునెటులన్ ♦ ప్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే
చలమున్ బూనఁగ న్యాయమే పలుకవే ♦ జాగేల రక్షింపవే
కలనైనం దలఁపోయలేదిటు వియో ♦ గంబీదనౌనంచు నేన్

మ॥ అడవిన్ గాచిన వెన్నెలయ్యెఁగద యా ♦ హా! నాథ! నాజీవితం
బెడవాసియని దుఃఖభంగములలో ♦ సీదంగన ... ంగదా
పుడమిన్ భాగ్యముభోగ్యముందలఁపనీ ♦ ప్రేమాలందగన్నిల్వఁగాం
చెడు భాగ్యంబును బొందఁగల్గితినయా ♦ సింపన్మరొండెద్దియున్

హరిహరీ! యెలుఁగెత్తి యేడ్చుటకైన శక్తిలేదయ్యో. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుఁడున్నచోఁ గదా [illegible]ందు బింబప్రకాశ
[illegible]
యినుఁ [illegible] ళ ♦ [illegible] కల్గు
రాజున్నచోఁ గదా [illegible] ♦ [illegible]లు [illegible]

రాజు లేకున్నచో ♦ రాణ యున్నె
రాక గాంచినఁ దిమి ♦ రవిచార మెడఁ బాయు
రాక లేకయె యున్న ♦ క్రాలునె విను
మాధవుఁడున్న కొ ♦ మ్మనొబగు కనుమాధ
వుండు లేనితరిసొం ♦ పుండునేమొ

ఆ॥వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద ♦ మెరయు రాజీవముల్
మిత్రుఁడుండక యవి ♦ మెరయుచున్నె
యుర్విఁ బరమసుఖము ♦ నొసఁగఁ జాలిననాథుఁ
డుండ కున్న మోద ♦ ముండునెట్లు

[అని నడచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుగొని]

కష్టా! మున్నొకతరి సంచారమున నిట్టి జంటపిట్టలనరసి “ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగనె ♦ జంటనువీడక సంచరించునీ
గువ్వలపొందికల్ నడత ♦ కూర్చు ముదంబ”ని తెల్పఁ బ్రేమమై
“జవ్వని! రాష్ట్ర మున్ ధనముఁ ♦ జంచలమెల్లపునున్నె కష్టముల్
గవ్వకునైనఁ గావుసుమి ♦ కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేఱుగానిచో
మరియు

మ॥ ధనముల్ధాన్యములున్ననన్నమయసౌ ♦ ధంబుల్ బలంబుల్ సఖి
జనముల్బంగరుభూగుటుయ్యెలలు వి ♦ స్తారంబుగానుండియున్
గనరేసౌఖ్యము దంపతుల్సతి! వియో ♦ గానన్ భువిన్బీదలై
ననుగానన్దిరుగాడుదంపతులెయౌ ♦ న్నన్ సౌఖ్య మున్ గాంత్రుగా”

అని నన్నూరడఁ బల్కినప్రాణేశుఁడా విధివశంబున నన్ను గానకెన్నెన్నిదు స్థరావ లంజికెక్కెనో కదా! హా! నరహ ! పెనుఁబులిక్రట్టుల పాలుచేసి కంటకశి లావృ క్రూరమృగసంకులస్థాన యిమ్మహారణ్య [illegible] న నీరాహారంబులిడక యలయిం చి, సొలయించి, పొలి [illegible] వే [illegible] [illegible] దుఁ గాని యేమహాభాగునిపాద పద్మంబులు పూజించి [illegible] సుందరవదనారవిందు బిగికౌఁ

గిటఁ జిక్కి దుర్భరచింతాసాగరమీదనుంటినో, యే సుగుణరత్నాకరు చెలిమిచేఁ బ్రఖ్యాతిగాంచనుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నామనోధవు, నాజీవితేశు నెడఁబాపనెట్లోర్తు ఇంక నాకేదితెరవు. అయ్యో! మున్ను నేనెంతఘోరపాపాత్ముఁ రాలను గాకున్నచో నర్థిజనకల్పకద్రుమసమధికసమర్థుని కటాక్షవీక్షణములిప్పటికైన నాపైఁ బ్రసరింపకుండునా

తే॥గీ॥ నీరజాసనురాణి! యో ♦ నీలవేణి!
సైకతశ్రోణి! యో వాణి! ♦ జలజపాణి!
చక్రపాణికోడల! గిరి ♦ జసఖి! యో స
రస్వతీమనోహారి! యను ♦ రాగమిదియె

చం॥ జననము గాంచినంత్రదమునఁ ♦ జక్రిని బెండిలి యాడి మీదనా
యనహృదయప్రదేశమున ♦ నాభరణంబయి యుంటివీవు పీ
డను మన మొప్పమింగద వి ♦ లంబనమేలను నన్ను నట్లె భ
ర్తను గనజాలిబూనఁగదె ♦ తామరసాంఘ్రి! భుజంగవేణి! శ్రీ!

ఉ॥ ఓ యగరాజపుత్రి! యయ ♦ యో! గుణభూషణ! యోసుమంగళీ!
యో యలివేణి! యోరమణి! ♦ యోఫణిభూషణురాణి!యంబ! కా
త్యాయని! కాళి! యీకరణి ♦ వ్యాకులపెట్టెదె నాపుఁజూపు దా
క్షాయణి! పద్మపాణి! హిత ♦ కారిణి! భాసురవాణి! భైరవీ!

అకటకటా! జగజ్జననులారా! ఏలపలుకకున్నవారు? పుట్టిననాటనుండి మీపాదపల్లవంబులే నేమఱకకొల్వనా!

ఉ॥ కన్నడ నేయఁగాఁ దగునె ♦ కావరె నన్ను గృపాంతరంగులై
క్రన్ననఁ బ్రాణనాయకుని ♦ గన్పడఁ జేయరె మాతలారా! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలె పతి ♦ యీశుఁడు కావున వానిపైడి యీ
యన్నులమిన్నలుండు టెటు ♦ లారసిచూడరె నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తప్పొనరించుచ [illegible] వేశంబు [illegible] పాకారంబు ధరించిన చందంబు మరచి యిట్లడలఁజెల్లు [illegible] పల [illegible] నిదిగదా సమ సాము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘటిల్లుట [illegible] బుద్ధి [illegible] గటయు సంభవించు.

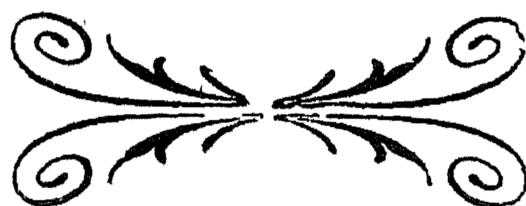
కానసెట్టులైన గోడు మాని యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేష శాయినొకమారు స్మరియించి వీడ్కోలనియెద. (ముకుళహస్తయై)

దండకము: —శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యచోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా! మురారీ! హరీ! సారసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాథాళిపక్షా! ననుంబ్రోవకున్నాఁడవా వేదముల్దెచ్చియా బ్రహ్మకర్పింప మత్స్యంబవై సోమకుంజంప వారాసి సంచారమున్ జేయుచున్నాఁడవా! లేక కూర్మంబవై మందరాద్రిన్ దగన్మోయుచున్నాఁడవా! కాక సంద్రంబునన్మగ్గి యున్నట్టి భూదేవినిన్గొమ్ముపై నిల్పఁగాఁ బెన్వరాహంబవై య నున్నాఁడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదునేఁడీ హరింజూపరా యంచు దైత్యుండు ఁడించుచుండన్ నృసింహంబవై లోనికంబంబునందుద్భవంబందియున్నాఁడవా! గుజ్జురూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాఱుండవై మూడుపాదంబులే మోపఁగాఁ జాలు భూమిన్ బలిన్ గోరి పాతాళలోకేశుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! జామదగ్న్యుండవై నీకుతారాహతిన్ రాజమార్తాండులన్ నాశమౌనట్లుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! కౌసికుం గూడి ఘోరాటవిన్ దైత్యులం జంపుచున్నాఁడవా! లేక సీతాసమేతుండవై లక్ష్మణుండుండరాఁ బర్ణశాలాంతరాళంబునన్ వాసమున్నాఁడవా! లేక మారీచమాయాకురంగంబు వెన్నాడి చక్కాడుచున్నాఁడవా! యట్లుకాకున్న సౌమిత్రితో దండకారణ్యసంచారమున్ జానకిం గాంచనై చేయుచున్నాఁడవా! కానిచో వీరు సుగ్రీవు సఖ్యంబునన్ భూమిపుత్రీసమాచారమాలించి యాపిమ్మటన్వానరుల్గూల్వ వారాసి బంధించి లంకన్ బ్రవేశించి క్రూరాధమున్ రావణున్ ద్రుంచుచున్నాఁడవా! రామకృష్ణుండవై పూతనన్ మున్నుగాఁ గల్గు ప్రచ్ఛన్నరాకాసులన్ దున్మచున్నాఁడవా మన్నుదిన్నాఁడక్ లేదులేదంచు లోకంబులక్ దల్లికిక్ నోటఁ జూపించుచున్నాఁడవా! లేక కాలాగ్నికీడౌ విషంబున్న తోయంబులన్గాళియుక్ బద్ధి గల్గక్ శిరోరంగదేశంబునక్ దాండవంబాడి నొప్పించుచున్నాఁడవా! యర్ధరాత్రిక్ మహాభీకరంబైన దావాగ్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ! కృష్ణా! కృపాళూ! తరన్ బ్రోవవేయన్న మీగల్గువుల్మోయుఁడే నార్పెదన్ దానినంచుక్ భుజింపంగనున్నాఁడవా! గోపికల్ స్నానమాడంగఁ జేలంబుల న్వీడి నీరంబులన్జొచ్చి కేళిన్మనుంగక్ బరీక్షింపను ంబుల్ నా రివస్త్రంబుల సి భూజంబుపైనెక్కియున్నా [illegible]! యంబరంబు[illegible] పక్ గ్గ వోనాడ వ్వంగదే యంచుఁ బ్రా ంచు [illegible] వేస[illegible] ము [illegible]సంబునక్ నర్మవాక్యంబులం బ ల్కుచున్నాఁ వా! [illegible] ప చ్ఛత్రంబుమై శైలరాజంబు

లేహ_స్తపద్మంబులనాల్చియున్నాఁడవా! మాతులుండైనకంసుంజలంబూని పీచంబ డంగించుచున్నాఁ వా! రుక్మిణీదేవిసందేశమాలించి కాత్యాయనీమందిరప్రాంతప్ర త్నంబులన్దాగియున్నాఁడవా! క్రీడి దాయాదులనెల్ల సారథ్యముం జేయుచున్నాఁ డవా! బుద్ధరూపంబునన్ ధర్మమార్గంబులన్వీడి పాషండులై యుఁ దైతేయులన్ న్యాయమార్గంబులన్ ద్రిప్ప యత్నించుచున్నాఁడవా! కల్కివై దుషాదారవిం దంబులన్గొల్వకే శూన్యసంశీలురై యున్న విప్రాళినిన్ శూద్రభూపాలురన్ వెండి స న్మార్గులంజేయుచున్నాఁడవా! కారణంబేమి నన్ బ్రోవకున్నాఁడవో దేవదేవా! ముకుందా! విచారాంధకారంబునన్ జ్ఞానశూన్యంబునం బేలెదన్గాక నీకుంబరాకేది యో యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమానమున్ గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్గావలేదా కుచే లార్తిఁ బోఁదోలలేదా పనుల్గల్గియున్నం బ్రపంచంబునన్నీకు మాకేది నాగోడుమా న్పన్ గదే నాథుఁ గూర్పన్ గదే సర్వభూతాత్మకా! దివ్యమూర్తీ! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః (నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

షష్ఠాంకము: ప్రథమరంగము.

[స్థలము: ఉద్యానవనము. గుణవతి శోకతప్తయై పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

నవరసకన్నడ రాగము: ఏక తాళము.

హా! జనకా ♦ హా! జనక నన్ను వీడితివే ♦ నీజవ్వ దవ్వ జేసితివే ॥హా॥

కోమరితపై ♦ కోమరితపై ♦ మమత తొలంగెనే ♦ యమరులఁ గూ ♦

డిమనుచునుంటివె ♦ మనుచునుంటివే ॥హా॥

హా! నాయన నినువినా నయనములువే ర్లోకనిఁ గననేర నేర

వుననుఁ గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము ॥హా॥

ండ్రీ! తండ్రీ! నీకొక్కపూరుషకిశోరము జనింపమిఁ గదా యొరులనపేక్షిం పనయ్యె అయ్యాదివానిము. నావివాహానంతరంబైనఁ గొంపోక యాకతినవి నిన్నింతటనె యంత మొనరింపవ నా! కట్టా! యార్నెల గడువొసంగి "రాజపుత్రీ నీ యిచ్ఛవచ్చినరాకొమరు నీవు పెండ్లియాడుము. లేనిచోఁ బిమ ట నిన్నే క్షత్రియకుల జునకైననిచ్చి యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభి షిక్తుఁ జేసెదన"ని వాక్రుచ్చి యున్నాఁడే యీ మంత్రివరుఁడు నేనేమి సేతు! ఎల్లి యొక్క నరపతిసుతుని జంటఁ గొంటి నా కంఠమున కురిత్రాడు వోయింతురు కాఁబోలు. అయ్యో!

చం॥ మనసున కెక్కినట్టినవ ♦ మన్మథునుత్తముఁ బెండ్లియాడ

జనములు కోరి తెచ్చిన ద్వి ♦ జన్ముని నే వరియించుటెట్లు

ఇసీ! నాకేది యొనర్చుటకునుపాయాంతరము లేదయ్యె. నానుడులాలించు వారైనలేరైరి

కా

వున జనకుఁ [illegible] వేఁ [illegible] షు నే [illegible] నాత డు పోయినట్టిపో

కను జనులే లే [illegible] గను [illegible] మట చుఁ దోచెడిఁ

అక్కటా! ఈనవీనలతాభవనంబుల సంచరించుటకిది కడసారి యౌటచేఁ బ్రేమాతిశయంబున నే వర్ధిపొందించిన వీరలకు నాయుదంతం బెఱిఁగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులఁ దాఁ ♦ బాలుపు వహించిన

మల్లియా! నీపూలు ♦ గిల్లఁ బోను

బంగారమును బోలి ♦ రంగారు చేమంతి!

జడనింక నీననల్ ♦ ముడువఁ బోను

అయ్యో! తరుణశాల్యశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతిశయోల్లాసంబున మునింగి మీకుఁ బరిపరి విధములఁ బరితాపము గలుగఁ జేసినను నన్నాదరించు మీ మేలిగుణములత్యంతప్రశంస నీయములు గదా!

లేపర్ణములు బైటఁ ♦ జూపుచూతములార!

సలిలంబులిఁక మీకుఁ ♦ జల్లఁ బోను

ఆహా! [అని నిట్టూర్పు విడచి కొంతతాళి]

కల్వతామరలున్న ♦ కాసారమా! నీదు

జలముల నిఁకఁ గ్రీడ ♦ సలుపఁ బోను

[అని దీర్ఘాలోచనపరురాలై నిలచును. జగన్మోహిని దుఃఖించుచుఁ బ్రవేశించును]

సీ॥ ఎన్నఁడు నాకు నీ ♦ పున్నమచంద్రు హ

సించు మోము గని వ ♦ సించుటబ్బు

నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ యింపైనగాత్రంబు

కౌఁగిటఁ జేర్చెడు ♦ కాలమబ్బు

నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ వన్నియ చెక్కిళ్ళ

ముద్దులు గొనియెడు ♦ మోదమబ్బు

నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ హేమపదంబులు

పూజలొనర్చెడు ♦ పుణ్యమబ్బు

తే॥గీ॥ నెన్నఁడైనను నిన్ను నా ♦ కన్నులారఁ

జూచు భాగ్యం [illegible] ఁక ♦ నో [illegible]

దానసే నే మన [illegible] చ

జీవితేశ్వర [illegible] భుఁ [illegible]

గుణ:— తే॥గీ॥ కటకటా! యిఁకనెప్వారు ♦ కలయఁ దిరిగి
మేలిపూసువాసనలను ♦ గ్రోలి క్రోలి
చాయల నొకింత సేపు వి ♦ శ్రాంతి జెంది
జలములానఁగి సాకెదరో యో ♦ చారువనము!

ఈజన్మమున నీకనే యుపచారములఁ జేయ. జనకా! నిన్ను గలయఁ జనుచున్న నీ పుత్రికామణిం జేరఁదీయుము హా! [అని మూర్ఛనొందును]

జగ:— ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్తధ్వని వినవచ్చెడిని. అది నా నెచ్చెలిది కాదుగదా! పోయిపరీక్షింతు [సమీపించుచున్నది]

గుణ:— [లేచి] హా! తండ్రీ! కాలాతీతంబగుచుండెఁ గాఁబోలు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి (అని సరస్సునకరుగుచు మార్గమధ్యమున జగ:—నిగాంచి తెలతెలబోవును)

జగ:— ఔరా! యీ కన్నెలమిన్న యెవ్వరో విన్నఁదనమున నున్నయట్లీ పెవదనము తెలిపెడిని. ఈపట్టణమేదియో యిందలి వైచిత్ర్యములేమియో యీ పెనడిగి తెలిసికొనియెద. [అని సమీపింపఁ బోయి] అయ్యో! పురుషరూపంబుననున్న నే నీ మెకడనుఁ జనిన ముప్పవాటిలునేమో? కాకున్నను నావచనంబులకీ పుష్పిణి ప్రత్యుత్తరంబిడునా? కానిమే మైనసరే నేనీపె దగ్గరి మాటలాడింతు [దగ్గరకుఁ బోయి] మానినీతిలకమా!

గుణ:— [భయసంభ్రమాశ్చర్యంబులాదుకొనఁ గ్రేఁగంటిచూపులు ప్రసరించుచుఁ దనలో] ఆహాహా! యేమి యీశృంగారాతి! కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుఁడెవ్వఁడో! మనమా కలత వడకుము [అని చనఁ బోవును]

జగ:— చెలియా! నిలువుము. అని తనలో] ఈ మెకింతలోనసె ముఖంబున నొకవిధంబగు మార్పు జనించెనే? మునుపటివలెఁ గాక

చం॥ మొగమనుచంద్రుఁడౌర!నగు ♦ పున్నమవెన్నెలకాయనందు పైఁ
బొగలనునేత్రముల్ విడువ ♦ దొంగలవోలెను డాగియుండె యా
సొగసగుఘోణచంపకము ♦ చూచుచుఁజూడ్కులతేంట్లుబాఱఁగా
వగనెడఁ బాసి [illegible] కన ♦ వచ్చెడి [illegible] హేతువేమియో

[ప్రకాశముగా] [illegible] మమేది? ఈపట్టణవిచిత్రము లేమి? నీకేనేమియుఁ గీడో [illegible] ప్రవిస్తారముగా నెఱిఁగింపుము. నీవు నా సోదరివి సుమీ [illegible]

గుణ:—(తనలో) అయ్యయ్యో! ములుకులఁ బోలు పలుకులాడఁ జొచ్చె నే [ప్రకాశముగా] పుణ్యపురుషా! నేనీ యూరి రాజుకొమార్తను. నాపేరు గుణవతి. నాపితృమరణానంతరమునుండియు నీ పట్టణమరాజకమయి యుండె.

జగ:—కట్టా! నీకెట్టి యాపద ఘటిల్లెను! నీ తండ్రికి పుత్రసంతానములేదా?

గుణ:—శూరాగ్రేసరా! సూనులు సున్న యౌటనే నాకు మఱింత చేటువాటిల్లె

జగ:—అది యేమి?

గుణ:—జనకుఁడు చనిన యనంతరము మంత్రిసత్తముఁడు నన్నుఁ జేరఁజీటి "రమణీ! నీకార్నెలల గడువొసఁగితి. నీయిచ్ఛవచ్చిన రాకుమారుఁ బెండ్లి యాడుము. లేనిచోఁ బిమ్మట నిన్నే త్క్ష్మాపాలబాలకునకైన నిచ్చి యుద్వాహంబొనర్చి యాతనికిఁ బట్టము గట్టెదము"నియె. ఆ యవధి దివసములు నేటితో సరి. నాకేమియుఁ దోఁచకుండె [ఏడ్చును]

జగ:—ఏడువకు కలవాణీ! ఏడువకు

గుణ:—నవమన్మథాకారా! మీరేవంశజులు? ఎందునకై యిటులేతెంచితిరి?

జగ:—చం॥ నేనొక రాచబిడ్డను వ♦నింజొరఁబాఱితిమిత్రుఁగూడియా
మానధనుండు వీడినను♦మాయముకానెటొ నేను వానికై
కానలఁ బట్టణంబులను♦గాంచుచునుంటిని గాని నేటికిన్
గానఁగ రాఁడు నిక్కమెఱుఁ♦గన్ సఖుఁడుండెడుచోటదేదియో

గుణ:—[తనలో] ఒళిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుప నాకిట్టి యుత్తమపురుషుఁడు లభించె. కాలయాపనమేల? [ప్రకాశముగా మనోహరా!

జగ:—(భయవిస్మయముల) తాళుము తాళుము మాని—

గుణ:—రమణా! వెన్నియన్నను సరే నీయండనుండ నే నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! మరల నాకిదియొకటి నూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమిసొనర్చుదాన నిఁక♦నేదియొమార్గము తప్పుకొంటకున్
గామిని కేను పూరుషుఁడఁ♦గానని తెల్పనె—యట్లు తెల్ప నా
కేమివిపత్తుమూడునొ—య♦దేటికి ఘోరమనంబు తోడనో
భామిని! నన్ను [illegible] [illegible] [illegible]మునో బాధపెట్టునో

అయ్యో! నాకెయ్యది [illegible] జూతుఁ గాక తొలుత నీకిది తగదని ప్రా[illegible] ంతు. [[illegible] ద్రావసీ [illegible] కష్టాంబుధిమూలలాడు నన్నిట్టి కోర్కె [illegible] నగునా! [illegible] ంపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరముఁ బోఁదోల సమర్థుఁడవైన నీవే యిట్లున్న నాగతి యేమగునో తలంపుము. అదియుఁగాక నాచరిత్రము కడముట్ట వినుము. నియమిత కాలంబు నేటితోఁ జెల్లనుండుటచే మంత్రివరుఁడొసఁగువరుని జెట్టఁబట్టనిచ్ఛ జనింపమిచే నేనీ యుద్యానవనసదననిలయమునఁ బడి దివికేగఁ దలంచితి. ఇంతలో నీదివ్యసుందరవిగ్రహము కంటఁబడ విచారాంధకారమెడఁబాసి సూగ్రహం బు నీడింపఁ జొచ్చె

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

ఆరయుమా ♦ ఆరయుమా—నా వెత ♦ మారసుందరాకారా! ధీరా
మారు ♦ క్రూర ♦ నారాచపరంపర ♦ బారికినే నోర్వఁగ లేరా
ఆరసినా వెతలన్ ♦ గారవమింపారఁగ ♦ జేరఁ దీసెదనుచున్ ♦ నో
యుంటి నేనిఁక ॥ఆ॥

జగ:—తగవగునే ♦ తగవగునే—తలఁపక ♦ తరుణిరో! నన్ గోరన్
బాగు ♦ బాగు ♦ వేగిరపడి ♦ వే గుదిగాకుము శ్రీసుతధ్వాకిలకు
మగువరో నన్గోరన్ ♦ జగమునిన్ను గనినన్ ♦
అగడుపర్చుఁగా నన్ ♦ వగనుమానుమింకన్ ॥త॥

గుణ:—నీమనసు కరఁగదా!

హిందూస్థా భైరవి రాగము: ఏక తాళము.

రార ♦ మార సుకుమార! ♦ రార ♦ మార
మార ♦ క్రూరు ♦ బారికినే నోర్వఁ జాలఁ ద్వరఁ గావుమిఁక ॥రా॥

జగ:—గోర ♦ మేర—నారి! నను ♦ గోర ♦ మేర
మార ♦ క్రూరు ♦ బారికినీవోర లేక సగ్గవయుఁగ ॥గో॥

గుణ:—మృగయుభంగి ♦ రగులు ♦ వగను ♦ నెగడ—నోర్చెదె ♦ మగువ ♦
మిగుల ♦ వగలఁ [illegible] గుల ♦ నగడు [illegible] దే॥సుకుమార—రార మార॥

జగ:—ముగుద! నీ వే వగ మ [illegible] వుఁ దెల్పితి
నగవె ♦ జగన [illegible] గుల ♦ [illegible] ల నేటికి ॥నారి నను గో॥

గుణ:—సుగుణమా [illegible] ను నిన్న [illegible] ను నగుబాటులు?

గుణ:—కీరవాణీ! సలలితవయోరూపములు బాగుగనాలోచించిమరికోరవలయును గదా

గుణ:—రాజవరా! నీసౌందర్యమునకు సాటి నీవె గాని వేరొకరు లేరు తప్పమొనర్చెదను సంశోకరీతు గాదు. వయసునన్నా పిన్నవు. "గుణంజేతి కంకణమునకు అద్దమేటికి" యనట్లు గుణములకా ప్రాణసఖుండవు గాన్పింపవు ఘనశోభాంగణములంబ పడి యు సుమాంగుళ సౌశీల్యములు చాలవా! నలమున కుత్రియుఁ వు.

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

సుకుమారసుందరా! ♦ కోరియుంటిరా ♦ నారీనే చనికు ♦ మేరగాదు రారా ||సు||
సింగారునిశిరముల ♦ బారికోర్వకనే ♦ గోరితిరా మారు ♦ దారిజూపవేర

జగ:—ప్రేమనందును ♦ భామినినీవిట్లు ♦ కామమునన ♦ న్యాయములు పెట్టఁగ
నిను వేడనైపోవఁజాలఁడనగు నన్ను గోరుట నమ్మిపాడిగాదా దోషింపుము

గుణ:—గుణములు గాని ధనధాన్యములు గావు దేహికిఁ గావలసినవి.

హిందూస్థానీ భైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల ♦ మేలరా! ♦ తాళ ♦ జాల ♦ మేలరా! జాలి లేదా కో ||తాళ-జాల||

జగ:—మేల ♦ మేల్కొకో ♦ బాల ♦ మేల ♦ మేల్కొకో ♦ బాలి మేల్కొకో ||మే||

గుణ:—చూడనో నొకో—బళిర! ♦ చూడనో నొకో ♦ వేడిన చెలిఁ ♦ గూడ
ని యొకి ♦ మీరఁడు ♦ దేవుజగములందుఁ ♦ బాడిగానొకో ||బళిర-చూ||

జగ:—మోసనుమెఁ గా—రాని ♦ మోసమయ్యెఁగా ♦ గాసిపెట్టనేల నే
దవు ♦ భాసురాంగి! లంపకుండ ♦ నీసమైనను ||గాక-మో||

గుణ:—సుగుణవర్యా! నెమ్మదిని బాగుగ నాలోచించి చేసిన పనియేసుమా?

జగ:—కరియానా! నేన .. లంపను. తొలుత సౌందర్యమునకు వలచి యనంతరం బ
శ్చాత్తాపపడువారెంత గుతేరు?

గుణ:—భూరమణా! నావిచారము బాలుఁదోలగల నీపీకతినవాక్యు—లచేఁదొలి సెలు
గులకుఁ దోషుగా నా యాలుగునిల్లుకొ ప్రిలఁ ద్రోయుచుంటివి

యదుకులకాంభోజి రాగము: రూపక తాళము

మానినీనవమదనా!—యా ♦ సూనశరుని ♦ గ్లాసిఁ దీర్చుము ||మా||
కన్నులు ♦ గలిగినందులకు ♦ గాంచవలసి [illegible] భాగ్యము నీ
గాత్రమును ♦ గాంచి ♦ [illegible] ||మా||
కాయము ♦ గలిగినంద[illegible]క సంగ: [illegible] నర్చి
కంతుని బలు ♦ పంట [illegible] నర్పఁ [illegible] చితి ||మా||

జగ:—వామాక్షీ! నామనోదుఃఖమారయకే నన్నిట్టియుత్కృష్టమైనకోరికఁ దీర్ప మనుచుంటివి. నీకోరినప్రియుఁడు దొరకమిఁ బ్రాణపరిత్యాగమొనర్ప నిశ్చయించిన నీవంత యెంతయో నాప్రియుఁడు కానఁబడమిఁ గల్గుదుఃఖము నాకునంత యేగదా? అయ్యో! నాకన్న నీకింకను సౌఖ్యమే. ఏలయన నీవంతఃపురోద్యానవనంబుల సంచరించుచు మిష్టపదార్థంబులనారగించుచు చీనిచీనాంబరంబులఁ గట్టి మెలఁగుచుంటివి. నీకుఁ బ్రియుఁడు దొరకఁడను చింతయేకాని నావలెఁ బ్రాణమిత్రుఁడెడఁబాసి కనఁబడఁడను వంతలేదు. మఱియు నేఁ దిరుగరాని దేశంబులు తిరిగి పొందరాని కష్టంబుల నొందుచుంటిని.

గుణ:—కష్టముల కెడపగు ను పాయముల నే కదా నేనుడివితి. ఔరా! సిరి రా మోకాలొడ్డువాని నిన్నొక్కనిఁ గంటిని [తనలో] ఈతఁడే నెన్నియన్న వినకుండె. ఇఁకవీనిఁ గెలువనుపాయమేది! (ఆలోచించి) నేనిసుమంతక ఠినముగ సంభాషింతు నప్పటికైన వీనిపట్టువీడకుండునా [ప్రకాశముగా]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము

కరఁగకుండెనా? క్రూరా! నీ యెద ||క||
ఆరయుము ♦ నారిని నన్ ♦ మార ♦ క్రూరు ♦ బారిఁ జేర్పక ||క||
అన్న! నీయెద క్రూరచిత్తా! ♦ యెన్న వజ్రమో లోహమో కా
కున్న చోఁ ♦ గన్నీరునించు ♦ నన్ను జూచి జాలి గొనవు ||క||
నీతులు నీటను గల్పనా ♦ ఖ్యాతి మంటఁబెట్టి కాల్పనా ♦ నాతియు
న్నురన్న నేరా! ♦ పాతకంబు కాదటరా! ||క||

జగ:—[తలపంకించుచు] మగువా! యిది నీకుఁ దగదు అని యాలోచించును]

గుణ:—కాతరతను ♦ నాతి వీడెదె ♦ చేతఁగానివానివ్రాలె ♦ కూతలఁగూసెద వేరా! ♦ కైతవమును వీడవేరా ||క||

జగ:—(తనలో కట్టా! నేనేమి సేయుదు

గుణ:—వేయి ...న్న నిన్నువిడచుటసున్న. రమ్ముకౌఁగిలిమ్ము [అని మీదికరుగును]

జగ:—[చేయి యడ్డుపెట్టి తప్పుకొనుచు

ము[illegible] రాగము: [illegible] ఏక తాళము

తాళు ♦ తాళు [illegible] కొ [illegible] నీకు ♦ మేలౌకో
గుణ:—చాలు ♦ చ[illegible] తు [illegible] పెలఁ బోకుమింకఁ
దాళఁ ♦ జాల ♦ [illegible] ♦ మే [illegible] వేమిరా

సుకుమారమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను పట్టి బంధించి యాయినఁ జనెదను.

జగ:—[లోలోన] అయ్యయ్యో! యీ మె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజునై రత్నపీఠికనధిష్ఠించి యిష్టములకెడమై నాజీవితేశుఁగను గొను నుపాయము లనొనర్తు. [ప్రకాశముగా] ఒప్పులకుప్పా! నేఁ జెప్పినట్లెల్లపనులకీ వొప్పుకొన్న చో నీకోరిక నెరవేర్తు. లేద నేనిట్టులనే నామిత్రునెమకుచుఁ బోదు

గుణ:—[సంతోషవదనారవిందయై] ప్రియా! మీయాజ్ఞలకెల్ల బద్ధురాలనే. నేనెట్టి కృత్యమైనను శిరసావహింతు. నాముద్దుచెల్లింపుము [కౌఁగిలింపఁ బోవును]

జగ:—ఆఁగుము గుణవతీ! యింత వేగిరపాటేల? నావచనంబులన్నియు వినుము

చం॥ వనరుహనేత్రరో! వినుము ♦ పట్టితి నొక్క వ్రతంబు నార్నెలల్
జనినయనంతరంబదియుఁ ♦ జక్కన నేగును దానిదీక్షతోఁ
డను నెరవేర్ప నెంచితిని ♦ డంబుగలట్టి చరిత్రు నా ప్రమి
త్రు నుతపవిత్రగాత్రుఁ గన ♦ స్తోత్రమొనర్ప ముగానినంతలోన్

ఆ॥వె॥ ఆరునెలలలోన ♦ నాతఁడు రాకున్న
నపుడు చూచుకొంద ♦ మంతెకాని
కోర్కె తీర్పుమనుచుఁ ♦ గోరిననీలోనఁ
దీర్పఁ జాల నిపుడె ♦ తెల్పుచుంటి

ఇది నీకు సమ్మతమేనా చెప్పుము

గుణ:—[కొంత యాగి] నీవు చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతునని నేనీవరకె యంటి

జగ:—మఱియొకమాట. ఈపట్టణముబయలున నొక సత్రము గట్టించి దానిగోడలపై నలుదిక్కుల నేనొసఁగు చిత్తరువుల నిర్మింప నొక చిత్రకారకు నియోగించి దానిఁగని దుఃఖించువారిని, దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లు కొందరుభటులనచ్చోనిల్ప మీ ప్రెడతోనుగ్గడింపుము

గుణ:—ఈరాష్ట్రిమంతయుఁ బాలింప మీయ నమ్ము కానుండ వేరె వారి వీరిఁ గోరనేల? మీ యిష్టప్రకా [illegible]

జగ:—అట్లొనర్చిన ప్రత్యే [illegible] ంపనవసరముండదు ప్రస్తుతము నేరాజ్యభారము [illegible] సు నిను [illegible] గ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱిఁగింపుము

గుణ:—చి మట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమునకరుగుదము రండు.
జగ:—చెలీ మార్గమును జూపుము. నడువుము [ఇరువురు నరుగుదురు. తెరపడును.]

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: ఊరవెలుపలిసత్రము. ఇరువురు సేవకులు కూర్చుండియుందురు]

మొ:—ఏమిరా! మననూతనప్రభువు గుణవతీదేవిగారికి నిష్టుగా స్థిరముగా నైననుండ దేమి?
రం:—సరిలే. ఇష్టుగోష్ఠిగానున్నంత మాత్రమునకై యౌనా? మనోరథమీడేరెనా యేమి? ఇంకను నక్కోశస్వీకరించుచునే యుండెను. అదేమిరో కాని యాతని చరిత మెల్లరకు సంశయముగానే యుండెను.
మొ:—కారణమేమి?
రం:—ఏమో రాజైనవానికీ సత్రమేమి? యుండుట సీపుందర స్త్రీసాంగత్య మేమి? యీకట్టడి యేమి! ఇవి యన్నియు జూచినీ—
మొ:—సరి సరిరా! యింతమాత్రమునకేనా! ఈకాంచనాంగినింగాంచినంగాని యా క్షితిపతి రాడనుకొని యీ పన్నుగడ పన్నెనేమో?
రం:—ఓరీ! పి...వాడా! నీవింకను జవదారిసే యుంటివిరా! కొంచెము ఆలోచించుము? ఆ వులనాకలములుతిని మను జవదారులైనను మనగుణవతీదేవిగారి నొక్కకంట క్షణమాత్రమగపడినను జాలును దపోధగ్నులరై యామెపాద సేవసేయ నిచ్ఛగింతురే? అటువంటిది యీ రాజు—
మొ:—ఉండుముండుమేదియో ధ్వనియయ్యెడిని.

[ప్రవేశము: ధనపాలుడు]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము.

ఏరీతి సైరింతునె ♦ వ్వారిని వేడుదును
మారసుఖము దీర్చు ♦ నారి యహా! ♦ పాటిపోయె ‖సేరీ‖
ఆదరింపనిటు రాగదే ♦ వేదనలు బాపగదే
పాదచారుడనై యెన్నా ♦ ళ్ళైదనోర్తు దుఃఖాంబున ‖సేరీ‖
అప్పగిదిని వ్రతము [illegible] ♦ నొప్పులకు [illegible] నునన్ని
య[illegible]ల మునిం? వే[illegible] ‖సేరీ‖
చేసికొన్న భార్య [illegible] ♦ [illegible] కొన్న
పీసమైన నెంచక [illegible] సమి[illegible] ‖సేరీ‖

హా! జగన్మోహినీ! నన్నింతవరకుఁ దెచ్చితివి! నమ్మించి నమ్మించి నా గొంతుఁ గోసితివా? బాగుగా బుద్ధి జెప్పితివి మరలశక్యమైన నెత్తుకొండఁ సిల్పితివి. "ధనమూలమిదంజగత్తు" ననుదిపి మర్మిగనా ఇష్టమృష్టాన్నము భుజించునాకు గంజి సైతము లేకుండఁ జేసితివి. ఇంతవంతఁ బెట్టినను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండ నే పంతము వహించినది. అయ్యయ్యో! యీక్షుద్బాధకెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సత్రమువలె నున్నది. దీనిఁ జొచ్చి యెవ్వరినైన నడిగి నాయాఁకలిఁ బోకార్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో ఓకుసుఁడు వలెనున్నాఁడు

ధన:—[లోనికరుగుచు ద్వారముననున్న జగన్మోహినీప్రతిమనుగని] ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము! ఇదిగో నాకబ్బెను నాబిబ్బోకవతిపునఃదర్శనము [అని కౌఁగిలించి రాతిబొమ్మఁగా నెఱిఁగి "హా" యని మూర్ఛమునుఁగును]

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీప్రతిమఁగని తెలివిదప్పె రమ్మింతని సనీపింతము

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియేమి? నిర్భాగ్యుఁడనైనను నీపాదసేవకై కొనయూపిరినున్న నాకా భాగ్యము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం:—ఏమోయీ! యెవఁడవు నీవు?

ధన:—(వినకయే) నన్నుగూడ నీలోఁ గలపుకొమ్ము

మొ:—ఒరే! వీనికి వెఱ్ఱిపట్టినట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్రకారము వీనిఁ గొనిపోవుదము [చెరియొకరెక్కపట్టుకొని తీసికొనిపోవుదురు]

[బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

అమ్మ! యెంతపని సేశావె లమ్మిడీ-దొంగిలమ్మిడీ-ఖాసిలమ్మిడీ-నెత్తులమ్మిడీ-సీ-యెంతపనిసేశావె లమ్మిడీ

నానాగాల్లసల్లపిల్సుకొత్తెలమ్మిడి-సీ-పిల్లాగదాశ్రానలమ్మిడి - సీవింతస స్కు-తీస్కొ-చ్చావే సదిరా-సీ-పెల్లమన్నా-హోల్లంతా సితగ్గొట్టావ్ లమ్మిడీ-లమ్మిడీ-లమ్మిడీ-లమ్మిడీ ॥యెం॥

లంజా కొర్కొ-త్తా-ము[illegible] ర్కొ-త్తా- [illegible] సుర్కొ-త్తా-నీపు- దో ర్కొ-పో-దొర్కొ-పో-[illegible] లమ్మిడీ ॥అమ్మ॥

ఆయ్యయ్యాయ్యయ్యో [illegible] నై వలే [illegible] సూమ్మయ్యా [అని పల్లు కొనుచుము]·లంజా! న[illegible]! శల్లాగ [illegible] నాకెక్కడదొర్కావే!

నిన్ను తగలెయ్య తిండిగిండి లేకుండా యెన్నా నుండి తిరుగుతున్నానే. బయ్యం లేకుండా తిరుగుదామంటే యేతొత్తుకొడుకు నూ దొంగోడని తన్నాడో అనాడొం కల్నాట్నుం చీపుట్టిలా ట్నుంచి తక్కితక్కి నక్కినక్కొత్తే నావొల్లంతా కొట్టు కుపోయిందే. దేశాత్తె ంచిక్కడ కొచ్చానే [సత్రమును గని] యిదిగో యియ్యాల కిక్కడుండి సాయంత్రంవైన తరోత పోవాలిగాని యిప్పుడూర్లెకెత్తే మనపని మ ట్టం. [పోయి ప్రతిమఁ గని ఆఁ-ఆఁ-యిద్గో. అమ ! నీయిల్లొల్లకాడుగాను. అ మ ! నిన్నుకోసెయ్య! యి క్కడున్నావంటే లంజా యింకదొర్కావ్ లే యిప్పు డె క్కడికెల్తావ్. నేకనుక్కోలేననే దాకున్నావేంయ్ రా యింకా నన్ను బుట్టిలో పెడ్దామనే నీయెత్తు. నే నూశాలే

[ప్రవేశము: బంట్రోతులు]

మొ:—ఓరీ! వీని నెందుననో కొట్టులో వేయించె

రెం:—అదేమో. కాని మరల మరియొక్కడిక్కడ సి మయ్యె. చూడుము.

మొ:— చూచి] ఓహో! త రగా రమ్ము అని దొం ను సమీపింతురు]

బల్లి:— వారలఁ జూడకయే ఇద్గో లండీ చీల్తా! చంపేత్తా తన్తా యేంయింకా నాద ర పత్తాయనుకున్నావే నీ యేసాలు అని తన్ని భయమున గుండెలు కొ ట్టుకొనుచు) అయ్యో! యిదేంయిటిదేంయిటి రాయిలాగుందే [అని పట్టుకొ ని చూచి] అయ్యబాబో! నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం రాయయ్ పోయిం ద్రా దేవ్ డా (యేడ్చును)

రెం:—ఓరిది మరియు నాశ్చర ముగా నున్నదే. ఓరీ! నీవెవఁడవు! రమ్ము రమ్ము మారాజుగారి యాజ్ఞయైన .

బల్లి:—అయ్యొ బాబో! నే దొంగ్నాను నేనిక్కడ పన్కుందామనొచ్చాను. న న్నొదిలెయ్యండి నాయెన్నా నే పోతా

రెం:—ఓరీ నిన్ను విడచుటకు వీలులేదు

బ :—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యందే నన్నెందుకు —

.. :—ఒరే నోరత్తకరమ్ము [బల్లి:-బాబోయ్ బాబోయ్ యని యేడ్చుచుండఁ గనె బలవంతముగ లాగికొని పోదురు]

రాకొమరుల రాక.

హిందూస్థా శోడి రాగము: ఏ తాళము.

మొ:—మన్మొంత మాయ జేసి వె మదమాతంగయానా!

కమ్మవిల్తుశ రమ్ము [illegible] ము . సిపె [illegible] చితే ॥మ॥

ఎన్నెలాడీ! ఎ వే [illegible] వింతుమొ ॥మ॥

రెం:—దేశదేశముల [illegible] క్లేశ [illegible]

మాశక్త్యోద్ధ-స్గ [illegible] నా [illegible] గో! ॥దే॥

ఈశరీరం♦బీశ! నేని♦దే శరుండనై వీడెదక ॥దే॥

మో:—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నీవెంత మాయదానవే! స్వప్నదృక్కృష్ణైతి
విపో నా యంగీల దొంగిలితివే నేనెట్లు పురమునకుఁ దిరిగి యరిగెదను! కట్టా
యింటనున్న వృ జననీజనకులు స్వర్గస్థులై యుండిరో దుఃఖార్తులై యుండిరో

రం:—పుండరీకాక్షీ ఎండకొండలంబడి కసుగాయలు భక్షించి నేటికిపురంబు
నెంటిప్రాణంబునఁ జేరితిమి. నీజాడ యొక్కింత నైనఁ గానరాదు. ఊపిరు
లుండునో లేదో యెఱుఁగము.

మో:—తమ్ముఁడా! యిదియొక రాజసత్రమువలెఁ బాడ కట్టెడిని. లోనికేగి యింత
విశ్రాంతి నొందుదము రమ్ము.

రం:—అగ్రజా! అట్లే యొనర్తము [నడతురు. ప్రవేశము సేవకులు]

మొ॥ సే॥:—వీనిని జెరసాలయందుంచె

రెం॥ సే॥:—నే వచింపనా దీనికంతయు నేదో కారణము కలదని

మొ॥ సే॥:—నిజమే. కాని యీ వచ్చువారి నాకయుము. ఎవరో భూపాలతన
యుల వలెఁ గన్పడుదురు. వీరిరాకకేమి కారణమో

మొ:—[సత్రమును సమీపించి] సోదరా! సోదరా! ఇటు చూడుము మిట్టిటు జగ
న్మోహిని జగన్మోహిని [అని చూపుచున్నాఁడు]

రం:— ఏ? జగన్మోహినియా? మన జగన్మోహిని నిజమేనా? [అని తొందర
నుఁ బోవ నరసి] ఔనన్నా! యీనాతి నిఁకఁ బోనియ్యఁ గూడదు సుమీ?

మొ:—(ఆశ్చర్యమున) ఔరా!

ఉ॥ ఎంతటికైనఁ జాలుదువె♦యింతిరో! మెచ్చఁగ వచ్చు నిన్ను

రం: బళిరా! యెంతటిమా న్యాయశీలవలెనే

నే

బంటనినైతు నాసిఁ గోసి♦వచ్చిన నినిఁ గూడు దానసం
నెంతయుఁ బల్కి.

మొ:— ల. కేగఁగ ... గవల్ హరించి యీ
చెంతకుఁ బొజీ న ... కొ!గ

రం:— ... చ ... ది యేటిధర్మమే

మో:—తమ్ముఁడా! యీ వగలాడిఁ జూడు మేమియు నేరని దానివలెనే యున్నది. మాయలాడీ! యెంత వంగనాచివే!

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించుచు ము ఖంబున వెల్లఁదనంబు తోఁప నీ
చిన్నెలవన్నెలాడి తన చేలము పట్టుక జోత సేయుచున్
మిన్నక రెప్ప వాల్పక యె మిన్నునఁ జూపునిగిడ్చిఁ జూడుమా

రెం:—అన్నగా! మోసమ్ముచ్చుటకు నాత్మఁదలంచెడినే మొయింకనున్

ఈ యేమన్ని లీ మాయామోహవ్యాపారంబులికఁ బనికి రావని యెఱుంగదు కాఁబోలు. కలహము మాని సఖ్యమున మన మిరువురము వివాహమాడ నెంచితిమని యెఱుఁగలేదు. మత్తకాశినీ! చాలునిఁక రమ్ము

మో॥ సే॥:— [కలఁగున సదియంతయు నాలించి] అయ్యా! మీరు తేజంబున జగ ం పునీకుడించుచు నిలాపాలు బాలునఁ బోడకట్టుమంటిరే బుద్ధిమంతులయ్యు మీ- చిత్రప్రతిమఁ గని మాటలాడఁ జొచ్చితిరేమి?

రెం:—ఏమి? యిది ప్రతిమయా?

మో:—అచేతనమైన బొమ్మయా? జీవయుతంబగు రాజీవాక్షి కాదా?

రెం॥ సే॥:—అయ్యలారా! మేము వేరుగఁ జెప్పనేల పరికించుఁడు ప్రాణంబులున్న పడఁతి కాదు (రాజపుత్రులు "హా" యని మైమరతురు)

మో॥ సే॥:—అయ్యవో్య! యిది కడు వింతగా నున్నది!

రెం॥ సే॥:—వీరు మూర్ఛ మునిఁగి యున్నారే కొని చనుట యెట్లు?

[రాకుమారులు "హా! కనకాంగీ!" యని మూర్ఛ తేరుదురు]

మో॥ సే॥:—అయ్యా! మీరిట్లు తల్లడిల్లుటుచితము గాదు. ఈ పట్టణప్రభువారిక డకు విచ్చేయుఁడు

రాజపుత్రులు:—భటులారా! మేమేల యచ్చోటికు రావలయును. హా! జగన్మోహినీ! నీకెట్టి పాటుప్పతిల్లెనే!

పుత్తళికంగని త ... డు వారింగొనివచ్చి మాయుంగల

... మ ...

... నేఁగు ...

[అని ... గుచున్నారు]

[ప్రవేశము: బిట్టుదలుచు జయంతుఁడు]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ! ♦ యేఁ జూడఁ గల్గునో నా

యే జన్మమునకైన ♦ నా జాయన్ వే ♦ రేఁజేసితివే ♦ యో జలజా

సనా! — తగునా ॥హా!॥

ఈ వియోగమే ♦ నేవిధి నైతునో ♦ హా! ప్రియా! నను వే ♦ బావఁగఁ

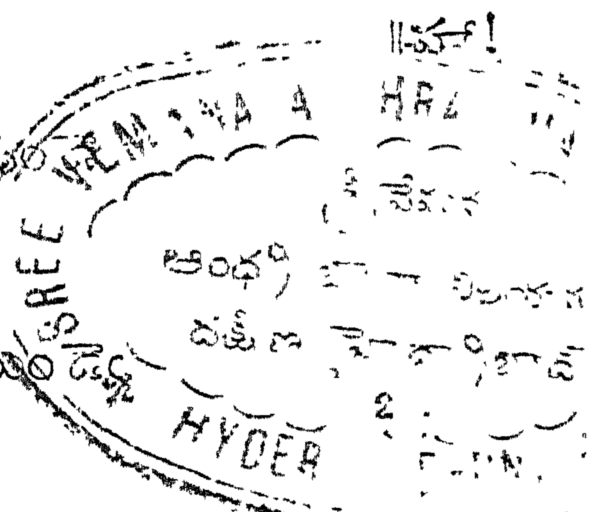
జేయవే ॥హా!

ఆ॥ వె॥ కనులు పచ్చబారె ♦ కడుదగ యడుగుచు

శిరము భారమగుచుఁ ♦ దిరుగుచుండెఁ

గాయమెల్ల మిగుల ♦ కంపమొందు మనము

గాళ్ళు తొట్రుపడెడిఁ ♦ గలువకంటి!

నిలచుటకైన శక్తిలేదు. హా! యన్నుమిన్న! నిన్నీజన్మమునఁ జూచుట లేఁ సున్న!

తే॥ గీ॥ అకట! మృగతృష్ణనీటికై ♦ యరుగురీతి

నాకమునకు నిచ్చెన వైచి ♦ ప్రాకురీతి

కలను గను వస్తువులు ♦ గాంచఁ దలఁచురీతి

తిరుగ నిను జూడఁ దలఁచెడి ♦ దీకు నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నా ప్రాణము లేక నిలుచునట్లు కాన్పింపవు. శైలవా! అని సోలఁ బడి లేచి] చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన నిన్ను దక్కనే నోరలఁ బాణిగ్రహణమొనర్చ. ఇయ్యవియే నాకడసారి వాక్యములు శ్రద్ధానుబద్ధవై యాలింపుము. అకటా! జీవములు మాత్రమిా బొందిని బోవిడకున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచేఁ జిత్రభానుఁడు తేజోవంతుఁడై హనరూపున కిరణసంపదలఁ బఱపుచుండె. ఇయ్యెడనుండఁ జాల. ఈసత్రశాలఁ జొరఁబాఱిన్నైన నా యలసటఁ దీర్చుకొందు. [పోవుచు ద్వారమునఁ బ్రతి[illegible]గాంచి] హా! జగ[illegible]హినీ! జగన్మోహినీ! పోను న్న ప్రాణములు నిలుప నేటి[illegible]! [illegible]ఁగిలించి ఊయిఁగా నె తేఁగి) ఇది యేమి? లావణ్య[illegible] తివ[illegible] మూర్ఛపడి లేచి] కల కంఠీ! ఇంతకును దనివితీర[illegible]సుధారస[illegible] లాలుకనీపలుకలాలింప

సోమనా! ఉడురాజ వదనా! ముద్దులమూటగట్టు నీ వదనవిధుఁడు చంద్రికల వెద చల్లమాని వెలవెల బాఱఁ జొచ్చెనా! చకోరనేత్రా! దివిదిక్కుముఖమై నీయిందిందిరేక్షణల మిహత ము వహించెనా! భాసురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! మక్కువమయి నొక్కసారి నిన్నక్కునఁ జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కిలిగ ముద్దాడి నినుగలయఁ జనుదెంచువాఁడ. హా! (యని మరల మై మరచిలేచి) నేనా ప్రతిమను నిక్కముగఁ గనుగొంటినా! నమ్మఁ జాల నమ్మఁ జాల మరల చూచెద [అని పరీక్షించి బొమ్మఁగా నెఱిఁగి] ఇందు కేమందును

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం:—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుఁగక వాడివత్తలై యున్న యీ మన్ను కేని త నయులను జెరసాల నిడియె నే

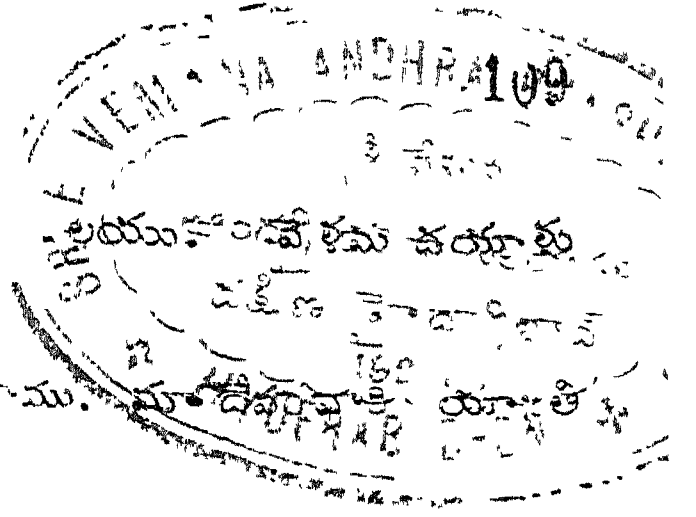
మొ:—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నకుప్పము [అని జయంతుని సమీపింతురు]

జయం:—కం॥ ఏమునికోపంబైనన్
గామిని! నిన్నిట్లు ప్రతిమఁ ♦ గా మార్చెనొకో!
అట్లొనర్ప నీయందుఁ దప్పిదమేమి? నీగుణగణములు నేఁ గని విని యుండనా?
ఏమంచిశిల్పి యైనన్
నీమహిమన్ దెలియఁ జేయ ♦ సృజించెనొకో!
ఏది యెట్లైనను

శా॥ నీచంద్రాస్యము నీదు నీలకచముల్ ♦ నీమోవి నీతావి యా
నీచాంపేయకనాసమాయలకలా ♦ నీనేత్రముల్ శ్రోత్రముల్
నీచాతుర్యపువాక్కులా సొగసులా ♦ నీపిక్కలా పొక్కిలే
నాచంద్రార్కముమర్వఁగాఁగలనెయ ♦ య్యయ్యో!జగన్మోహినీ!

నిశ్చేష్టుఁడై [illegible]ను]

రెం:—ఆహా! యిది [illegible] వె [illegible] [illegible]యనను నడపించుక పోదము రమ్మ. అయ్యో! [illegible] చిత్ర [illegible] పడువారిని మాసమ్ముఖమ్మన ఱఁ గొనిరండని [illegible]వలభుని [illegible]

జయం:—కింకరులారా! నన్నెల యచ్చోటికిం గొం ... యుహాంగవేశము చయ్యాలు లరై యిప్పుడనే యంత మొనరింపుడు.

మొ:—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము గాము. ... యాజ్ఞ మా కనుల్లంఘ్యమే గదా?

జయం:—జీవచ్ఛవమువోలి యున్న నన్నేమి చేసినను కేయుండు. మీ రెట్లు నడపి న నట్లు నడచెద

రెం:—మహాప్రసాద మీ యాజ్ఞ వునరంతు [అని మువ్వురు నగుదురు]

[ప్రవేశము: సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

సుబ్బా:—ఉస్ రామచంద్రా! కాళ్ళుకడుబొబ్బలెక్కి యెక్కడను నిడసీవు

వెం:—సుబ్బావధానీ! మ్న ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలములు

సుబ్బా:—అయ్యో! మన రాజ్యమిఁక నేగ్రూరుచేతఁ జిక్కినట్టే కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినీలు నొక్కటగుపడినను బాగుగును

వెం:—ఓరీ మాటలకేమి చీకటిపడి మిన్ను మన్ను గానరాకుండె. ఈ రాత్రి యీ సత్రమున నిదురించి యుదయమున నీపట్టణముఁ గలయఁ దిరుగుదము

సుబ్బా:—ఇఁక మన మొనరింప వలసిన దంతయే [యని లోనికరుగుదురు]

[ప్రవేశము: భటులు

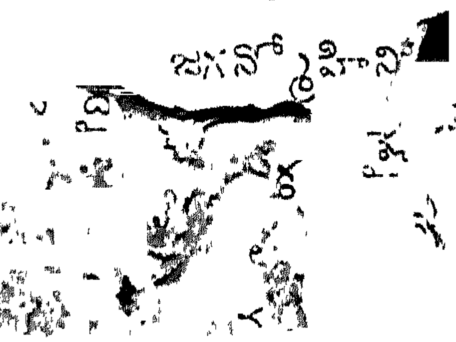
రెం:—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యార్నెలల నుం యు సుఖించిన సుఖమంతయు నేఁడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతరవలె నొకరివెంటనొకఁడరుదెంచెడిని

మొ:—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మనము కొని చనినవారి నెల్లనం గారా గృహమునుంచి యీకడవానిఁ గౌరవింప నేమి కారణము?

రెం:—నే మొదటినుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీనికేదియో హేతువున్న దని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీకటియైనది. మనము మన గృహము లకేగుదము. ఇఁక నీరాత్రి కావలియుండ నవసరములేదని దేవర సెలవైనది గదా [అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

షష్ఠాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: రాజాంతః ... జగన్మోహిని ... ంతుఁడు చేరియొక సింహాసన మున నుందురు. మంత్రి పీఠ ... , దొంగ, రాజపుత్రులు, సేవకుఁడు నొక మూల నిల ...

జగ:—[తనలో] మనమ ...

ఉ॥ వల్లభుఁడంత హీనదశ • వర్తిల నెట్టులు గాంతు నాఁచు వే
తల్లడమొందుచున్ బురుష • ధైర్యము వీడను కార్యహాని సం
ధిల్లును—

ఆహా! యింకను కార్యహానియా! యీధీరసాహసపురుషాకారములు వహింపఁ గారణ మీ నా మనోహరు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడనోర్పు వహింపనేల యని యందువేమో నేఁ డెవ్వర విను మిన్ని నాళ్ళిడఁ గాసి యుంటివి కాన

సీ సువర్తన సు • తీమణులెల్లగు మెచ్చు సల్లుగా
పల్లడి చేసి యావెనుక • నీని మనంబెఱుఁగ గన్ బ్రశస్తమా

[ప్రకాశము] అమాత్యశేఖరా! ఆ పణ్యాజీవుని సైక్క ముదలయొసఁగుము
మంత్రి:—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యా వైశ్యుని [illegible] తీసికొని రమ్ము
సేవ:—ప్రభునాజ్ఞ [ధనపాలునితో] అయ్యా! యా బోనులోనికి నడువుఁడు
ధన:—హా! యీశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలు • చెంది కృశించు కృశించి యెట్టులో
యప్పులవార లేడువఁగ • నర్థనిశన్ గనుగప్పి వచ్చినన్
ముప్పులు తప్పవాయె కటా! • ముప్పుల కేమి జనాళిలోని కే
నిప్పగిదిన్ విచారణకు • నీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

ఛీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననే కదా! (బోనిలోని కరిగి నిలుచును)
జగ:—వైశ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికను గని యేడువనేల?
ధన:—(తనలో) అకటా! నాగుట్టంతయు నీ పరదేశియులకు బయల్పుచ్చవలసి వచ్చె. [ప్రకాశముగా] వసుమతీపతీ! మున్నొకనాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠించిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్యక్షుఁ గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని యుంగరముఁ జేఁబట్టి యాతని సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పి
[illegible] [అని యూరకుండును]

డింపుము [illegible]పుము
[illegible] లిన నంగీకరింపక—

జయం:—హా! జగన్మోహినీ! [యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగము వ్రేలవైచును]

జగ:—[తనలో] హా! నాథా! నేనెంతకఠినురాలను [ప్రకాశముగా] తరువాత

ధన:—నాకార్నెల్లవ్రతముండె. దానిం దీర్చి పిదప నీకోర్కె దీర్చెదననియె

జగ:—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలెనున్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున ససాహాయుడై యొంటరిగ నీయింటం జిక్కిన యీ వాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?

ధన:—రామ! రామ! [అని చెవులు మూసికొని మహాప్రభూ! సమీపించిన నేమి శపించునో యని వెఱపంది పిమ్మట నైన ఫలీకృతమనోరథుండనౌదుం గదా యని సౌధమునఁ బె[illegible] చని గ యలు లెక్కించుచు నుంటి. అంత నాయారుమాసముల కిఁక [illegible]దినములు గడువుండ వ్రతసమాప్తికై

ఉ॥ హేమపదార్థ మ[illegible] ప్రజల ♦ కీవిగ నీవలెనన్న రొక్కమున్
భూములనిం[illegible] మొడ ♦ పుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యీ
తామరసాక్షి కోరి వి ♦ ధమ్మునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయిన్ వ్రతమొ ♦ నర్చి యొనర్చెను నన్ను నిర్ధనున్

దివసద్వయంబేగె ననంతరము నేనా ధర్మహార్య[illegible]

చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగల ♦ చెన్ను గ ంచిన గూడువోలెఁ జెం
గలువలులేక శోభచెడి ♦ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీకటిని ♦ నిండినలోకమురీతి మేడ హా!
చెలువము తగ్గి యుండెఁ బ్రభు ♦ శేఖర! నాదగు కన్నుదోయికిన్

అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁ గూలి ఋణబాధలకోర్వక యా రాత్రినసుఁగుభార్యను గొనబుతనయులను జనపదముపాలు చేసి యీ లీల నరుదేర ప్రతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నే నేడ్చితి. ఇంతకు మించి నేనేమియు నేర

మంత్రి:—ఇంతకన్న నీకు నేమి కావలయు!

జగ:—సరే నీవటుతొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బోనెక్కింపుము

సేవ:—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనిలోనికి పొమ్ము

[బల్లిగాఁ [illegible]నెక్కి వణఁకు[illegible]లచును]

జగ:—ఓరీ యసురస్వరూప[illegible] గ్రహముఁ గని యేడ్వనేల?

బల్లి:—[తనలో] అయ్యబా[illegible] [illegible]శముగా] అదేమోగాని మహారాజా! దాన్ని న[illegible]ది.

జగ:—చోరా! నిక్కము వక్కాణింపవేని కఠినదండన మొనరించెదను సుమీ? వేగ
ము నీచరితము వినఁ బరపుము [బల్లిగాఁడు మాట్లాడక కూరకుండును]

సేవ:—ప్రభువువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమియ్యి. లేద చూడు నిన్నేమి చేసెదనో

బల్లి:—[చేతులు పిసికికొనుచుఁ దనలో] అయ్యో నాయ్నా నాకీఁడెక్కడ దాప
రించాడ్రా యెంవులోఁడులాగ [ప్రకాశముగా] మాప్రబో! మనవి సేస్తా నేను
కనాడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లానండి
ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి తగిలిందండి కాలికి. మరిగత్తే దాన్నెక్కానండి
యెక్కితే సైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తొచ్చి పాడేశా సడండండి. నే
నాపలంగా దానొ కడివిలోకి మాపూర్దగ్గిర తీస్కె[illegible]నండి

జయం:—హా! ప్రేయ ! నేననుకొని వీని వెంబడించి [illegible] పదలపాలైతివా!

బల్లి:—[తనలో] అయ్యబాబో! యీఁడేడుత్తు నా [illegible] సైకు యీఁడు దాని మొగుఁ
డేంటి నన్ను సంపేత్తాడ్డా దేంపుఁడా [అని లోలో[illegible] నేడ్చును]

జగ:—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. [తనలో] అకటా! సమీపము
ననుండియు నా సారసాక్షు విచారమునసింప సపర్యలొనర్పక సహింపవలసివచ్చె.
మనమా! యుహూ గ్రకాలము తాళిమి వహింపుము [ప్రకాశముగా] పిమ్మట?

బల్లి:—అయ్యా! ఆసైనండి

జంజూటి రాగము: ఏక తాళము.

ని-కాల్లకు మొక్కుతాను ♦ కల్లు తెచ్చి యిత్తాను ♦ పల్లు తెచ్చి
యిత్తాను ♦ పెల్లాడమన్నానండి [అని వికృతముగాఁ బాడ మొదలిడును]

జగ:—ఓ! మూఢా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిఁగింపుము

సేవ:—ఓరి వధవా! సరిగాఁ జెప్పరా?

బల్లి:—లేదండి లేదండి బాబూ! సరీగ్గానె సెప్తానండి సరీగ్గానె సెప్తానండి

మంత్రి:—జాగు సేయక తెల్పుము

బల్లి:—[తనలో] అబ్బబ్బా! నాకెల్లంతా యెక్కడ దొరకాడ్రా! [ప్రకాశముగా]
బాబూ! యెంతైన సెప్పానండి ల-[అని నోరు నుక్కుకొని] లచ్చ పెట్టిందేనండి

[illegible]నే లేదా?

[illegible] ండి [illegible] సిందండి

[illegible] రతారమున నేకాంతమునఁ జి

పడతువా [illegible] డుచుంటివి

బల్లి:—ఇదిగోనండి మాపరబో! నేనెటువంటోడినైనా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్దాలుమాత్రం ఆడనండి. నాసత్తెప్పెమాచకంగా సెప్తానమ్మండి. అంటే యీలాటి కసీరీలెక్క మంచి పెద్దపెగోల్లే అబద్దాలాడ్తారు యీఁడు సరీగ్గాసెప్తాడా అనుకున్నారేమో ఆలాగ్గాదం సెప్పినా మావంటోల్లే నిజం సెప్తారండి మీ పాదాల్నాచ్చండి

జగ:—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతినేల విడచితివి? ఇంతలో విరాగుఁడవైతివా?

బల్లి:—ఏంటండి బాబూ

మంత్రి:—ఇంతలోనవే నీ[illegible]మరెలెనా యని యనుచున్నారు

బల్లి:—సిత్తం సిత్తం బుద్ది[illegible] అంటారాండి. అయ్యనాయ్నా మంచితెల్పి నూరు గొప్పోరే యె[illegible]ల్పడి పాట్లుపడ చాటుచాట్నియ్యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది మాయంటి దున్నపోతులొక్కత్తే దొర్కితే వూరుకుంటారాండి

జగ:—ఓరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరగెనో తెల్పుము

జయం:—హా! కనకాంగీ! జగన్మోహినీ! యెన్ని యిడుమల పాలైతివే!

బల్లి:—ఏలాగైతేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్తాన రి-ఆఁ-కాదు కాదండి నీకన్నల్దమ్ములెందరంటే అయిదుగురన్నానండి. అత్తే యింటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో నీవింటి కెల్లి సెల్లికోడుకోసం బాగా యేస్కొని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని తీస్కురా మనంయిక్కడ పెల్లాడ్దామని తన పేర్సెప్పి నన్ను తోలేసిందండి. తర్వాత నేనూ నాఓల్లూఅంతా యెల్లాంవండి. యెత్తే సెల్లికూతురేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్టినేమన్మిత్రెచ్చావ్ లంజకొడ్కా అని నన్ను సావఁదన్నారండి. ఇప్పటికీ ఆదెబ్బలు గేపకం వొత్తే యేడొప్తదండి [యేడ్చును]

జగ:—[నవ్వుచు] సరే యనంతరము?

బల్లి:—తర్వాత నేనెదుస్కుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పిచ్చిందండి. నేనేడుస్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మాకుదండం [illegible] నన్నొదిలెయ్యండి

జయం:—నన్ను తొంగీ! మంచిర[illegible]బట్టి[illegible]

జగ:—సరే నీవిఁక యావలికిఁ[illegible]రా[illegible]నిటు రమ్మనుము

సేవ:—దేవా! చిత్తము. అయ[illegible]ఎకేగ[illegible]

[రాజ[illegible] కరుగుచు[illegible]

మో:— సం॥ కలయిక లేనిచోఁ గలుగు ♦ కష్టములివ్వి యెనుద్ధతముఁగా

రం:— కలయికయున్న చోఁ బొలుతి ♦ కాంతనుఁ గూడుటయున్నహా(?)ఁపు...ఎన్

నెలుగులు సంభవించుటని ♦ శేషముగానిటు రిచ్చలెక్కుటల్

గెలుగునె యగ్రజా! దిగిన ♦ గాదొకొ లోతు నెఱుంగ నోనిలన్

మో:— అగుజా! నీపలుకు నిక్కము మున్మాటికి నిక్కము.

రం:— సకే యిప్పుడే సభా లిని సత్యము వెల్లడింపక తప్పదు సహాపురుము.

మో:— పద్మాసనుఁడు ఫాల ాగమున మాఁదు బంతుల్ చేర్చి (రాయఁ దప్పింప నెవ నీతరము! [ఇ... బోనులోని కరుగుడుగు]

జగ:— నృపపుత్రకులారా? పూర్వ ప్రతిమఁ గని ... స్వెలుగు గాఁ గత్తం జేమి? మా నోతి వెల్ల వశదీకరింపుఁడు

మో:— ఏ! మా తాపితల నాను సౌశల్యంబులను జెరుప బాల్టికపోతమను [(ప్రకాశము గా] రాజసంగ్రమా! ఒక్కనాఁడు

శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్ ♦ శౌర్యంబుస్వాంతంబునం

చెంతన్ యుట్టిపడంగి నాయుధములెం ♦ తేఁ దాల్చియశ్వాగ్రపైఁ

గాంతారంబునకేగి క్రూరమృగవ ♦ ర్గంబు స్వదింపంగ; నా

చెంతన్ మజ్జకిఁ గట్టివేసితిమి తే ♦ జీలన్ విహారార్థమై

రం:— అనంతరము కొంత దవ్వేగి రెూ ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ వట ♦ భూజపుదట్టపు నీడయందునన్

గందుకక్రీడలం దగిలి ♦ కాలము పుచ్చఁగ నూహసేయఁగా

నందున నేకతంబున సు ♦ రాంగనలన్ హసియించునట్టి యా

మందగజేంద్రయానజగి ♦ మైయొరపుల్గననయె నత్తరిన్

పదఁపడి యాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడు మన్మానాకృత్నంబు సమీపించి తన ప్రాణనాయకువార్తలడుగ

చం॥ వనరుహనేత్ర! ... భుఁడె ♦ వందత ... ఎకతంబునన్ నినున్

వనముల వీడి వే ... యుం ... జేసె నెఱుంగఁ బల్కునం

న్న నతనిరూ ... ర ♦ ... దిగఁ దెల్పి యాతఁడిం

దునఁ గనని నాదు ... పఁగఁజూపకేయనన్

కోరికలీరికలెత్తు మే మాతని బలుతెరఁగులఁ దూలనాడ సహింపనోపక తన మార్గంబు పట్టి సమకట్టుచుండె.

మో:—ఇఁక నిట్టులైనఁ బ్రయోజనమేమని నాయంతరంగముఁ బయల్వెట్టితి

జయం:—హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహముల పాల్బడితివా!

మో:—అంతనాపె తననాథునామంబు దలంచుచు మూలచ్ఛేదమొందిన లతామతల్లికంబోలి నేల గుభాలునఁ గూల ననుంబెండ్లియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబునకుఁ గాలు దువ్వితి. ఆతండును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్నద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చం॥ ఇరువుర మొం[illegible]సన్ గదిసి ♦ యీర్ష్యమనంబుల నాక్రమింపఁగా
నలుకొనం[illegible]ు నెడ ♦ నాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగున మము[illegible]నను ♦ జంపుఁడు మీరలు చావనేల" యం
చేకిమురిఁ బల్కనాపి కల ♦ హంబు వితాకుననుంటిమంతటన్

"మీకేలనున్న చెండిట్లిండు. నేదాని విసిరనాది నెవ్వరు గొనివచ్చినవారిని వరింతు" నన నాకట్టు పుట్టంబు లంటఁ బెట్టి నేమిరువురము బంతి వెంటఁ బోతిమి

కం:—ఉ॥ ఏమిమహాత్మనో యెఱుఁగ ♦ నింతని చెప్పఁగఁజాలమయ్యెడన్
భూమిపరేణ్య! యీ యబల ♦ పుచ్చినకంతుకమంతకంతకున్
భూమిని సిల్వకే యెగిరి ♦ పోయెను గొప్పుగ చెల్ల దాటుచున్
మేమును వెంబడించితిమి ♦ మిక్కుటమైన జవంబుతోఁ దమితోన్

మాదుగవస్థలా నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదరము కాదు. కట్టా! ఎట్టకేలకా చెండు చేకొని వచ్చునరికి

ఉ॥ ఆ పికవాంబుజాసన యె ♦ యుండెడి కుటీరాదికసంగ నేడు హా!
యేమి వాదిగ్రజాంబరములు

మో:— ♦ ఎంతటికి మోసము చేసనో యిం
చుకసినంతయున్ వెదకి ♦ యొంటిని కా[illegible]గలేక మేము నా
పోవుచు నేల్తడం [illegible] [illegible]టిమిందానన్

ఆ [illegible]ని మమ్ము[illegible] నివచ్చి[illegible] యని తలపోయుచుంటిమి

జగ:—మంత్రివరా! వీరి పల్కు[illegible]ములా! [illegible]

మంత్రి:— ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద

జగ:—[జయంతునితో] రాజవరా! ఆయబలనడవడి విచారణీయమే కదా? ఏల యన వీరు సౌందర్యాభినవమోహనవవయస్కులు కాని వికతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరియెడఁ జూపుచుంటిరని

జయం:—గుణమణీ! ఏకతంబుననో నీసుధారసాంచితవాక్ధారాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతరంగంబు వెలువడు దుఃఖంబింతయుపశమించి యొక్కింత పలుకాడ నవకాశంబు వొడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము ♦ నావెలి ప్రాణమ్ము నానిధానమా
నాసుగుణంపుమోహలత ♦ నాసతి నా[illegible]ంపులేమయా
వాసియు వన్నెయుందఱుగ ♦ వర్తిల్లు[illegible]వి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన ♦ రాష్ట్ర[illegible]న్నయు నేటమున్గినన్

జగ:—[తనలో] అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢచిత్తానురాగుఁడై పరితపించుచుండె. [ప్రకాశముగా] నరనాథా! మీవిచారమునకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్తచిత్తులరై యీసభాస్థలి వెల్లడింతురా? ఆ మగువ మీకేమగు

జయం:—హా! నాదౌర్భాగ్యమా నేనేమని వినిపింతు [ప్రకాశముగా] శతపత్రనేత్రా! యా పవిత్రచరిత్ర నాకళత్రమే!

జగ:—ఆపె మీవల్లభయా! ఇచ్ఛమై మీరామెను మగుడ గ్రహింతురా?

జయం:—[ఆత్రమున లేచి] ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యనియా? ఇంతకన్నా నా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాయబల ♦ సోయగ మీదుష్కృతంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యథను ♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణ ♦ జూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెఱవారలాప్తులిఁక ♦ నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీమాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింపదు? నన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబుఁ బరమమిత్రుగా నేల చూడకుంటివి? నాకాదివ్యసుందరవిగ్రహమును గనుబరపుమ[illegible]

జగ:—భూపవతంసమా! [illegible]వె న[illegible] [illegible]నడిగితిఁ గాక వేరుతలంపునఁ గాదు. నాతప్పుక్షమి[illegible] న్న[illegible]ంతు

జయం:—అయ్యయ్యో! [illegible]న్మోహినీ! [illegible]!

శా॥ బాలా కౌఁగిటఁ దన్పిసత్వరమునా ♦ ప్రాణంబు రక్షింతువో
ఆలాపంబున మారబాణములన ♦ న్నంతంబు నొందింతువో
ఆలోకింపుము నీదెభారము క్షణం ♦ బైసంగటా నిల్వనే
లోలాక్షీ! యమరాజతేజముఖ! కో ♦ ల్పోదే జగన్మోహినీ!
హా! [యని వివశుఁడగును]

జగ:— తొందరపడి] అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును! దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రీ! యే నొక్క మసమటు వోదు [అని లోనికరిగి స్వరూపమునఁ దత్తరి లుచుఁ బయిగిడివచ్చి ... బడి]

శా॥ హా నామోహ... ప హారమణ హే ♦ హా స్వామినో నాయకా
హా నాభాగ్య... గుణాకరప్రియా ♦ హా మానసంరక్షకా
హా నానిక్కపుదైవమా వసుధనా హా ప్రాలింపో యేర్పికై
యా నాతిఁ గతినాత్మరాలిఁ గనే ల ♦ మ్మాకంట నొక్కింతహా
(సభవారెల్లరు నివ్వెఱపోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు “ఆహా! ముఖము గనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింప నేరమైతిమి” యందురు)

బల్లి:—[తనలో] అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నామ్మో!

జయం:—[లేచి జగన్మోహినిం జూచి] ఇది యేమిది యేమి నా —

జగ:— తే॥గీ॥ జీవితేశ! బహిఃప్రాణ ♦ మా! వగను మి
గులఁ బరితపించి కడగండ్లఁ ♦ గుందఁ జేసి
న కలుషమతి జగన్మోహి ♦ ని కరుణాత్మ
మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మ ♦ ములకుఁ బ్రోవు (చరణముల వ్రాలును)

జయం:— హా! సతీమణీ! యెన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని [అని లేవనెత్తి కౌఁగిలించి ముద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు]

ఉ॥ మారపిశాచమావహిల ♦ మంకుతనంబున ... ంట వైశ్యుఁడుగ్
గ్రూరమ్ముఘోరగావక్ష ... కుఁ సదన ... యొప్పు కానలోఁ
జోరుఁడు రాజపుత్రుఁ... ♦ ... ము ... డు వాక్కులాడఁగా
నారయనట్టి ఘోరక ... ♦ ... డ మ... ఁడ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరినిల్చి నానవిడి ♦ నీదువిచారఘనాళిచేత సం
ఛాదితమై కనుంగొనెడు ♦ సజ్జనదృష్టులకెక్కుడైన యా
హ్లాదమొసంగు కాంతిగము ♦ లన్బడఁ బాసిన మోముసోము శా
తోదరి! చూచువాఁడనెటు ♦ లో యిఁక నెట్టులు పల్కరింతునో

జగ:—ప్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కులిక్కట్లనొందినను మగుడ మిమ్ముఁజూడఁ గల్గు భాగ్యమబ్బినంతయే చాలును పలుపలుకులేల? మంత్రివరా! మనగుణవతీదేవి నిటురా వర్తమానమంపుము.

మంత్రి:—సేవకా? ఇట జాగిసేక [illegible] రాకొమరితనీ సభకుఁ దోడ్తెమ్ము [సే[illegible] "చిత్తము" అని చనును]

జగ:—ప్రాణప్రియా! నామనవి నొక్కటినంగీ[illegible]. పురుషాకారంబున నేనీ యూరియుద్యానవనంబు జొరనీపట్టణరాజేంద్రుని [illegible] శ్రీలలామనన్ను "నన్ను బరిణయమాడుము"ని నిర్బంధిం[illegible]చె. నేనట్టులై నీమనోరథము నాల్గేల కీడేర్తునని మామనల్కు రాజ్యపరిపాలనాధురీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాడ నా గమణిని మీరు చేఁ దీయవలయు

జయం:—కోమలాంగీ! నీమాట జవదాట కాని యీ యెమ్మెలాడి నెమ్మనం బెటులుండునో

జగ:—నాథా. యీ తరుణి మనంబెఱుఁగకుండ వర్తింతుమా?

గుణ:—[వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి

ఉ॥ మాసములారునిండె నను ♦ మన్ననసేలెడినంచు నెంచుపే
రాసనశింపఁ జేసి జను ♦ లక్కజమొందిరి పిత్రాకు చెందఁగా
భాసురగాత్రియయ్యెనఁట ♦ పల్కులు నమ్మఁగవచ్చునే యెటులో
భాసురగాత్రియయ్యెడిని ♦ బ్రహ్మ మేలెఱుం రాజమౌళి హా!

అని జయంతుని విలోకించి) అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁడెవ్వఁడో యుండెనే [అని సిగ్గుచేఁ [illegible]నకోఁగుచున్నది]

జగ:—[గుణవతికడకేగి] [illegible]! [illegible] మాని [illegible] నువుగాని నీపీనులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతినంతయు [illegible]మూలమున [illegible] దివర పినియుందువు. నీ నామనస్తాపములఁ జల్లార్ప సమ[illegible]గు నాప్రి[illegible]ను ప్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయం

డనుండెనాత్మఁ దలఁతువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము నాకవారుపురమక్క చెల్లెండ్ర
వలె మెలఁగుదము వీనినుపచారములొనర్చుచుండెదను

గుణ:—[తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయును]

జగ:—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నీకనుకూలమా కాదా?

గుణ:—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీనవైతి నీయిచ్చవచ్చినట్లొనర్పుము

జగ:—అట్లయిన నాసత్యవచోభంగము నాసించక నీకోరిక నెరవేర్తు నిటు
రమ్ము. (చేఁ బట్టి కొనివచ్చి జయంతుని [illegible]మున నా సెహస్తమిడి) ప్రాణేశా!
నన్నువలె నాయను[illegible]దరిని బా[illegible]కొ గాత్రమని నాప్రార్థన

మంత్రి:—వహ్వా పురుష[illegible]! మీవలన నే[illegible] రాజకన్యాగణమును రాజపుత్రికలా
నుయూ సనాథలైరి. [illegible] సంతసము!

జగ:—మనోహరా! భవ[illegible]మహిషికి ద్రోహమింతనేమునఁ గూర్చినెంచినను
నక్కరులు మీకు శిక్షాపాత్రులు

జయం:—దేవీ! కామపీడితులై నీయెడ హాని చే నెంచినను గొండొక విధమున నీప
ప్రాణజీవుని బాధనుండి తప్పించిన యీ సోదరుఁడను బరులెఱుఁగకుండఁ బురుషా
కారమున నాటువడె వస్త్రసహాయభూతులైన యీ రాకొమరులును నీకు మేలె
యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలొనఁ గూర్చి గృధ్రకాకోలములు న్జరని కీకా
రణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్తియే చాలు. ఇఁకనీ వర్తనమేమి చేయవల
యునో నాకుఁ దోఁపమిఁ గష్టసమితిఁ బోకార్చిన నీకే విడనయ్యె.

ధన:—హా! యీశ్వరా! "వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః" యనునట్లు

మ॥ ధనధాన్యంబులు సేనకానవళియు సౌ◆ధంబుల్ నశించెంగదా
జనులన్ బంధువులన్ సతీసుతుల ల◆జ్జన్ వీడవయ్యెంగదా
ఘనులౌ సజ్జనులీసడింప సభలోఁ◆గాన్పింపనయ్యెంగదా
చెనటిన్మూర్ఖుఁడ నాదియొక్క బ్రదుకే◆చీ చచ్చుటే మేలగున్

కటకటా! ఇంతింతనరాని వంతలమునుంగఁ జేసి, కీర్తిసమయించి, జనాపవా
దంబునకులోఁ బరచి, రౌరవాదినరకకూపంబులంబ[illegible]సి క్షుద్రజన్మంబొడఁగూ
ర్చు పరసతీసంగమాపేక్షకన్న నెద్దైన నరికి ప్రా[illegible]లు వోనాడు టుచితము
పరమసుఖము.

జగ:—ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు [illegible] లుప్పిచ్చి పరశ్మశ్రుగో పజీఏగాఁ జేసిన దం
డనయే వీనికిఁ జాలునని నాతలం[illegible] మఱియు [illegible] చెత నున్నవారనెల్లరం

బోవిడిచి వీని నొక్కని దండించుటేల? భగవత్పరముగ వీనిని విడిచిపెట్టుదము.
మీ యూహయేమి?

జయం:—అయ్యారే! తే॥గీ॥ దుస్సహంపుకష్టంబులఁ ద్రోసిపుచ్చి
యున్న ఖలులు చేఁజిక్కిన నుగ్రదండ
నమొనరింపకే విడతురు నగవుతోడ
మదవతుల హృదయము లెంత మృదువుతౌర

నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లో యట్లే యొనరింపుము

జగ:—ఓ వైశ్య చోరరామా [illegible] శిక్షకైన బ[illegible] కలిగి యుండఁడు. సేవ
కా! యక్కడనున్న యంగీలను రాచబిడ్డకిచ్చి య[illegible]

సేవ:—అయ్యా! అట్లనే [పోంగ, రామాను[illegible] .పఁడు, నిష్క్రమింతురు]

ధన:— పోవుచు]

మ॥ ధనమున్గోరక మానసమ్మున్దెలుగ కే ధాత్రిం బ్రవర్తిల్లు చ
క్కనినాతిన్ జనకున్ దలంచియిటులి క్కట్లన్ గష్టన్ జెందితిన్
ఓ వేశ్యాప్రియులారా! విటపురుషులారా!
ఘనకాంక్షన్ దమమానముందొలగి కై దండిచ్చెపుంగోతులన్
బనిగాఁ గూడెదు మీరాయువ లనిఁకన్ బాటింప శక్యంబొకో
అయ్యో! నేనింతయుఁ జెప్పుటయే కాని

ఉ॥ నాయము తంపువాక ములు నాఁటు నెలంజగ హంబులెంతయున్
రోయుఁ - నుప్పన[illegible]నల రోగములన్ బ పాక ధర్మమున్
బాయక ధర్మపత్నులను బాముల ముంపక యుండుఁడన్న హా!
హేయము నెక్కుకుక్కలకు నేగతి నేయి రుచించునారయన్

హిందూస్థానీ ఖిల్వా రాగము: ఏక తాళము.

ఇఁకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలసెను జాలు
పరనారిఁ గోరువా[illegible]డెడిపాట్లిఁక ॥జాలు॥
సతియు మ తనుజు మతి గలి గి తనిని
సతి పతు లతి వెత తతి మునుఁగఁ బనిచి ॥జాలు॥

[ని పాడుచు నిష్క్రమింతురు]

సేవ:—[ప్రవేశించి] భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపురోహితులంట యిరువురు లోనికిరాఁ దమ సెలవున పేక్షించి యున్నారు.

జయం:—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారిని తిత్వరితముగ లోనికిం దోడ్కొని రమ్ము [సేవకుండు పోవును]

జగ:—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా ఆహా! యేటికో నాదక్షిణ నేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము: సుబ్బావధాని, వెంకావధాని]

జయం:—భూమీసురుల [illegible] వందన[illegible]రకు క్షేమంబే

బ్రాహ్మణులు:—ఆఁ [illegible]మి మా[illegible]యాజయంతజగన్మోహినీలేనా! దీర్ఘాయురస్తు. (అని [illegible]గుర్తుపట్టుచు) ఆహాహా! సతీపతులారా! యెన్నాళ్ళకీ పాపి నేత్రంబుల[illegible]జూడఁగంటిమి!

జగ:—ద్విజన్ములారా! నమస్కారములు నాజనకునకు క్షేమంబే?

సుబ్బా:—దీర్ఘసుమంగలీభవ తల్లీ జగన్మోహినీ (అని సెనుదుఃఖమున)

ఉ॥ ఏమి వచింతునమ్మ! పలు♦కేదియుఁ జెప్పఁగ నోరురాదు హా!

జగ:—(యులుంగురొల్పడ) అయ్యయ్యో! మీరిట్లేల తల్లడల్లెదరు!

ఓ మహానీయులార! మన♦మోర్పు వహింపకయుండఁ జెల్పరే

సుబ్బా:—ఛీ! యీపాడు నోటిని నేనేమని వచింతును (అని యూరకుండును)

జయం:—ఊరకుంటిరేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!

మామకృపాంతరంగునకు♦మంగళమే వచియింపుఁడయ్యా!

వెం:—(తనలో) ఎట్లైటో యీవార్తవీరి చెవినిడవలె. [ప్రకాశముగా] ఓ జయంత మహారాజా! ఓ జగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుమంటారు

యీ

భూమిని, నిన్ను, పుత్రిమణి,♦భూజనులన్ మము—వీడె—

జగ:— హా! పితా! (అని నేలఁగూలి మూర్ఛవోవును)

గుణ:—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము [illegible] అని చేతులఁ బాదవును]

జయం:—[నిర్ఘాంతపడి] శ్రీహరీ! మామగారు స్వర్గస్థులైరా హా! శంకరా!

వెం:—ధారుణీవరా! మామగారొక్కరేకారు మిము పుట్టినదా ప్రేమంబునఁ బెంచిన సుబు యునాతనితోడఁ జనె

జయం:—అయ్యో! మంత్రిసత్తముండునగినా! హా! [illegible]కరయులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణ♦కోవిదులార్యులు మెచ్చ నెప్పుడున్
శాపము చెంతఁబోరు గరు♦వం బెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోపమి, మాయ, మత్సరము, కు♦యుక్తు లెఱుంగరు మిమ్ముఁబీడి మే
మేపగిదిన్ జరించి భరి♦యింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం:—సారయశోనిశాలాక్షా! యూరడిల్లుఁ డూరడిల్లుఁడు

జగ:—[మూర్ఛ తేరి]

చం॥ నను విడనాడ వెన్నఁ [illegible] మునరిసున నే [illegible]ము లేగియుంటివో
తనయ యటంచుఁ [illegible] తం [illegible] ఁడెటు పిల్వఁకుంటివో
యనయము సౌఖ్య మిట్టితివి♦యం[illegible] ఁడెటు దుఃఖ పెట్టితో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్లు జన♦కా దివిసి [illegible]ములందుచున్ గటా!

సీ॥ అమ్మ! రమ్మంచు న♦న్నాదరమ్మునఁ జేటి
పంచభక్ష్యములఁ్దు♦వార లెవరు?
కూతురా! యంచు నన్♦గొమరారఁగాఁ బిల్చి
కోరుకోర్కులఁ దీర్చు♦వార లెవరు?
కన్నతల్లీ! యంచు♦నన్ను డగ్గరఁ జేర్చి
పరగనీతులు చెప్ప♦వార లెవరు?
చిన్నిబిడ్డా! యంచు♦శిరము మూర్కొని పాట
పాడుమని యడుగు♦వార లె[illegible]రు?

తే॥ ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్♦గనులఁ గాంచి
వానినెల్లను మరచి నా♦ప్రాపు సుఖము
భాగ ము సమస్తమిాపె యఁ♦వార లెవరు?
తండ్రి నీవునన్ వీడిన♦ధరణి నింక

సీ॥ [illegible]ను గటా! తొలి[illegible] చనిపోవనించుక
యొంచక ప్రేమించి♦పెంచె నెవరు
సౌఖ్యంబులొడఁగూర్చు♦నలి ఛాదనించుక

యెంచక ప్రేమించి • పెంచె నెవరు
సవతితల్లి యదేమి • సల్పునో నన్నని
మారు పెండిలి యాడ • మానె నెవరు
తల్లికొఱంత రవం • తయు నాకు లేకుండ
మించుప్రేమంబునఁ • బెంచె నెవరు

తే॥గీ॥ చింత యావంత నా చెంతఁ • [illegible]ండఁ
గాంచి యతుల[illegible]మ [illegible]దెవ్వ
రట్టి నాకూర్మి [illegible] • [illegible]
రల కనులఁ జూ[illegible]నఁ • గలుగు వాఁడె

[illegible]:— అక్కా! జననీజనకులకై మన మిరువుర [illegible] నోమె నోచితిమి. వి చారించినఁ గార మేమి! సర్వము నీవె యందు నీ సారసాక్షు చారుపాదార విందములకు సప ర్యలొనర్చుచుందము

[illegible]:— ఔనమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జనకునకై • నీవహోరాత్ర ములడలి బడలిన రవంతయుఁ గార్యములేదు

[illegible]:— భూపతిలకా! మీవంతనంతయు సంతమొందించి మూడుమాసములనుండియు ననాథయైయున్న మీపాంచాలమును, మీమామగారిఁ బొఱఁదోలి యాక్రమముగా నాక్రమించి తమ్ముఁగష్టమ్ముల ముంపనోర్వక జనులెల్లరా జనవిభుని జముని నిల యమున కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహమునని డరే యనుచునడుగుచు వచ్చిన సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్మె పట్టమ్ము గట్టుకొమ్మని ప్రా ం చెదునీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగనీ నేపాళమ్మును బ్రజానురంజన గ నేల మీకనకసింహాసనారూఢలౌటకు మిమ్ము వేగిరింప వలసి వచ్చె. లెండు. "శుభస్యశీఘ్రము "ని వేగిరము కదలి రండు

:— మండలేశ్వరా! ఈ మహనీయులతలంపట్లు పట్టాభిషిక్తులరు గండు. మా కనులపండువిండు. మీదుఃఖమును మరవుండు

చంద్రమతీహరిశ్చంద్రులు సిలుగులు
చెందరే గాధేయు • చేతనడవి
భూపుత్రిరాముఁడు • మునుఁగరే దుఃఖానఁ

వైక సంపదఁ గారు ♦ కాననముల
నలదమయంతులు ♦ నలుగులు నడలేదె
కలిపన్నుగడలచేఁ ♦ గాననముల
ధర్మరాజాదులు ♦ ద్రౌపది ధార్త్తరా
ష్ట్రులు పంపఁ బడలేదె ♦ శోకమడవి
తే॥గీ॥ మఱియు ద్వేషాన [illegible] త్రాంగి ♦ సురుచి పంప
నంగదలఁ బా [illegible] ♦ రంగ [illegible]ను
ధ్రువుఁడు [illegible] కా ♦ [illegible] థ!
మున్ను నిను [illegible] లియున్న [illegible] వారు.
తల్లీ జగన్మోహినీ [illegible] ద్ధి జనఃల్పవ ! నీవును విచారింపఁ బనిలేదు
సీ॥ చందనగంధిరో! ♦ [illegible] ందనమరుగఁ దీ
య తావి నల్గడ ♦ లలము కొనును నె
నారీశిరోరత్న ♦ మా! రత్నముల్ సానఁ
బట్టక యున్న చోఁ ♦ బ్రజ్వరిలును నె
కనకగాత్రి ! గభీర ♦ ఖనుల దిగక యె పూ
జిత పుసువర్ణము ♦ జిక్కు నెక్కొ
లావణ్యవతి! దుఃఖ ♦ లవణోదధి ♦ మునుంగ
కే కీర్తిముక్తలు ♦ జేకురు నె య
తే॥గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీ ♦ నుదుట వాసె
సిలుగులను బహుమని నిను ♦ కలువకంటి!
యంతియే కాని యీ కాని ♦ వంతలిమట
తులువత [illegible] నఁ గాదని ♦ తలఁతు మదిని
మఱియు నో యువతీరత్నములారా!
మ॥ మనుముల్లోకములందు ధర్మము ముద ♦ మ్మున్నిల్పి పాలించి
ర్తిన జేయుండయినట్టి విష్ణువునవ ♦ ష్టార్ణ దగన్బోలుసాం

పున రాజిల్లెడు పేర్మిఁ జేరి సతమా ♦ భూదేవిశ్రీ దేవి కీ
ర్తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భ ♦ క్తిన్ ముక్తికై కొల్వవే

మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇఁక మీకుఁ గావలసినదేద్ది

జయం:—విశారదా!

సీ॥ భూపాలవరులిఁక ♦ భూమిని సుఖానఁ
బడి చింతిలక యుండు ♦ వారుగాత

గుణ:—కలకాలమెల్లరుఁ ♦ దలిదండ్రిలను గల్గి
ంత [illegible] ♦ వారుగాత

జగ:—తెగవలుత [illegible] తివ [illegible] గల్గి
[illegible] ఖ్యములు [illegible] ♦ వారుగాత

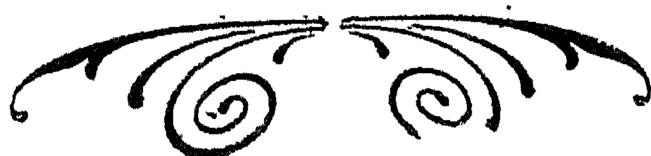
జయం:—క్షాత్మపా [illegible] రా ♦ ష్ట ము [illegible] గల్గి సొం
పారఁగాఁ బ్రజ [illegible] ♦ వారుగాత

గుణ:—తే॥గీ॥ ఈతిబాధలకెడమం [illegible] ♦ యింపునింపు
పైరుపంటలతో ధర ♦ వరలు గాత

జగ:— సత్యశౌచాదిసద్గుణ ♦ సమితితోఁ [illegible]
బ్రజలు వసుధఁ బవర్ధిల్లు ♦ వారు గాత

మంత్రి, బ్రాహ్మణులు.— తథాః [అని వింతురు.]

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ స [illegible] సహస్రపత్రమిత్రప్రభాభాసమాన
శ్రీరామకరుణాకటాక్షవీక్షణసాహాయ్యలబ్ధకవితాధారేయ
సుకవివిధేయ పైడిపాలగోత్రోద్భవ పామర్తాన్వయా
బ్ధిప్రదీపాబ్ధినవనీత వీరస్వామ్యాఖ్యతనూభవ
రంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల బుచ్చినా
[illegible]ప్రణీతంబైన శ్రీసంగీత జగన్మో
హినీనామనాటకంబు సర్వము
షష్ఠాంకము స[illegible]ప్తము.

సదయాంతరంగులారా!

ఇందునచ్చటచ్చట సవరింపవలసిన యచ్చుతప్పుల నెల్ల నొప్పులుగ మార్చి యింకను నరసున్న లోపములు మున్నగాఁ గలవానినెల్ల నాటకసమాజికుల కంతగా నాటంకముకలుగఁ జేయవనెడి తలఁపునన ట్లేయుంచినాఁడ. ఇయ్యవి రెండవ కూర్పున దిద్దువాఁడనని యిందునఁ దెలియఁజేయుచున్నాఁడ. కార్యావసరంబులం బట్టి యిట్లొనర్చిన నా యీ తప్పులను దప్పులఁగా గణియింపకుందురు గాక.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	8	[illegible]	[నారసుందును]
6	10	[illegible]	కొంద
24	12	[illegible]	చీ
27	18	తలఁప[illegible]న్న	తలఁపనున్న
25	22	కాంచును కాంచును కాంతు	గాంచును గాంచును గాంతు
28	4	ద్రోటుడు	ద్రోటుపడు
30	19	బుణ్యానెంచెదన్	సన్నుతించెదన్
50	20	తగునో	దగునొ
56	8	వచించి	వంచించి
56	9	,,	,,
6	16	యిందువృదన	యిందువదన
8	24	తాటిపండు	తాళఫలము
61	8	నాథ	సఖుఁడ
	20	చీఛీ	చీచీ
	10	న్న[illegible]	న్న న్నా
120	22	హిందూస్థానీఫీల్వా	హిందూస్థానీముఖారి

చాలుచాలు ముసిముసి నే ♦ సందియము నొందకగ నటనారంభము

నటి:—బళీ! బళీ!

మేలమాడుటకు సభ్యుల చే ♦ మాన్యత నొందు మా నాథ వల

సూత్ర:—మేలమాడుటకును గాను ♦ నాలత నిన్ను బట్టుం బిలచితి

నటి:—ఏలనన్ను బట్టుం బిలచితివి ప్రభు

సూత్ర:—తాళితాళి చెప్పెదనో బాల

నటి:—జాలమేల తెల్పుము వేగరా

సూత్ర:—బాలనేల తెల్పెద వినవే [అని సందర్భోచితముగ నాగకన్యకానటన]

నటి:—[భర్తృ ముఖముఁ బరికించి] నాథా నా కెట్లుఁ గలిగెను నా కెట్లుఁ గలిగెను

మేలు మేలు తెల పదోలుత నినాదము ♦ మేలమాడుటకుఁ బిలచితివని

[అని ముఖము తిరుగఁ బోవుచు పోవును]

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము [అని దండము పట్టుకొని పట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును విడువుము నన్ను విడువుఁడు [అని దండము విడిపించుకొనఁ బోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడించఁ దలంచి ♦ మేలత నిన్ను బట్టుం బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈవాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాడువారి యోర్పెంతియో చూతమనియట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమైన కనఁబడు మీ పురుషజాతిని యెదుట స్త్రీజాతికుమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులో నొప్పవహింపమియే నీసహాయమ పేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:— అప్పుడే మరచితివా? కాదుకాదు నాచేమఱల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁడీ